

Η ΒΥΤΕΡΩΗ.

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

Μ Ε

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΑ.

Φυλλάδ. 29.

Τόμος Β'.

Εκδίδεται δις τοῦ μηνός.

Ἐν Ἀθήναις τῆν 1 Νοεμβρίου 1848.

ΤΑ ΘΥΜΑΤΑ ΤΗΣ ΒΟΧΑΡΑΣ.

Ἦν ποτε ἐπισκεπτόμην τὰς ἐκτεταμένους χώρας τοῦ Γάγγη, τοῦ Ὄξου ἢ τοῦ Ἰνδοῦ, οὔτε τὰ παράδοξα ἤθη τῶν γηραιῶν ἀσιατικῶν μοναρχιῶν, οὔτε οἱ ἀδιάκοποι ἀγῶνές των κατὰ τῶν εἰσβολῶν τῆς δύσεως, ἀλλὰ δωδεκάς τις τάφων εὐρωπαϊκῶν διεσπαρμένων ἔθνην κἀκέισε, θὰ εἶλικυε πρὸ πάντων τὴν περιέργειάν μου. Ἐκεῖ κείται ὁ Γάλλος Βίκτωρ Ζακμόν, ὁ ἀγαθὸς ἐπίσκοπος Ἐβερ, ὁ περιγηγητῆς Μουρκρόφτ, ὁ συνοδοιπὸρος του Γροβέκ, ὁ ὑπολοχαγὸς Βυδούργ, καὶ τόσοι ἄλλοι ἀναπαύομενοι ὑπὸ κυπαρίσσοις ἢ φοίνικας ὅπισθεν ἐρημωμένης τινὸς πεγῶδας, καταφρονούμενοι ἀπὸ τοῦς κατοικοῦς καὶ λησμονούμενοι ἀπὸ τοῦς διαβαίνοντες περιγηγητάς. Ποῦ καὶ ποῦ, ὁ ὁδοιπὸρος ἀπαντᾷ εἰς τὰς στέππας καὶ τὰς κοιλάδας πτωχικὴν τινα ἐπιτύμβιον στήλην ἢ μικρὸν γῶμα σημαίνον τὴν ὑπαρξίν νεκροῦ. Ἐκεῖ κείνται καὶ Ἀγγλοὶ καὶ Γάλλοι καὶ Ρῶσοι περιγηγηταί, ὁ Μουρκρόφτ, ὁ Βούρνε, ὁ Στόδδарт, σκαπανεῖς ἢ πρόδρομοι χρηματίσαντες τοῦ πολιτισμοῦ, πρῶτοι ἀνοήξαντες εἰς αὐτὸν τὴν ὁδὸν τῶν βαρβάρων ἐκείνων τόπων. Οἱ γενναῖοι αὐτοὶ ἄνδρες προητοίμασαν, οἱ διάδοχοί των προτομαζούσιν ὕλον ἐν τὴν μεγάλην

Ἀλληλεγγύην ἥτις θὰ συνδέσει βεβαίως μετὰ καὶ ἄν ὅλους τῆς ἐπιγείου σφαίρας τοῦς κατοικοῦς.

Παρατηρήσατε εἰς τὰ συγγράμματα τοῦ Ζακμόν, τοῦ Ἐλφενστον ἢ τοῦ Ἀλεξάνδρου Βούρνε, ὁποῖον προαισθητὰ θλίβερόν, ὁποῖος τρόμος ἀνεξήγητος προηκούσιν εἰς τὰς μετὰ τῆς μουσσοβίτης καὶ βερσάνικης ἐπιφόνης ἡμεραινόμενῆς φυλάς, τῶν Σίκων, τῶν Ἀφγανῶν, τῶν Αἰθιοπῶν καὶ τῶν Βοχαρῶν, ὅτι ἡ ἀποφρᾶς ἡμέρα ἐγγίξει, ὅτι μετ' οὐ πολὺ θὰ σθεθῆ ἢ ἀνεξαρτησία τῶν ἀρχαίων ἐθιμῶν των. Καμμία ἐξ αὐτῶν δὲν τὸ ἀγνοεῖ· αἱ δευλότεροι κούπτουσι τὴν κεφαλὴν καταβάλλομενοι ἀπὸ τὴν ἀναισθητὸν χεῖρα ἥτις καθυποτάσσει τὰς κατωτέρας εἰς τὰς ἀνωτέρας φυλάς, εἰς τὴν δύναμιν τοῦ πολιτισμοῦ· αἱ πλέον βάρβαροι, καὶ ὅσοι κατοικοῦσι τὰς ἰνδοτάτας χώρας, φεύγουσιν ἐπιμελῶς τὰ βλέμματα τῶν εὐρωπαϊκῶν παρατηρητῶν καὶ τοῦς φρονέουσιν ἰσάκις δύνανται.

Πολλὰ ὑπῆρξεν τοιαῦτα θύματα δὴ ὅμοις μετὰ αὐτῶν ὁ Στόδδарт καὶ ὁ Κοινόλλις, ἀξιωματικὸν Ἀγγλοῦ, κινουσι πρὸ πάντων εἰς οἶκτον τὸν ἀναγνώστην. Περὶ τούτων ἐγραψεν ἐλάχιστος ὁ συμπατριώτης των Γροβέκ (1) ἄνθρωπος γενναῖος, θηρῶν καὶ κριτικῶν

(1) The Victims of Bokhara, by Captain Groser, London, 1845.

τερικὸς ἀλλὰ συγγρόνως καὶ βίαιος. Πρὶν ὅμως σχε-
δογραφῆσωμεν τὴν ἱστορίαν των, κρίνομεν ἀναγκαῖον
νὰ ἐμφιλοχωρήσωμεν εἰς μικρὰς τινὰς λεπτομερείας·
ἀκολουθῶν θὰ εἴπωμεν διατὶ ὁ Κ. Γρόβερ θεωρεῖ αὐτοὺς
ὡς θυσιασθέντας σκληρῶς καὶ ἀπανθρώπως ἀπὸ τὰς
Ἀγγλικὰς Ἀρχάς. Σκοπὸν δὲν ἔχομεν νὰ ἐνδιατρί-
ψωμεν εἰς τὰς γενομένας περὶ τούτου λογομαχίας·
ἄλλοι ἂς κανονίσωσι τὰ συμφέροντα τῆς πολιτικῆς·
ἡμεῖς παραιτούμεθα πάσης τοιαύτης ἀξιόσεως. Δὲν
ἐναλαμβάνομεν οὔτε τοῦ λόρδ Ἄβερδην οὔτε τοῦ
λόρδ Πάλμερστον τὴν υπεράσπισιν, οὔτε κανένα ἐξ
αὐτῶν κατακρίνομεν· μᾶς μέλει περὶ μόνης τῆς πο-
ρείας τοῦ πολιτισμοῦ. Θὰ προσεαθῆσωμεν λοιπὸν νὰ
ἐξηγήσωμεν, νὰ διευκρινήσωμεν, νὰ ἐπανορθώσωμεν,
κατὰ τὰ δημοσιευθέντα ἀπειράριθμα ἔγγραφα, διή-
γησιν σκοτεινὴν καὶ περιεργὸν, λυπηρὰν καὶ ποιητι-
κὴν, ἐνδιαφέρουσαν μάλιστα τὴν νεωτέραν ἱστορίαν.

Τὸ 1838, ὁ σὲρ Μακ-Νεῖλ ἦτον πρέσβυς τῆς
μεγάλης Βρετανίας παρὰ τῷ Σάχη τῶν Περσῶν.
Γνωστὸν εἶναι σήμερον εἰς ποίαν πολιτικὴν θέσιν τὸ

Ὁ Σάχη τῆς Περσίας

μέρος τοῦτο τοῦ κόσμου εὐρίσκατο τὴν ἐποχὴν ἐκεῖ-
νην, ὅποια βραδιουργία ἐτεκταινοντο, με ποίους
ἀγῶνας ἐπάσχίζεν ἡ Ἀγγλία νὰ υπερασπισθῆ, καίτοι
ματαιῶς, ἐναντίον τῆς Ρωσικῆς ἐπιβροῆς. Αἱ πλε-
κτάναι αὐταί, κούφαι ὡς ἐπὶ τὴ πολλῶν, ἐκτείνοντο
ἀπὸ τῆς Πετροπόλεως μέχρι τῆς Θιβέτ καὶ τῆς
Κίνας, καὶ ἀπὸ τῆς Καλοῦτας μέχρι τῆς Ἰνδίας
καὶ τῆς Κασπίας θαλάσσης. Καὶ σκοπὸν μὲν εἶχον
τὴν ἐξασθένησιν ἢ τὴν στερέωσιν τῆς Ἀγγλικῆς
ἐξουσίας κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα, θέατρον δὲ τὴν κεν-
τρικὴν Ἀσίαν ὅπου ζῶσιν ἀπ' αἰῶνων, οὐδεμίαν
ἔχοντες συγγνωμίαν με ἡμᾶς, λαοὶ νοήμονες καὶ ἐκ-
δοτοὶ εἰς τὴν ἀρπαγὴν, οἵτινες, μεταξὺ τῶν ἄλλων
βερβηρικῶν ἐλαττωμάτων, διακρίνονται δι' ἀπιστίας
περὶ τὰς σχέσεις των. Αὐτοὶ διηρέθιζον ἐπιμόνως
τοὺς Ρώσους καὶ τοὺς Ἀγγλους. Αἱ φιλικαὶ μ' ὄλον
τοῦτο σχέσεις τῶν ἐν Λονδίῳ καὶ Πετροπόλει ἀνα-
κτοβουλίων δὲν διαταράσσοντο. Μετὰ μεγίστης

εὐγενείας παρεσιεύαζε τὸ ἐν εἰς τὸ ἄλλο ἐχθροὺς,
ἤρπαζον ἀμοιβαίως τοὺς συμμάχους των καὶ ἀνέ-
τρεπον τὰ σχέδια των· Ἐφονεύοντο δι' ἀντιπρο-
σώπων καὶ ἐπεριπτύσσοντο διὰ πρωτοκόλλων.

Εἰς τὸ παιγνίδιον τοῦτο τοῦ ζατρκίου, ἐχρειά-
ζοντο δευτερεύοντα ὄργανα, πεσοὶ οὕτως εἶπειν.
Ἐκτιθέμενοι εἰς τοὺς κινδύνους τῶν ἐμπροσθοφυλα-
κῶν, ἀπῆρχοντο ὡς σκοποὶ ἀπολωλότες νὰ ἐνεργή-
σωσι τὰ σχέδια τῶν δύο ἀνακτοβουλίων καὶ νὰ δο-
κιμάσωσι τὴν τύχην. Οἱ Ρῶσοι πράκτορες ἐκρύπτοντο
καλῆτερα, εἰσεχώρουν με πλειοτέραν ἐπιτηδεϊότητα,
καὶ δὲν εἰδείκνυον ὀλιγωτέραν ἀφοσίωσιν ἀπὸ τὴν
τῶν Ἀγγλων πρακτόρων. Οὔτοι δὲ εἶχον πλειοτέραν
ὑπερηράνειαν, κατέβαλλον ἐνέργειαν ἀδιάκοπον, καὶ
τὰ σοφὰ των μέσα διέλυον τὰς πλεκτάνας αἰτι-
νες ἀπαιτούσιν ὀλιγωτέραν μὲν τόλμην καὶ ἰκανό-
τητα, πλειοτέραν δὲ πανουργίαν καὶ προσκαρτέρησιν.
Αἱ τάξεις τοῦ Ἰνδο-Βρετανικοῦ στρατοῦ εἶναι πηγὴ
ἀνεξάντλητος τοιούτων ἀφωσιωμένων καὶ ἰκανῶν
ὀργάνων· πολλάκις ὅμως γίνεται χρῆσις καὶ τῶν
διαμαρτυρουμένων ἱεραποστόλων, καὶ τῶν ὑπαλλήλων
τῆς ἐταιρείας τῶν Ἰνδιῶν, καὶ τῶν δικαστῶν, καὶ
τῶν ἐμπόρων, καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν ἐπιστημόνων.

Παρὰ τῷ πρέσβει σὲρ Ζὼν Μακ-Νεῖλ, εὐρίσκατο
τις ἀξιωματικὸς ἀσχοληθεὶς ἄλλοτε εἰς διπλωματι-
κὰς ὑποθέσεις· ὠνομάζετο δὲ Κάρολος Στόδδαρτ.
Διαταχθεὶς νὰ παρακολουθῆσθαι τὸν Σάχη τῆς Περ-
σίας εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Ἐράτ, ἣτις ἀπῆρσε κα-
τόσον εἰς τοὺς Ἀγγλους, καὶ ἦτον φόβος μὴ ἐγκαθη-
δρῆσθαι τὴν Ρωσο-Περσικὴν δύναμιν εἰς τὸ μέρος
τοῦτο τῆς Ἀσίας, εἶδειξε πολλὴν σταθερότητα καὶ
εὐθύτητα· διαταχθεὶς δὲ ἀκολουθῶν ν' ἀπαιτήσθαι
ἐντόνωσ τῆς πολιορκίας τὴν διάλυσιν, κατώρθωσεν
αὐτήν, καὶ ἐπῆρθη ἀνταμειφθεὶς ἀπὸ τὴν κυβέρνησιν
του. Ὁ ζῆλος, ἡ εὐστάθεια, τὸ ἀτρόμητον, ὅλα ἐν ἐνὶ
λόγῳ τὰ προτερήματα τὰ ὅποια εἶχεν ἀναπτύξει
κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς ἐντολῆς του, καθὼς καὶ ἄλλα
τινὰ τοῦ χαρακτῆρός του ἰδιώματα, ἦσαν ἰκανὰ νὰ
προαποδείξωσιν ὅτι δὲν ἐδύνατο νὰ εὐδοκιμήσῃ καὶ
κατὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἄλλων καθηκόντων, ἅτινα
ἀνέθεσεν εἰς αὐτὸν ὁ Μακ-Νεῖλ τὸ 1838 ἔτος.

Μεταξὺ τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Ἀφγανιστάν πρὸς
ἀνατολὰς τῆς Κασπίας θαλάσσης, εὐρίσκονται ἀν-
τιζηλά τινὰ μικρὰ Κράτη μαχόμενα συνεχῶς πρὸς
ἄλληλα, ὅπου ἐπικρατεῖ μεγίστη μωαμεθανικὴ θεο-
βλάβεια, καὶ τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι αἰχμαλωτίζουσι
καὶ πωλοῦσιν ὁ εἰς τὸν ἄλλον τὰ Κράτη ταῦτα, —
Οὐσβὲκ, Κίβα, Κοκάν καὶ Βοχάρα. — ἄγνωστα
ἄλλοτε εἰς τὴν Εὐρώπην, ἀνεκαλύφθησαν ἀπὸ τὸν
πνευματώδη καὶ τολμηρὸν περιηγητὴν Ἀλέξανδρον
Βούρον, πεσόντα τὸ 1841 ὑπὸ τὰς βολὰς τῶν Ἀφγα-
νῶν. Μετὰ πολλὴν ἐπιδεξιότητα εἶχε φύγει τὰς χεῖρας
τῶν λαῶν τούτων. Εἰς Οὐσβὲκ ἡ ληστεία τιμᾶται
τὰ μέγιστα, καὶ πολλὰι φυλαὶ θεωροῦσιν ὄνειδος τὸ
ν' ἀποθάνῃ τις εἰς τὴν κλίνην του, καὶ ὄχι εἰς τσα-
λάσῃ εἰς ἐκστρατείαν λαφυραγωγίας καὶ δηώ-
σεως· τὰ ἐλαττώματα τῶν πλησιοχώρων ἐπαρχιῶν,
ἡ ἀπαρθευμάτιστος τῶν Περσῶν πανουργία, ἡ
συστηματικὴ τῶν Κινέζων ληστεία, ὁ δόλος τῶν
Θιβητῶν, καὶ τῶν Ταρτάρων ἡ σκληρότης, συνεκεν-

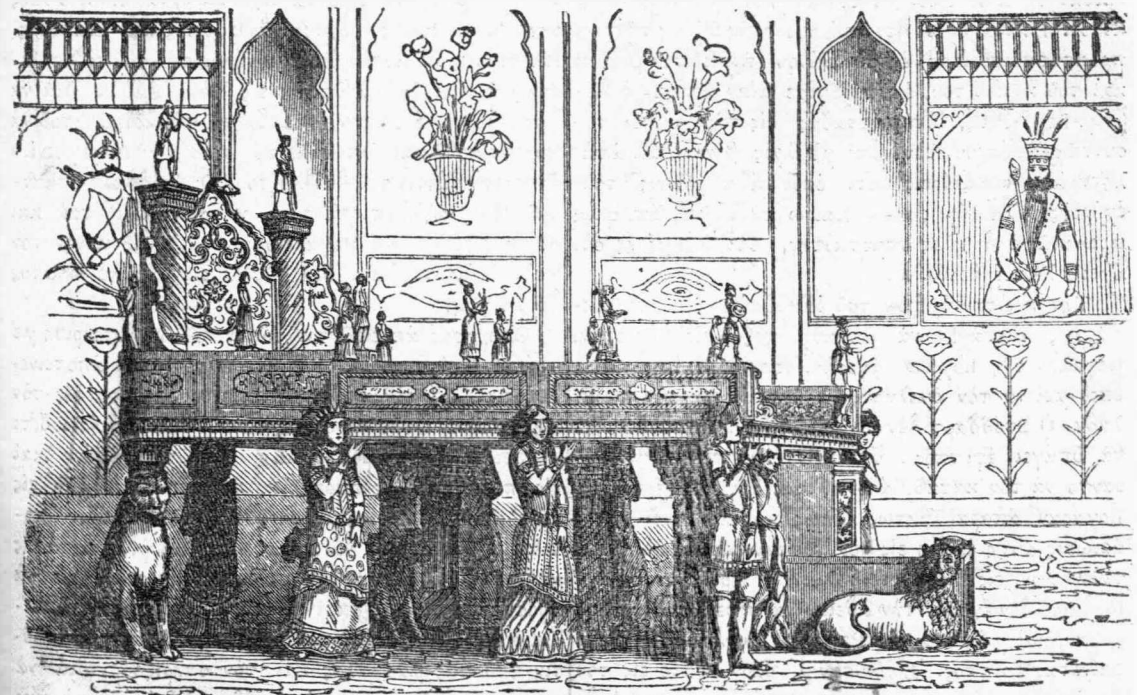
τρῶθησαν, οὕτως εἶπειν, εἰς τὰς μεσαίας ταύτας γῶ-
ρας, ὅπου πρὸς τοὺς ἄλλοις ἐπικρατεῖ ἀγωγή θεολο-
γικὴ πλήρης τελετῶν, σοφισμάτων καὶ διατυπώσεων
θρησκευτικῶν· τὸ κέντρον δὲ τοῦ παραδόξου τούτου
πολιτισμοῦ ὑπάρχει εἰς Βοχάραν, πόλιν ἱερὰν, ἣν
πρὸ πάντων ἔχουσιν χαρακτῆρας, τὸν τοῦ ἐμπορίου
καὶ τὸν τῆς θεοβλαβείας. Κειμένη, ὡς καὶ ἡ Γενεῖη,
μεταξὺ λαῶν διαφόρων θρησκευμάτων, εἶναι Καθισά
(1) μέχρις ἐσχάτης αὐστηρότητος, καὶ μετέρχεται
μὲν ἐμπόριον. Ἐννοεῖται ἄρα ὅτι τὰ Κράτη ταῦτα,
οὕτω πως ὀργανισμένα, ἦσαν αἰώνια ἀντικείμενα
ἀνησυχίας εἰς τὴν ἐταιρείαν τῶν Ἰνδιῶν· αἱ δὲ ἐκ-
δρομαὶ καὶ αἱ ληστεΐαι των, διαταράττουσαι ἀδια-
κόπως τὴν ἀσφάλειαν τῶν ἡμῶν ἐπικρατειῶν,
ἐθεωροῦντο ἀπὸ τὴν Ρωσίαν καὶ τὴν Περσίαν, ὡς
νόμιμος αἰτία κατακτήσεως.

Ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις ἔστειλε λοιπὸν παρὰ μὲν τῷ
βασιλεῖ τοῦ Κοκάν τὸν λοχαγὸν Κονόλλυν, παρὰ δὲ
τῷ Χάη τῆς Κίβας τὸν λοχαγὸν Ἄβσοτ καὶ τὸν σὲρ
Ρίτσων Σεκσπῆρ, καὶ παρὰ τῷ Χάη τῆς Βοχάρας
τὸν συνταγματάρχην Στόδδαρτ, ὄχι μόνον διὰ νὰ
ἀπαιτήσωσι τὴν κατάργησιν τῆς σωματεμπορίας,
ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ παρατηρήσωσι τὰ μέσα καὶ τοὺς
σκοποὺς τῶν ἀρχηγῶν τούτων καὶ τῶν λαῶν των,
νὰ τοὺς προδιαθέσωσιν ὑπὲρ τῆς Ἀγγλικῆς συμμα-
χίας, καὶ ν' ἀντισταθμίσωσι τὴν Ρωσικὴν ἐπιβροῆν.
Ὁ Χάης τῆς Κίβας Οὐζουρούτ, ὑπεδέχθη εὐμένως
τοὺς πρεσβευτὰς, ὑπεσχέθη εἰς αὐτοὺς ὅτι ἐζήτησαν
καὶ ἀπῆλλάθη τὸ ταχύτερον ἀπὸ τὴν παρουσίαν των.
Ὁμοίᾳ ὑπῆρξε καὶ ἡ διαγωγή τοῦ βασιλέως τοῦ Κοκάν.
Καὶ ὁ εἰς καὶ ὁ ἄλλος ὑπεσχέθησαν νὰ καταπαύσωσι

τὰς ἀρπαγὰς καὶ τὰς ληστείας, ἅμα ὁ Χάης τῆς Βο-
χάρας, καθὼς ἰσχυρώτερός των, ἤθελεν ἐνδώσει εἰς τῶν
Ἀγγλων τὰς παρασάσεις. Συνήνεσαν λοιπὸν εἰς ταύτας
χωρὶς νὰ τὰς ἐνεργήσωσιν ἀκολουθῶν, τὸ ὅποιον δὲν
ἐνόησαν, ὡς φαίνεται, οἱ εὐρωπαῖοι διπλωμάται.

Ὁ βασιλεὺς ἡ Ἐμίρης τῆς Βοχάρας, Νάσρ-Οὐλάχ-
Βαχαδούρ-Χάν-Μελικ-ἐλ-Μουμενίν, ὁ πλέον βάρβαρος
ἴσως μεταξὺ ὄλων τῶν κατοίκων τοῦ κράτους τοῦ ἀνέβη
εἰς τὸν θρόνον διὰ σειρὰς πράξεων θεωρουμένων ἰαν
ἀπανθρώπων καὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς ἀσιατικούς
λαοὺς. Ἡ γειτονία καὶ ἡ παρουσία τῶν εὐρωπαϊκῶν, εἴτε
Ρώσων, εἴτε Ἀγγλων, ἐφοβίζον τὸ τέλος τοῦτο, καὶ
βεβαίως ὄχι ἄνευ λόγου. Μαθὼν ὅτι πρεσβευτῆς
Ἀγγλος ἤρχετο πρὸς αὐτὸν, ἀπεφάσισε νὰ τὸν κατα-
πλήξῃ, καὶ νὰ τὸν κάμῃ νὰ συλλάβῃ τρομερὰν ἰδέαν
περὶ τῆς ἰσχύος του. Ἡλπίζε δὲ ν' ἀφαιρέσῃ διὰ τοῦ
τρόπου τούτου ἀπὸ τοὺς Ἀγγλους πᾶσαν ἐπιθυμίαν
τοῦ νὰ ἀναμιχθῶσι τοῦ λοιποῦ εἰς τὰς ὑποθέσεις του,
καὶ ἐσχόπευε νὰ κρατήσῃ τὸν πρεσβευτὴν ὡς αἰχμάλ-
ωτον, διὰ νὰ τὸν μεταχειρισθῆ ὡς ὄμηρον ἐάν ποτε
τὸν ἠνόχλων. Ὁ συλλογισμὸς οὗτος τοῦ βαρβάρου
δὲν ἦτον ἄλογος, καὶ ἀπόδειξις αὐτῆς τοῦ ἡ ἐπιτυχίας.

Ἐάν ὁ συνταγματάρχης Στόδδαρτ εἶδεικεν σεβασ-
μὸν πρὸς τὰ μωαμεθανικὰ ἥθη, ἐφέρετο περισκεπτικώτε-
ρον, με πλειοτέραν μετριοφροσύνην καὶ ἀπλότητα,
ἴσως τὸ ἀτιθασσὸν θηρίον κατεπραυνετο· ἀλλ' ὑπέ-
βεσεν ὅτι, ἀφοῦ διὰ τῆς σταθερότητος καὶ τῆς ἐπι-
μονῆς εὐδοκίμησεν εἰς τὴν Περσίαν, ἀφοῦ διέλυσε
τὴν πολιορκίαν τοῦ Ἐράτ καὶ ἐπέβαλε τὸν βρετανι-
κὸν νόμον εἰς τὸν Περσικὸν θρόνον, θὰ ἐπετύγχανε
διὰ τῶν ἰδίων μέσων τὸν σκοπὸν του καὶ εἰς τὴν

Ὁ θρόνος τοῦ Βασιλέως τῆς Περσίας.

(1) « Καθαρὸν ὀνομάζονται εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν
ἱστορίαν αἱρετικοὶ τινες, διότι ἐπαγγέλλοντο ἤδη καὶ δια-
γωγὴν καθαρισμῶν ἀπὸ κακίας. Οἱ σήμερον ὀνομαζό-
μενοι Parisiens τῆς Ἀγγλίας, συγχωρεῖται νὰ ἐρμηνεύ-
ωται Καθαροί. » Ἀτακτ., τόμος Δ', σελ. 192.

Βοχάραν. Αὐστηρὸς, εὐθὺς καὶ υπερήφανος, προσ-
κολλημένος ἰσχυρῶς εἰς τὰ ἔθιμα καὶ τὴν θρησκείαν
τῆς νηπιότητός του καὶ τῆς πατρίδος του, μὴ κύ-
πτων τὴν κεφαλὴν εἰμὲν εἰς μόνην τὴν στρατιωτικὴν

πειθαρχίαν, εδιάζετο να συνδέση σχέσεις μετὰ κα-
κούργων, μετὰ δολίων και θεοβλαβῶν ἀνθρώπων,
ἐπιβουλευσμένον, ἀρπαζόντων, φονεύοντων ἐν συνει-
δήσει. Σημειωτέον ὅτι ὁ Στόδδαρτ εἶχεν ἤδη ἐχθρούς·
ὁ Γιάρ-Μαχμέτ, Βεζύρης τοῦ Ἑράτ, προσβλήθεισ ἀπὸ
τὸν ὑπερροπτικὸν τρόπον τοῦ συνταγματάρχου, τὸν
εἰμίσει· γράβας δὲ ἐπιστολὴν μυστικὴν πρὸς τὸν Νάστρ-
Οὐλάχ, τὴν ὁποῖαν ἐπέστειλε πρὸς αὐτὸν δι' ἐνὸς
τῶν ἀκολουθῶν τοῦ Στόδδαρτ, πείρισε τὸν Ἀγγλον
τοῦτον ὡς ἐπικίνδυνον κατασκοπῶν, ἀλαζόνα, πανούρ-
γον, ἰσχυρογνώμονα, τὸν ὁποῖον ἐπρεπε νὰ κατα-
βάλη ἢ νὰ ἐξολοθρεύσῃ.

Ἄλλ' ὁ Στόδδαρτ, χωρὶς διόλου ὑποψίας, εἰσήλ-
θεν εἰς τὴν πρωτεύουσάν τοῦ Νάστρ-Οὐλάχ-Βαχαδούρ
δύο ἡμέρας μετὰ τὴν ἐροτὴν τοῦ βαμαζανίου. Πολυά-
ριθμος συνοδία ἱππικῶν, προηγουμένου ἐνὸς μετρίων
ἀρχῆ, τὸν ὑπεδέχθη καὶ τὸν συνάδουσε μέχρι τοῦ
καταλύματος τὸ ὁποῖον εἶχε προετοιμασθῆ δι' αὐτὸν
πλησίον τῆς οἰκίας τοῦ βεζύρη, Μαζούμ-Βερό-Ρεϊζ
καλουμένου. Ὁ βεζύρης ἐπροσποιήθη τὸν ὠργισμένον,
διότι τὰ πιστωτικὰ τοῦ Στόδδαρτ ἐπεγράφοντο εἰς
τὸν προκάτοχον του· ἄλλ' ἡ πρόφαισις ἦτον γελοία·
διότι ὅταν ὁ συνταγματάρχης ἀνεχώρησεν ἐκ Περσίας,
ὁ διορισμὸς τοῦ νέου βεζύρη ἦτον ἀγνωστός· διὰ τῆς
προφάσεως ὁμοῦ αὐτῆς ἤρχισε τὸ σύστημα τῆς ἐκφοβί-
σεως. Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ βεζύρη τοῦ Ἑράτ εἶχεν ἤδη περι-
έλθει εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βοχάρας, ὅστις
ἐπροσπάθει νὰ ἐρεύρη μέσα ἀποτελεσματικὰ διὰ νὰ
ταπεινώσῃ τὸν ξένον ἐλθόντα ἀπερισκέπτως νὰ
τὸν ἐπιβουλεύσῃ. Ὁ Στόδδαρτ ἤκουσεν ὑπερηφάνως
τὰς ὕβρεις ταύτας. Ὁ ὑπουργὸς δὲν ἀπέδωκε τὴν
ἐπίσκεψιν, ἀλλ' ἐμύνησε τὸν Ἀγγλον νὰ ὑπάγῃ πρὸς
αὐτόν. Ἐκεῖνος ὁμοῦ δὲν ὑπέχουσε τὰς ὕβρεις ταύτας,
προαποφασισθείσας ἐκ συμφώνου παρὰ τοῦ βεζύρη
καὶ τοῦ κυρίου του, ἐπεσοφάγισε μίαν ἡμέραν ὁ Με-
ζούμ-Βερό-Ρεϊζ, ὅτε, μεταβὰς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ
συνταγματάρχου τὸν εἶπε μετ' ὕψους βίαιον καὶ ἀπει-
λητικόν· « Ἡξέυρεις ὅτι ἐσύντριψα ὅλους τοὺς
ἐχθροὺς τοῦ Ἑμίρη; » — Χαίρω μανθάνων, ἀπεκρίθη
εἰρωνικῶς ὁ Ἀγγλος στρατιώτης, ὅτι ὁ Ἑμίρης δὲν
εἶχε πλέον ἐχθρούς. »

Τὴν πρώτην ἡμέραν τοῦ βαμαζανίου ὁ συνταγμα-
τάρχης διεστάθη νὰ μεταβῆ πεζὸς εἰς Ρεγιστάν,
μεγάλην τῆς Βοχάρας ἀγορὰν, ὅπου ὁ Ἑμίρης, ὅστις
ἐπεθύμει νὰ τὸν ὀμιλήσῃ, θὰ ἐστὲλε νὰ τὸν παρα-
λάβῃ. Ὁ Στόδδαρτ δὲν συγκατένευσεν, ἀποκριθεὶς ὅτι
θὰ ὑπάγει ἐφιππος, ὅτι μόνον μετὰ τὴν βίαν ἐδύ-
ναντο νὰ τὸν καταβιβάσωσι, καὶ ὅτι θὰ ἐφέρετο εἰς
Βοχάραν ἀπαρράλλακτως ὅπως καὶ εἰς Λονδίον. Ἡ
ἀξίωσις αὕτη ἐφάνη εἰς τὸν Ἑμίρη, κακῶς ἤδη δια-
τρεμμένον, εἰς ἄκρον ὑπερβολικῆ· οἱ Χριστιανοὶ καὶ οἱ
Ἰουδαῖοι δὲν ἔχουσι τὴν ἀδειαν νὰ ἱππεύωσιν εἰς Βο-
χάραν, καὶ μάλιστα εἰς Ρεγιστάν μόνος ὁ Βασιλεὺς
φαίνεται ἐφιππος. Ἐμήνησαν μ' ὄλον τοῦτο εἰς τὸν
Ἀγγλον ὅτι ἐδύνατο νὰ πράξῃ κατ' ἀρεσκείαν ὁ δὲ
εὐρωπαῖος οὗτος ἀξιωματικὸς, φέρων μεγάλην σὺλὴν
ἤλθε καλῶν ἐἰς Ρεγιστάν· ἀλλὰ τὸ σκάνδαλον
ὑπῆρξε μεγαλύτερον ὅταν, ἀναγγελομένης τῆς ἀφι-
ξείσεως τοῦ Νάστρ-Οὐλάχ ὑπὸ τῶν σαλπύγγων καὶ τῶν
ποδοβολητῶν τῶν ἱππῶν, ὁ Ἀγγλος ἀξιωματικὸς,

ἀντὶ νὰ καταβῆ ἐστάθη εὐθυτενῆς εἰς τὸ ἐφιππίον του,
καὶ ἐχαιρέτησε κατὰ τὴν στρατιωτικὴν τάξιν πλη-
σιάσας τὴν χεῖρα εἰς τὸν πῖλόν του. Ὁ Ἑμίρης, ἰδὼν
ὅτι κατεφρονεῖτο δημοσίᾳ, ἐξέβη ἐπὶ τοῦ συνταγ-
ματάρχου βλέμμα ἀτενές καὶ βλοσυρὸν, δὲν ἐπρόφε-
ρεν οὔτε λέξιν, καὶ διέβη. Λεπτὰ τινα μετὰ ταῦτα
θαλαμηπόλος τις τοῦ βασιλέως, ἠρώτησεν ἐξ ὀνό-
ματος τοῦ κυρίου του τὸν Ἀγγλον, διατὶ δὲν κατέβη
ἀπὸ τὸν ἵππον ὅταν ἐφάνη ὁ Βασιλεὺς. — Δὲν
εἶναι συνήθεια τῆς πατρίδος μου. — Εἶναι ὁμοῦ
τῆς ἐδικῆς μας. — Δὲν ἤμπορῶ νὰ κάμω διαφορε-
τικά. — Πολλὰ καλὰ ὁ Ἑμίρης εὐχαριστεῖται, καὶ
σὲ προσκαλεῖ νὰ ἐλθῃς ἀμέσως εἰς τὸ παλάτιόν του. »

Ἄλλως πως ὁ ἀγγλῖνος Ἀλέξανδρος Βούρος εἶχε
προετοιμάσει τὴν εἰσοδὸν του εἰς Βοχάραν· ἀποταθείς
δι' ἐπιστολῆς ὄλως ἀσιατικῆς εἰς τὸν μεγαλοπρεπῆ
βασιλέα τῆς, ἐζήτησε προστασίαν καὶ ἄσυλον ἀπὸ τὸ
φρούριον τῶν πισῶν, τὸν πύργον τοῦ Ἰσλαμισμοῦ, τὸν
μαργαρίτην τῆς πίστεως, τὸν ἀστέρα τῆς θρησκείας,
τὸν διανομέα τῆς δικαιοσύνης, τὸν στύλον τῶν εὐσε-
βῶν. « Χωρὶς χαρακτηριστὰ ἐπίσημον κατώρθωσε νὰ
ἀποκτήσῃ φίλους, διέφυγεν ὄλους τοὺς κινδύνους,
διότι ἐσεβάσθη τὴν θεοβλάβειν τῶν ἐγγυρίων, συν-
εμορφώθη μετὰ τὸν ὑπερβάλλοντα καθαρισμὸν των,
μετὰ τὴν διάπυρον ἀγάπην τῶν διατυπώσεων, μετὰ τὴν
ἐξωτερικὴν καὶ ὑποκοιτικὴν των σκληραγωγίαν. Ἰδοὺ
πῶς ἐξωμάλυνεν ὅλα τὰ ἐμπόδια. Ἐξ ἐναντίας, ὁ
συνταγματάρχης κατεφρόνησε τὰ ἔθιμα τῆς Βοχάρας,
καὶ συνέλαβε τὴν ἰδέαν τοῦ νὰ ταπεινώσῃ τὴν Αὐλὴν
τῆς διὰ τοῦ ἀγγλικῶ ἀγερώχου, τὸ ὁποῖον τσακίς
ἐσκανδάλισε καὶ αὐτὴν τὴν Εὐρώπην. Τὸν ὠδήγησαν
εἰς πρόδομόν τινα φέροντα εἰς Ἀβεζάχνα, εἶδος αὐλῆς
ὅπου ὁ βασιλεὺς δέχεται ἀνθρώπους καὶ ἀναφοράς.
Πλησιάσας δὲ αὐτὸν θαλαμηπόλος τις τὸν εἰδοποίη-
σεν ὅτι ἐμελλε νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν Ἑμίρη διὰ νὰ
ζητήσῃ ἀπὸ μέρους τοῦ προσέβουτου τὴν ἀδειαν τοῦ νὰ
παρουσιασθῇ καὶ ὑποβάλλῃ τὸ « Ἄρζι μπεντεγκενί, »
ἢ τοὶ τὴν δέξιν τοῦ δούλου του. Ὁ Στόδδαρτ ἐσκαν-
δαλίσθη· ἀλλ' ἐπρεπε τότε νὰ σκανδαλιζέται καὶ
διὰ τὴν τίτλον αἱ Μεγαλειότης σου, » εἰς μόνον τὸν
θεὸν ἀνήκοντα, καὶ διὰ τὰς λέξεις « ταπεινότητος
δουλός σας. »

Θεωρήσας ἀπρεπῆ τὸν τύπον τοῦτον, ἀπεκρίθη μετ'
τρόπον ἀπότομον· « Εἰς μόνον τὸν θεὸν ἀποτεῖνω
δεήσεις· δὲν εἶμαι δούλος κανενός· εἶπέτο εἰς τὸν
κύριόν σου. Ὅταν με δεχθῇ θὰ τὸν κοινοποιήσω ὅτι
πρέπει, ἀλλ' ὄχι προτῆτερα. » Τοιούτος ἐφάνη καὶ
εἰς πολλὰς ἄλλας παρομοίας περιπτώσεις. Ἄλλ' εἰς
τοὺς τόπους ἐκεῖνους ἡ παρουσία τοῦ ἡγεμόνος ὑπο-
τίθεται ὅτι πρέπει νὰ καταπλήξῃ καὶ ρίψῃ καταγῆς
μετὰ τὴν λάμψιν τῆς τὸν ξένον ὅστις τολμήσει νὰ
προσβλέψῃ εἰς τὰς ἀκτῖνάς του· ἰδοὺ διατὶ, ὅταν ἐμ-
βαίνῃ τις εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ βασιλέως, τὸν κρατοῦ-
σιν ἀπὸ τὰς μασχάλας καὶ τὸν στηρίζουσι διὰ νὰ
μὴ πέσῃ. Ὁ Στόδδαρτ ὁμοῦ ὠθησε μετὰ ὀργὴν τὰ δύο
του στήριγματα, καὶ ὅταν ὁ ἐπὶ τῶν τελετῶν, καθὼς
λέγει ὁ Γρόβερ, ἤλθε νὰ ψαύσῃ τὰ φορέματά του
μήπως εἶχε κρυμμένα ὄπλα, τὸν ἀνεποδογύρισεν
σφοδρότατον γρόνον καὶ τὸν ἐξήπλωσεν ἡμιθανῆ·
ἡ περίστασις αὕτη, καὶ τοὶ ἀμφιβαλλομένη, δὲν εἶναι

ἀσμφωνός μετὰ τὴν γενικὴν τοῦ συνταγματάρχου
διαγωγὴν. Ὅταν ξένος τις εἰσέρχεται εἰς τὴν αἴθου-
σαν, κλητῆρ τις, ἰστάμενος παρὰ τὴν θύραν, ἐκφωνεῖ
τὰς λέξεις ταύτας· « Εὐχθήητε πάντες ὑπὲρ τοῦ
βασιλέως, » ὡς νὰ ἐπρόκειτο κίνδυνος ἢ θάνατος.
Ὁ Στόδδαρτ, ἀγνοῶν τὴν διατύπωσιν ταύτην, ἀντὶ
νὰ εὐχηθῇ κατὰ νοῦν, ἐξεφώνησεν εὐχὴν περὶ αὐτὴν
ἀπευθυνομένην πρὸς τὸν θεόν. Ὁ Νάστρ-Οὐλάχ, καθή-
μενος ὑπὸ τὸν βασιλικὸν του οὐρανόν, ἐψηλάφη τὸν
πύργονά του, μόνις κρύπτων τὸ κατὰ τοῦ ξένου
μίσός του, τὴν ἀποστροφὴν του διὰ τὴν βαρβαρότητά
του καὶ τὴν ἀηδιάν του διὰ τοὺς δεσποτικὸς τρόπους
του. Εἶπε, κατὰ τὴν συνήθειαν, τὸ Ἄλλαχ ἐκ
μπέρ, ἔλαβε τὴν ἐπιστολὴν καὶ ἀπέμπεψε τὸν Στόδ-
δαρτ.

Ἡ ἀργὴ αὕτη δὲν ἦτον οἰωνός αἰτίας ἐκβάσεως. Ὁ
Στόδδαρτ, ὅστις διὰ τῆς διαγωγῆς του, δὲν εἰλκυσε
βεβαίως τὴν ὑπόληψιν καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ
ἡγεμόνος, ἤλθεν εἰς Βοχάραν χωρὶς δῶρα, χωρὶς συν-
οδίαν, ἐρόδιον ἔχων μόνον τὸν ἀτρόμητον χαρακτήρα
του. Ἐπαρουσιάσθη δὲ ὡς κατακτητὴς μᾶλλον ἢ ὡς
φίλος· ὁ πολιτικὸς του χαρακτήρ ἦτον ἀμφίβολος·
δὲν ἀντεπροσώπευσεν οὔτε τὴν Ἀγγλίαν, οὔτε τὴν
Ἑταιρείαν τῶν Ἰνδιῶν. Ὁ Χάνης καὶ ὁ βεζύρης του
δὲν παρέτρεξαν τὰς περιστάσεις ταύτας, καὶ, δύο
ἡμέρας ἐπειτα, τὸν ἐπροσκέλεσαν νὰ μεταβῇ πάραυτα
εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ βεζύρη. Οὗτος δὲ, κατ' ἀνεξήγητον
εὐγένειαν, διότι ἡ ὥρα ἦτον προχωρημένη, ἔσπευσε
νὰ ὑπακούσῃ, ἐνῶ εἶχε προηγουμένως ἀποβάλε. ἄλλην
ἑορίαν πρόσκλησιν.

Ἐμβὰς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Μαζούμ, εἶδε δώ-
δεκα ἐνόπλους εἰς τὸν πρόδομον, οἵτινες ἐπεσαν
ἀμέσως κατεπάνω του, τὸν ἀνεποδογύρισαν καὶ
τὸν ἔδεσαν μετὰ σχοινία. Ἐνῶ δὲ ἦτον ἐξήπλωμέ-
νος, μετὰ χεῖρας καὶ πόδας δεμένους, καταγῆς,
ἐφάνη ὁ βεζύρης κρατῶν γυμνὸν γιαταγάνιον· « Ὁ
θεὸς νὰ συγχωρήσῃ τὰς ἀμαρτίας σου! » ἐφώναζεν
ὁ Ἀγγλος, νομίσας ὅτι ἐφθασεν ἡ τελευταία ὥρα του.
Ὁ δὲ Μαζούμ-Βερό, μετὰ βλέμμα σπινθηροβολοῦν, με-
στόμα ἀφρίζον, θέσας ἐπὶ τοῦ στήθους τοῦ Στόδ-
δαρτ τὴν ἀκωκὴν τῆς λεπίδος του, ἤρχισε νὰ τὸν
ὑβρίζῃ· « Ἄθλιε κατὰσκοπε! ἀφοῦ τῆς θαλάσσης!
ἐστάλης λοιπὸν ἀπὸ τοὺς αὐθέντας σου τοὺς Ἀγγλους
ν' ἀγοράσῃς τὴν Βοχάραν, καθὼς ἠγόρασαν καὶ τὴν
Καβούλ. Δὲν θὰ τὸ ἐπιτύχεις· θὰ σὲ σκοτώσω! »
Ταῦτα λέγων ἐξήκολούθη νὰ ἔχῃ τὸ γιαταγάνιον εἰς
τὸ στήθος τοῦ Στόδδαρτ, ὅστις, μετὰ ὀφθαλμὸν ἀκίνη-
τον, ἠτένιζε τὸ θηριώδες τοῦ βεζύρη βλέμμα. Ἡ σκηνὴ
αὕτη διήρκεσε λεπτά τινα· ἀλλ' εἶπε διότι ἡ ἀταρα-
ξία τοῦ θύματος ἀφώπλισεν τὸν βραχίονα τοῦ δημίου,
εἶπε, τὸ πιθανώτερον, διότι τὸ πρᾶγμα εἶχε προσ-
χεδιασθῆ μετὰ τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ Μαζούμ, ὁ
βεζύρης εἶπεν εὐθὺς εἰς τοὺς ὑπῆρέτας του· « ἐπάρετέ-
τον! » Τὴν ὥραν ἐκεῖνην ἐπιπτε βροχὴ ὡς χεῖμαρ-
ρος, καὶ οἱ ὑπῆρέται, φέροντες λαμπάδας καὶ βαθυ-
τάτην τηροῦντες σιωπὴν, τὸν ἀνεσήκωσαν ὡς πετῶμα
κατὰ πετρῶν, καὶ πότε σείοντες ἀπανθρώπως τὰ
κατακτυπημένα μέλη του. Ἄλλοτε ἐσταμάτησαν, καὶ
τὰ ἄγρια ἐκεῖνα πρόσωπα τὸν παρετήρουν γελῶντα.

« Τελειώσατέ με πάραυτα! ἐφώναζεν ἐκεῖνος· διὰ
ὄνομα τοῦ θεοῦ, τελειώσατέ με! Μὴν παρατείνετε
τὰ βάσανά μου! » Εἰς ἐξ αὐτῶν, πλησιάσας πρὸς
τὸν συνταγματάρχην μετὰ τὴν λαμπάδα του, ἔκυσεν,
ἐνῶ ἦτον ἀκίνητος καταγῆς, καὶ τὸν εἶπε· « Βέβαια
ἢ διάβολος ἢ μάγος εἶσαι· ἠξέυρεις ἀπὸ τώρα ὅτι
δὲν θὰ σὲ σκοτώσωμεν. Ἐὰν ἦσιν ἀνθρώπος θὰ
ἐφοβείσο. » Τὸν ἔσυραν ἐκ νέου διὰ μέσου τῆς πόλεως,
καὶ ἐπὶ τέλους τὸν ἐξέβησαν δέσμιοι, ὅπως ἦτον, εἰς
θάλαμον σκοτεινόν, καὶ ἐκλείσαν τὴν θύραν μετὰ μο-
χλοῦς. Πρὸ δύο ἡδὴ ὥρων ἐκεῖτο μόνος, ἐξήπλω-
μένος ἐπάνω εἰς τὸ κάθυρον τῆς εἰρκτῆς πάτωμα,
ὅταν ἤνοιξεν ἡ θύρα, ἐφάνησαν φῶτα, καὶ ἐμβῆκεν
ἀριθμὸς τις ὑπῆρετῶν, προπορευομένου ἀνθρώπου τινὸς
περιτυλιγμένου ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν μετὰ μάλ-
λινα φορέματα, εἰς τρόπον ὅστε δὲν ἐφαίνοντο εἰμὴ
μόνοι οἱ ὀφθαλμοὶ του. Ὁ παράδοξος οὗτος ἄνθρωπος
ἐκάθησεν ἐπὶ σκίμποδος πρὸς τὴν ἀκρὰν τῆς αἰθούσης,
τὰ δὲ φῶτα, ἐτέθησαν ἐνώπιόν του ὁ δέσμιος παρε-
τήρει μετὰ προσοχὴν ὄλας τὰς κινήσεις τοῦ νεοελ-
θόντος, πρὸς ὃν ἐδείκνυον οἱ ἄλλοι πολὺ σέβας, καὶ
ὁ ὁποῖος τὸν ἐφαίνετο ὅτι ἦτον ὁ Ἑμίρης. Ἀνα-
σκηθῆς ὀλίγον καὶ προσπαθήσας νὰ ἀνακλῆθῃ δύνα-
μι· « Παρακαλῶ τὸν Παντοδύναμον, εἶπε πρὸς τὸν
μυστηριώδη Βοχαρόν μετὰ φωνὴν ἔντονον, νὰ σᾶς
συγχωρήσῃ. Ἐκάμειτε κακὰ νὰ ρίψετε εἰς τὴν φυλα-
κὴν ἀνθρώπον ἀθῶν, ἀποσταλέντα παρὰ τῆς κυβερ-
νήσεως τοῦ πρὸς τὸν βασιλέα σας. Ἐὰν δὲν εἶχετε
διάθεσιν νὰ με δεχθῆτε, δὲν ἔπρεπε νὰ με ἀφήσετε
νὰ ἐμβῶ εἰς τὴν πόλιν σας· ὁ βεζύρης ἔπρεπε νὰ
με φανερώσῃ τὸ θέλημα τοῦ κυρίου του. Ἐὰν θέλετε
νὰ ἀναχωρήσω, εἰμ' ἔτοιμος νὰ κάμω ὅτι ἐπιθυμεῖτε. »
Ἀκούσας ταῦτα μετὰ προσοχῆς ὁ περιτυλιγμένος
ἄνθρωπος ἐσηκώθη καὶ εἶπε· « Ὅσα κοινοποιήσω ὅσα
με εἶπες εἰς τὸν Ἑμίρη. »

Ὁ ἄνθρωπος οὗτος, ὅστις ἦτον ὁ ὑπουργὸς τῆς
ἀστυνομίας τῆς Βοχάρας, Μιρ-Σαάβ, ἐνήργησεν, ἐξ-
ελθὼν τῆς φυλακῆς, τὸ θέλημα τοῦ κυρίου του, κατέ-
σχεν ὄλα τοῦ συνταγματάρχου τὰ ἔγγραφα, τὰ
ἔκλυσε, ἐξέθεσεν εἰς δημοπρασίαν τὴν συσκευὴν του,
καὶ τὸν μετέφερον εἰς φρικωδέστεραν ἀπὸ τὴν πρώτην
εἰρκτῆν καταβιβάσθεις διὰ σχοινίων εἰς βάθος εἰκοσι-
ἐνὸς ποδῶν, ὁ ἄθλιος Στόδδαρτ εὐρέθη ἐντὸς φρέατος
εἰς τὴν συντροφίαν τριῶν ἄλλων, ἐξ ὧν οἱ δύο ἦσαν
κλέπται καὶ ὁ τρίτος δολοφόνος, φυλακισμένος ἐκεῖ
πρὸ πολλῶν ἐτῶν. Τὰ ἔντομα καὶ τὰ ἔρπετα, ἅ τινά
ἐγεννῶντο εἰς τὴν δυσώδη ἐκείνην ὀπήν, τοὺς κατε-
βασάνιζον ἀενάως· τοὺς εἶδεδετο διὰ σχοινίου ὀλίγη
τροφὴ, καὶ ὄλην τὴν ἡμέραν ἐπίνον κικνῶν.

Ὅταν ἐκορέσθη τὸ θηριώδες πάθος τοῦ Νάστρ-Οὐ-
λάχ, ὅταν ἐνόμισεν ὅτι κατεδάμασε τὴν ὑπερψίαν
τοῦ Ἀγγλου καὶ τὸν ἠνάγκασε νὰ τρομάξῃ τὴν δύ-
ναμίν του, διετάξε τὸν ὑπουργόν τῆς ἀστυνομίας νὰ
τὸν ἀνασῆρῃ ἀπὸ τὸ φρέαρ, ὅπου ἐσῆπετο πρὸ δύο
μηνῶν, καὶ νὰ τὸν φυλάτῃ εἰς τὴν οἰκίαν του. Δύο
ἡμέρας μετὰ ταῦτα, ἐλθὼν ὁ δῆμιος πρὸς τὸν Στόδ-
δαρτ, τὸν εἰδοποίησεν ὅτι ἐμελλε νὰ ἀναταθῇ.
Ἐντὸς μόνον ἐὰν ἐγίνετο μακαμεθῶν. Καταβιβλη-
μένος ἀπὸ τοὺς πόρους καὶ τὴν ἀσθένειαν ὁ Στόδ-
δαρτ ὠμολόγησε τὸν Ἰσλαμισμὸν. Ἡ ἐθερμὸς

καὶ αὐστηρὰ εὐσέβειά του δὲν ἐσυγχώρησε πώποτε τὴν ἀδυναμίαν ταύτην, καὶ ὀλόκληρος ὁ ἐπίλοιπός του βίος ὑπῆρξε βίος θερμῆς μετνοίας. Ἐν τοσοῦτῳ διασπαρείσας τῆς φήμης τῶν παθημάτων του, ὁ Ῥώσος διοικητὴς τοῦ Ὄρεμβούργ, ὁ στρατηγὸς Περώφσκης, ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν Νάσρ-Οὐλάχ νὰ παραδώσῃ, εἰς χεῖρας τῶν Ῥώσων τὸν αἰχμάλωτον. Ὁ δὲ Ἐμίρης προσκαλέσας ἐνώπιόν του τὸν Ἄγγλον ἀξιωματικὸν α. Οἱ Ῥώσοι σὲ ζητοῦν, τὸν εἶπε· τί σὲ θέλουν; Ὁ αὐτὸς σὲ μεταχειρισθῶν ἀράγε καλὰ, καὶ νὰ σὲ παραδώσω εἰς αὐτούς; — Εἶμαι βέβαιος, ἀπεκρίθη ὁ συνταγματάρχης, ὅτι θὰ με καλομεταχειρισθῶν· ἀλλ' ἐὰν ἡ κυβέρνησίς μου ἐρωτήσῃ τὴν Ἱψηλότητά σου τί με ἔκλινε, τί θ' ἀποκριθῆς; ὁ Τοιοῦται ὑπῆρξαν οἱ λόγοι τοῦ παραδόξου ἐκείνου ἀνθρώπου, οὗ τινος τὴν ἡρωϊκὴν καρδίαν δὲν εἶχε δυναθῆ νὰ καταβάλῃ οὔτε ἡ νοσώδης εἰρκτῆ, οὔτε ὁ ἐπικείμενος θάνατος. Ὁ Χάνης λαβὼν τότε ἀπὸ τὴν ῥάχιν του τὴν μαύρην μηλωτὴν του, ἐνέδυσσε τὸν συνταγματάρχην καὶ διέταξε νὰ τὸν περιφέρωσιν ἐν θριάμβῳ εἰς τῆς πρωτεύουσας τὰς ἀγκυάς. Οὗτος δὲ, ἀμὰ ἀνέλαβε τὴν ὑγείαν του, ἐκθύρξε δημοσίᾳ καὶ πεσιφανῶς ὅτι εἶναι χριστιανός, διαμαρτυρηθεὶς κατὰ τῆς βίας, εἰς τὴν ὁποίαν ὑποκύψας εἶχεν ἐξομώσει.

Ἡ ἀσύνετος αὕτη διαγωγή, ἡ ἀνένδοτος αὕτη ἰσχυρογνωμοσύνη, ἀπεδείκνυον ἐπὶ τοσοῦτον μεγάλην καὶ σπανίαν γενναϊότητα, ὥστε ὁ Νάσρ-Οὐλάχ, ὁ Μαζούμ, ὁ Μιρ-Σαάβ καὶ ὁ λαὸς αὐτὸς καταπληθέντες καὶ ἠττηθέντες, οὕτως εἰπεῖν, τὸν ἐπεριποιήθησαν, καὶ τὸν εἶπον ὅτι τὸν εἶχον ἐκλάβει κατ' ἀρχάς ὡς κατὰσκοπον· ὁ Ἐμίρης τὸν ἐδέχετο φιλοφρόνως εἰς τὴν αὐλήν του, καὶ ὁ βάρβαρος αὐτὸς πὸν ἔδωκε μάλιστα καὶ εὐγενεῖας δείγματα.

Πολλὰ ἦσαν τὰ αἷτια τῆς μεταβολῆς ταύτης· ἐν πρώτοις, ἐφοβοῦντο τὰ θριαμβεύσαντα τῶν Ἀγγλῶν ὄπλα εἰς Ἀφγανιστάν καὶ Καβούλ· ἔπειτα, ὁ Ἐμίρης ἤθελε νὰ δεῖξῃ τὴν μεγαλοπρέπειάν του ἀπὸ ἑδῆς τὴν τυραννίαν του· καὶ τέλος πάντων εἶχε συλλάβει τὴν ἐπίδα νὰ ἐκλύσῃ, ὡς τὸ εἶχε κατορθώσει καὶ ὁ Ῥουνζέτ-Σιγῆ, κανένα ἐκ τῶν φράγκων, εἰδῶτων τὰς τέχνας καὶ τὴν διπλωματίαν, ἐπιτηθεῖαν εἰς τὸ νὰ διοργανίωσι στρατούς, καὶ παρακολουθουμένων χεῖροτε καὶ πανταχοῦ ἀπὸ τῆς τύχης τὴν εὐνοίαν. Φιλοφρονούμενος καὶ κολακεύμενος εἰς Βοχάραν, καὶ τοὶ πολλάκις ἐξυβριζόμενος ἀπὸ τὸν λαὸν ὡς ἐπιστρέψας εἰς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, κατοικῶν εἰς τὸ παλάτιον, αἰχμάλωτος ἐντὸς τῶν τειχῶν τῆς πόλεως, ἐπετρεῖτο ποτὲ μὲν ἀπὸ εὐγενῆ τινα φιλοχρημάτου Ἀβδ-Οὐλ-Σαμῆτ-Χάν ὀνομαζόμενον, ποτὲ δὲ ἀπὸ τὸν Ἀβδούλ-Χαλίμ ἐπιστάτην τῶν ἀνακτόρων. Ἀσθενήσας ἀπὸ τύφον ἐσωθῆ ἀπὸ τὸν ἰατρὸν τοῦ Χάνη σταλέντα ἐπιτηθεὶς ἀπὸ τὸν βασιλέα. Ὄταν μετὰ τινα καιρὸν ἠτοιμάσθη πρεσβεία τις νὰ ἀπέλθῃ εἰς Πετροῦπολιν, ὁ Νάσρ-Οὐλάχ ἐπρότεινεν εἰς τὸν συνταγματάρχην νὰ τὴν συνοδεύσῃ μέχρι τῆς πόλεως ταύτης, καὶ ἀνέθεσεν εἰς αὐτὸν τὴν ἐκπλήρωσιν ἰδιαιτέρας τινὸς ἐντολῆς· φθάσας εἰς Ὄρεμβούργ καὶ εἰς τὰ σύνορα τῆς Ῥωσίας, ἐδύνατο νὰ προστρέξῃ εἰς τὴν προστασίαν τῶν Ῥώσων καὶ νὰ μὴν ἐπανέλθῃ πλέον εἰς Βο-

χάραν. Δὲν ἠθέλησεν ὅμως διότι, ὡς ἔλεγεν, αὐτὴ κυβέρνησις του δὲν εἶχεν εἰσέτι διατάξει νὰ ἀναχωρήσῃ ἀπὸ Βοχάραν. Ὁ ὅποιος ἀνήκουστος στρατιωτικὴ πειθαρχία! ἀλλ' ὁ παράδοξος οὗτος Ἄγγλος δὲν ἔπρεπε νὰ λησμονήσῃ ὅτι αἱ ἀποστάσεις, ὁ ἀδιάκοπος πόλεμος, ἡ πολιτικὴ τῆς κεντρικῆς Ἀσίας κατάστασις, κατέστηνον ἀδύνατον σχεδὸν τὴν συγκοινωνίαν· ἦτον πολλὰ πιθανὸν νὰ μὴ λάβῃ πώποτε τὴν ἀδειαν, ἡ δὲ ἐπιμονὴ του ἀνεγέννα τὰς ἐναντίον του ὑποψίας. Καὶ τῶνόντι, ἡ ὄργη τοῦ βαρβάρου ἦναψεν ἐκ νέου· δις ἔρριψε τὸν Ἄγγλον εἰς τὴν φυλακὴν καὶ δις τὸν ἠλευθέρωσεν· ἀλλ' αὐτὸς ἔμενεν αἰωνίως ἀτρόμητος, ὡς στρατιώτης ἰστάμενος ἀκίνητος εἰς τὴν θέσιν του, ἐκτεθειμένος εἰς τὰς σφαῖρας τῶν ἐχθρικών πυροβόλων.

Ὁσάκις ἀνενεοῦντο αἱ ὑποψίαι τοῦ Νάσρ-Οὐλάχ, ὁ ἐπιτηρῶν τὸν Στόδδαρτ εὐγενῆς διετάρτετο νὰ τὸν φαρμακίση· ὁ Ἄγγλος διεπραγματεύετο τότε τὴν ζωὴν του, καὶ μόλις κατώρθωνε νὰ τὴν σώσῃ ὑποσχόμενος εἰς τὸν πλεονέκτην φύλακά του πλοῦσια λύτρα. Ἄλλοτε, ἐμπνεόμενος ὁ Ἐμίρης ἀπὸ αἰσθήματα φιλανθρωπίας, ἔστελλε πρὸς αὐτὸν καπνὸν καὶ μηλωτάς, ἐπάσχιζε νὰ τὸν σαγηνεύσῃ, καὶ τὸν παρεκάλει νὰ διορθώσῃ τὸν ὑδράργυρον τῶν κατόπτρων του, νὰ τὸν κατασκευάσῃ θερμόμετρον καὶ κηρία καιόντα χωρὶς νὰ κηπνίζωσιν. Ὁ Στόδδαρτ θὰ ὠφελείτο μεγάλως ἀπὸ τὰς περιοδικὰς ταύτας διαθέσεις τοῦ Ἐμίρη, ἐὰν εἶχεν ἴσῃν μετὰ τὴν εὐσέβειάν του ἐπιτηθεῖν καὶ τόλμην.

Ἐν τοσοῦτῳ, τὰ ἐξωτερικὰ περιστατικά, ἐγγιζόντα εἰς τὴν κατατροπὴν τοῦ δράματος τοῦ 1841 ἔτους, ὅτε τὰ γενὰ τοῦ Ἀφγανιστάν ἐκεκράσθησαν ἀπὸ ἀγγλικά πρόματα, κατέστηνον ἔτι μᾶλλον δεινὴν τὴν θέσιν τοῦ βρετανικοῦ πρεσβευτοῦ. Πόλεμος εἶχεν ἀνάψει μετὰ τὸν Νάσρ-Οὐλάχ καὶ τοῦ Μοχαμέτ-Ἀλή, ἐνὸς τῶν ὁμῶρων μικρῶν βασιλέων, κατὰ προτροπὴν, ὅπως ἐλέγετο τοῦλάχιστον, τῶν Ἀγγλῶν. Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει σουλτάνος, πνευματικὸς ἀσχηγὸς ὅλου τοῦ Ἰσλαμισμού, ἔγραψεν εἰς τὸν Χάνην τῆς Βοχάρας ν' ἀπολύσῃ τὸν αἰχμάλωτόν του, οἱ Ῥώσοι αὐτοὶ, τῶν ὁποίων μία πρεσβεία ἐστάλη τότε ἀπὸ Πετροῦπολιν, ἐζήτησαν τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Στόδδαρτ, ὁ δὲ Χάνης τῆς Κίβας, ἀναγκαζόμενος ἀπὸ τὸν συνταγματάρχην Ἄβσοτ, τὸν ἐζήτηε ἐπίσης. Στενοχωρηθεὶς πανταχῶθεν, καὶ ἀπορῶν πῶς νὰ διαφύγῃ τὰς ἀπαιτήσεις, ὁ τύραννος ἔγεινε μανιώδης· ἀπεκρίθη λοιπὸν εἰς μὲν τὸν σουλτάνον ὅτι θ' ὑποταχθῆ εἰς τὴν παραγγελίαν του, φθάνει μόνον νὰ μὴ τὸν βλάβῃ ἡ βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας, ἀλλὰ νὰ μείνῃ φίλη του, εἰς δὲ τὴν Πετροῦπολιν, ὅτι ὁ αἰχμάλωτος ἦτον ἀπλὸς περιηγητὴς ἀνευ ἐπισήμου χαρακτήρος, καὶ τέλος εἰς τὸν συνάδελφόν του τῆς Κίβας ἔγραψε τὰς περιεργα ταῦτα λόγια· «Σὺ ἔχεις ἕνα Ἄγγλον, καὶ ἐγὼ ἄλλον ἕνα. Διατί θέλεις νὰ μὲ πάρῃς τὸν ἐδικόν μου;» Μετὰ ταῦτα ἐξεστράτευσεν κατὰ τῶν Κοκωνῶν.

Ὄταν ἐφθάσεν εἰς Βοχάραν ἡ Ῥωσικὴ πρεσβεία, εὔρε τὸν Ἄγγλον πρεσβευτὴν καὶ ἔσπευσε νὰ τὸν προσφέρῃ τὴν προστασίαν τῆς. Πολλὰ τῶν ἐπιστολῶν, τὰς ὁποίας εἶχε γράσει εἰς φίλους του, σταλείσκει

εἰς τὸ παλάτιον. «Ποῦ εἶναι τὰ γράμματά σου; ἠρώτησεν ὁ βασιλεὺς τὸν Κονόλλυν. Εἶσαι κατὰσκοπος· ἐνθυμήσου ὅμως ὅτι ἡ Βοχάρα δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ κυριευθῇ καθὼς καὶ ἡ Ἀφγανιστάν. Ὁ αὐτὸς στείλω εἰς τὴν φυλακὴν, καὶ ἄς ἔλθουν, ἂν θέλουν, μὲ στρατεύματα οἱ Ἄγγλοι σου νὰ σ' ἐλευθερώσουν ἀπὸ τὰς χεῖράς μου.» Ὁ δὲ Κονόλλυς ἀπεκρίθη μετὰ τὴν αὐτὴν μὲν σταθερότητα τοῦ Στόδδαρτ, ἀλλὰ μὲ πλειότεραν φρόνησιν. Μετὰ ταῦτα ἐκλείδωσαν ἀμφοτέρους εἰς θάλαμόν τινα τοῦ παλατίου, ὅπου διενυκτέρευσαν ἐν φόβῳ καὶ τρόμῳ, καὶ τὴν ἐπιούσαν τοῦ ἔρριψαν εἰς τὴν φυλακὴν.

Πολλὰ λεπτομέρειαι τῶν περιστάσεων τούτων, τὰς ὁποίας ἀναφέρει ὁ λοχαγὸς Γρόβερ, ἀνιρέθησαν ἢ ἐθεωρήθησαν ὡς μὴ ἀκριβεῖς ἀπὸ ἄλλους· ὅλοι ὅμως συμφωνοῦσιν ὡς πρὸς τὴν δεινὴν θέσιν τὴν ὁποίαν ἐπεριγράψαμεν. Ἀδιάφορον ἐὰν ὁ βασιλεὺς τῆς Βοχάρας ἐφάνη φιλοφρονέστερος πρὸς τὸν Κονόλλυν τὸ καταρχάς. Αἱ πολεμικαὶ περιπέτειαι ἦσαν ἀλλεπάλληλοι, καὶ ἡ ἀποστασία τῆς Καβούλ ἐξηπλοῦτο καὶ κῦξανε καθ' ἡμέραν. Ὁ Ἰουδαῖος ταχυδρόμος, ὅστις εἶχεν ἀναλάβει νὰ φέρῃ πρὸς τὸν Νάσρ Οὐλάχ ἐπιστολὴν τοῦ λόρδ Πάλμερστον, δι' ἧς ἀπήτει τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν αἰχμαλώτων, ἀπεκεφαλίσθη, καθ' ἃ λέγει ὁ λοχαγὸς Γρόβερ, ἐντὸς τοῦ παλατίου, κατ' ἄλλους δὲ, ἔρριφθη εἰς τὸ ζοφερὸν φρέαρ καὶ ἐθανατώθη. Ἡ Ἀγγλία, χωρὶς δυνάμιν εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα, δὲν εἶχε πλέον πρεσβείας οὔτε εἰς Ἑράτ, οὔτε εἰς Κίβαν, οὔτε εἰς Κοκάν· ἡ Ἀφγανιστάν ἦτον ἐτοιμὴ εἰς πόλεμον καὶ αἱ συγκοινωνίαι ὅλαι εἶχον διακοπῆ· οἱ δὲ δύο ἐκεῖνοι ἐν Ἰνδία σκοπιεῖροι τῆς Ἀγγλικῆς δυνάμεως ἐφαίνοντο καταδικασμένοι εἰς θάνατον.

Ἄλλ' ὁ Κ. Βουτένιεφ, πρέσβυς τοῦ αὐτοκράτορος τῶν Ῥωσῶν, τὸν ὁποῖον ἡ καθ' ἡμέραν αὐξάνουσα τοῦ Χάνη λύσσα ἠνάγκασε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Βοχάραν, δὲν ἔπαυσε τοῦ ν' ἀπαιτῆ τοὺς Ἀγγλοὺς αἰχμάλωτους. Συγχρόνως τότε ὁ υἱὸς δικαστοῦ τινος τῆς Ἑράτ, Ἀκουτζαδέχ - Σαλέχ - Μοχαμέτ ὀνομαζόμενος, οὗ τινος ἡ οἰκογένεια ὄφειλε τὴν ζωὴν τῆς εἰς ἕνα Ἄγγλον, τὸν ταγματάρχην Τὸδ, καὶ ὅστις ἐφαίνετο ὅτι εἶχεν ἀφιερῶσει τὰς ἡμέρας του εἰς τὸ νὰ ὠφελῇ τοὺς συμπολίτας τοῦ ἐλευθερωτοῦ του, ἀπεφάσισε νὰ ζυφοκινδυνεύσῃ διὰ νὰ ὑπάγῃ εἰς Βοχάραν πρὸς τὸν λοχαγὸν Κονόλλυν, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν ὑπηρεσίαν διετέλει ἀπὸ πολλοῦ. Τὴν γενναϊότητα τοῦ Ἀσιανοῦ τούτου, ἴσῃν μετὰ τὴν διάπυρον εὐγνωμοσύνην του, εἶναι δίκαιον νὰ σημειώσωμεν ἐνταῦθα.

Ἐξ μῆνας πρὶν, φίλος τις τοῦ ταγματάρχου Τὸδ, ὁ λοχαγὸς Ἄβσοτ, περὶ τῆς εἰς Κίβαν πρεσβείας τοῦ ὁποίου ὠμιλήσαμεν ἀνωτέρω, ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν διὰ νὰ μεταβῇ εἰς Ῥωσίαν· συμμορία δὲ Κοζάκων τὸν συνέλαβε καθ' ὁδόν, ἐφόνησε τοὺς ἀκολούθους του, τὸν ἐλῆστευσεν καὶ τὸν ἠχμαλώτισεν. Ἐνῶ ἔκειτο καταγῆς, φρουρούμενος καὶ ἀναχμένων τὸν θάνατον, Κοζάκος τις εἰσελθὼν εἰς τὴν σκηνὴν εἶπεν εἰς αὐτόν· «Ἦλθαν νὰ σ' ἐλευθερώσω.» Καὶ εὐθὺς νέος τις φορῶν ἐνδυμα Ἀφγανῶ ἀνεσώκωσε τὸ δέρμα τῆς σκηνῆς, ἐπέταξε πρὸς αὐτὸν καὶ κλαίων ἔρριφθη εἰς τὰς ἀγκυλάς του· «Χάρις τῷ Θεῷ! ἐφώνηξεν Περ- 2 δεκεμβρίου ἐπροσκάλεσαν καὶ τοὺς δύο αἰχμαλώτους

πιστι, σε ήρα τέλος πάντων! Σήκωσε, κύριε, την κεφαλήν σου, και τα δεινά σου έτελειώσαν. Ο νέος ούτος ήτον ο Άκουζαδέχ, τόν όποιον είχε γείλει ο ταγματάρχης Τόδ εις άνεύρεσιν του Άββοτ, με λύτρα πλουσιώτατα. Διαπεράσας τας στέππας, μεταβάς από μίαν εις άλλην σκηνήν χωρίς να όμιλή την γλώσσαν των Κοζάκων, αποπλανηθείς πολλάκις εξ αιτίας των ψευδών πληροφοριών τας όποιας τόν έδιδον, βιασμένος να παλαίη προς την κακοήθειαν των ιδίων του ακολουθών, περιήλθε, καθ' έλαστος τας διευθύνσεις, την έρημον διά να εκπληρώση την θέλησιν του ευεργέτου του· και χωρίς να απελπισθή, έφθασεν εις τας όχθας της Κασπίας θαλάσσης όπου α δεν έβλεπε πλέον, ως λέγει εις την διήγησίν του, ούτε πλοίον εις τό πέλαγος, ούτε καλύβην εις τας στέππας, η και όπου επέτυχε τέλος πάντων τόν δυστυχή λοχαγόν, τόν όποιον μετέφερε σώων και υγειή εις τό πρώτον ρωσικόν φρούριον. Δέν έννοοΰμεν διατί ο λοχαγός Γρόβερ όνομάζει α πρώτης τάξεως άχρειον, (a regular scoundrel) η άνθρωπον τόσο πιστόν και τόσο άφωσιωμένο, όστις φέρων 980 φλωρία εις την ζώνην του, έν τω διαστήματι είκοσι δύο ήμερών καθ' ός έπλανάτο εις την έρημον, τα παρέδωκε σ'ωα ειςτόν λοχαγόν Άββοτ. Εξ μήνας μετά ταύτα αυτός ούτος ο Άκουζαδέχ, μη εύρών εις Κίβαν τόν φίλον και κύριόν του Κονόλλυν, διευθύνθη με γενναϊότητα εις Βοχάραν διά να τόν φέρη ειδήσεις και χρήματα. «Θα κινδυνεύσεις, τόν είπεν ο Χάνης Ούζουρούτ· ο Κονόλλης έσφαλε μεγάλως παραδοθείς μόνος εις τόν βασιλέα της Βοχάρας· θα τόν μεταχειρισθής καθώς και τόν συνταγματάρχην Στόδδαρτ. » Μετ' όλίγον θέλομεν ιδεί ότι κινδύνευσε να στερεθής και την ζώνην του. Συλληφθείς εις τα όρια, οδηγηθείς ενώπιον του Έμ'ηρ, όστις τόν παρετήρησεν άτενώς χωρίς να προσφέρη ούτε λέξιν. έφυλακίσθη όμοϋ με τούς ύπηρέτας του. Κατώρθωσε μ' όλον τούτο να άνταποκριθής με τόν Κονόλλυν, και είναι βεβαίως άξιον θαυμασμοϋ τό να βλέπη τις τούς δύο τούτους φυλακισμένους τόν μεν ένν Άσιανόν, γεννημένον εις Έράτ, τόν δε άλλον Ευρωπαίον, γεννημένον εις Λονδίον, αιωνίως άγαπωμένον και από τα βάθη αυτά των ειρκτών των, και συμβοηθουμένον άμοιβαίως μέχρι θανάτου.

Η ιστορία των δύο Άγγλων αξιωματικών διεθρυσλήθη εις την Περσίαν, την Ινδίαν, και την Ευρώπην, και παντού εκίνησε γενικήν συμπάθειαν ύπερ αυτών. Ούτε η Άγγλία, ούτε η Ρωσία αυτή τούς παρημέλησαν. Από του μηνός φεβρουαρίου του 1839, ο Πότινζερ, πολιτικός πράκτωρ εις Έράτ, ο σερ Ζόν Κύν, διοικητής του κατά την Καβούλ στρατού, ο πρεσβευτής σερ Ουίλλιαμ Μακνάτεν, έπολιόρκουν τόν Νάσρ-Ουλάχ δι' άδικόπων παραστάσεων και απαιτήσεων· ο αρχηγός των μουλάδων η ιερέων του Έράτ, Χάν-Μουλά-Χάν, ήλθεν εκ μέρους του ταγματάρχου Τόδ, να ζητήσει την έλευθειάν του συνταγματάρχου «Σύ! μωαμεθανός, έρχεσαι να με όμιλήσης δι' ένν άπιστον, η τόν είπεν ο Έμ'ηρς και τόν άπέπεμψεν. Έπειδή δε θλαι αι προσπάθειαι απέβησαν μάταιαι, έγεινεν ένεργεια ώστε να ζητησωσιν εκ συμφώνου τόν Στόδδαρτ οι Χάναι της Έράτ και της Κίβας, ο

σουλτάνος της Καβούλ και οι πρέσβεις της Πετρούπολεως. Αλλά η συμφωνος αυτή ένεργεια, η τοσαύτη έπιμονη έπειθον τόν Νάσρ-Ουλάχ ότι η ζωή του συνταγματάρχου έθεωρείτο πολύτιμος, και ότι έπομένως θα απελάμβανε μεγάλη λύτρα κερδοσκοπών επί των αιχμαλώτων του. Ηλπίζε μάλιστα να ώφελιθής εκ της εύκαιρίας ταύτης διά να εκτείνη τα όρια του κράτους του. Ζητήσας έν τοσοϋτω από την βασίλισσαν της Άγγλίας να τόν παραχωρήση όμορους τινάς χώρας, δέν έλαβεν όριστικήν άπάντησιν.

Ο δε Στόδδαρτ, έχων πάντοτε τα αυτά ήρωικά αλλά τυφλά αισθήματα, κατέστεινε σχεδόν αδύνατον την απελευθέρωσίν του. Εις μάτην τόν έγγραφον ότι ήτον έλεύθερος να άναχωρήση εις μάτην της Καλκούτας αι Άρχαι τόν έσυμβούλευον να φύγη άμα παρουσιασθή εύκαιρία. Ύπακούων εις αίσθημα θεοβλαβοϋς καθήκοντος, παρέτεινεν, έναντίον της θελήσεως και αυτών των άρχηγών του, την επικίνδυνον θέσιν του. Έν τω μεταξύ τούτω έφθασεν η έποχή, ότε η Άγγλική έξουσία, κλονηθείσα εις Αφγανιστάν, καθώς και η έν Καβούλ σφαγή, ένεθάρρυναν τόν βασιλέα να φρονέση δύο αιχμαλώτους, όιτινες δέν τόν έχρησίμευσαν εις τό να απολύσθ όσα ήλπίζε.

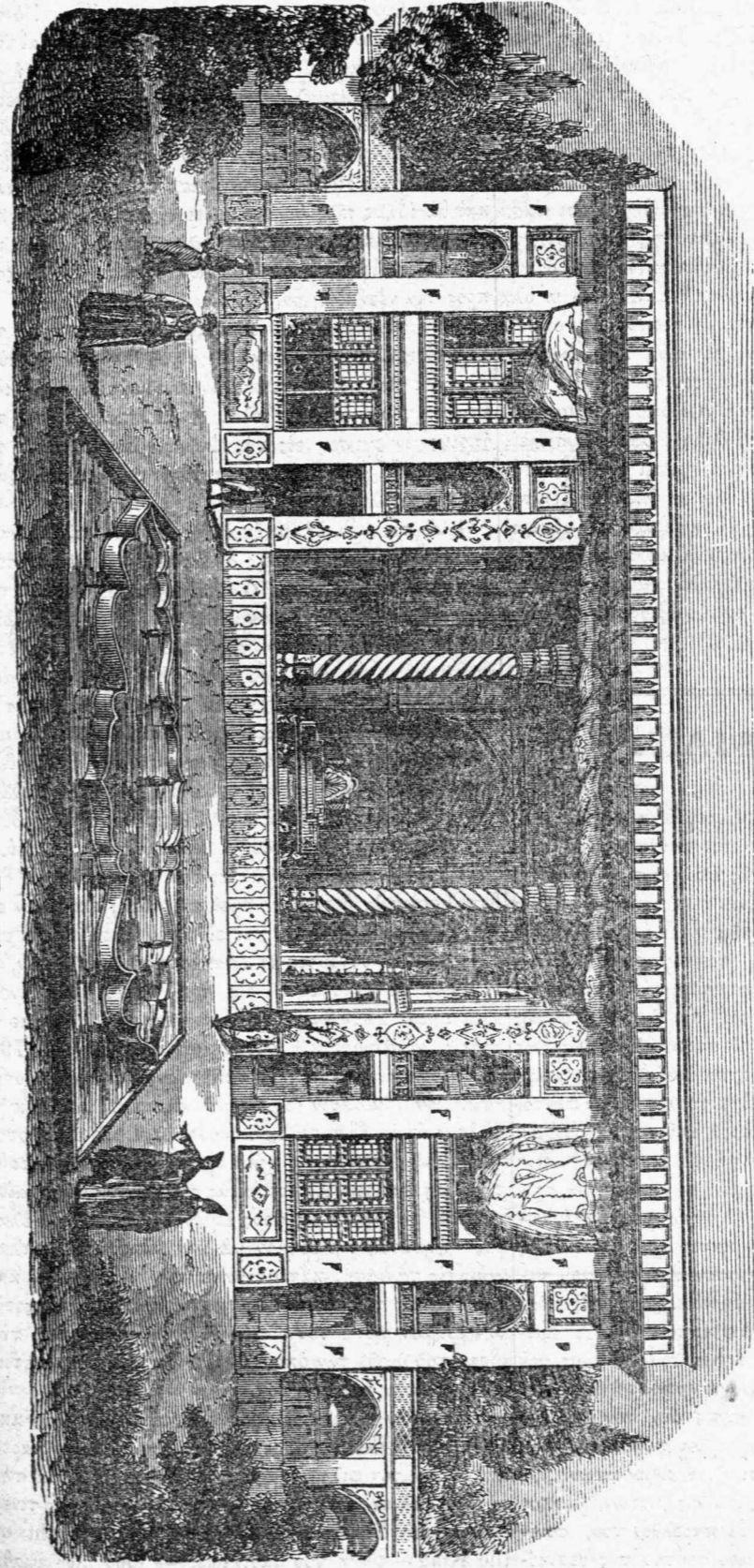
Δύο περιστάσεις επετάχυναν την καταστροφήν του δράματος. Μετά την σφαγήν των στενών αυτής, της Καβούλ οι μουλάδες έγγραφαν εις τόν Χάνην της Βοχάρας ότι οι ξένοι είχαν έξολοθρευθής, και ότι εάν έως τότε δέν έτόλμησε να θανατώση τούς δύο του αιχμαλώτους, έδύνατο σήμερα η να τούς φονεύση η να τούς στείλη εις εκείνους. Η έπιστολή αυτή, λέγει ο Άκουζαδέχ εις την διήγησίν του, έκαμε βαθυτάτην έντύπωσιν εις τόν Έμ'ηρην. Διέταξε λοιπόν να μεταφέρωσι τούς δύο Άγγλους εις ασυρροτέρην ειρκτήν και να τούς εκβάλωσι τα φορέματά των. Εις μίαν από τας πτυχάς των ιματιών του συνταγματάρχου εύρον μολυσδόκονδυλον και χαρτία τα όποια ένεχειρίσθησαν εις τόν Έμ'ηρην· σημειωτέον ότι οι θηριώδεις εκείνοι άνθρωποι ύποπτεύονται τα μέγιστα την γραφήν και τας ίχνογραφίας των Ευρωπαίων. Θελήσαντες λοιπόν να μάθωσι τίς έφερε τα χαρτία εκείνα και τί έσήμαινον, έδειραν άνηλεώς δύο η τρεις κατά συνέχειαν ήμέρας τόν συνταγματάρχην, όστις, ύπομεινας καρτερικώς, δέν έμαρτύρησε τίποτε. Τέλος πάντων την 17 Ιουνίου 1841 ο Χάνης διέταξε ο μεν Στόδδαρτ να αποκεφαλίσθ επί παρουσίαι του Κονόλλυ, εις τούτον δε να γείνη πρότασις να έξωμώση την θρησκείαν του και να έναγκαλισθ την μωαμεθανικήν διά να σώση την ζώνην του. Με χείρας δεμνάς και σταυρωμένοσ επί του στήθους, μετεφέρθησαν διά μέσου πλήθους απειραριθμου εις τετράγωνόν τινα άγοράν, όπου ο δήμιος έκοψε την κεφαλήν του Στόδδαρτ. Στραφείς έπειτα προς τόν Κονόλλυν, τόν είπε· «Θέλεις να γείνης μωαμεθανός; Ο Έμ'ηρς σε χαρίζει την ζώνην σου. — Δέν την έχαρίσατε ούτε εις τόν Γιουσούφ (υπηρετήν του Στόδδαρτ), όστις ήτον όμόθηρκός σας, ούτε εις τόν Στόδδαρτ, όστις έγεινε καταρχάς μωαμεθανός. Δέν γίνομαι έξωμώτης φρονεούσατέ με η. Και εύθως εξέτεινε τόν τραγυλόν του, και έπεσεν η κεφαλή του· τα δε πτώματα

αυποτέρων των ήρώων έτάφησαν έντός λάκκων τοις όποιους είχαν σκάψει πρό των όφθαλμών των όλίγων πριν τούς αποκεφαλίσωσιν. Ο Άκουζαδέχ, γυμνωθείς από όλα του τα πράγματα και εύρών άσυλον εις την οικίαν φιλανθρώπου τινός εμπόρου Βοχαρού,

έσπευσε να φύγη από την πόλιν πεζός και κρυφίως, έπροχώρησεν εις τας στέππας και επέστρεψε σχεδόν άποθαμένοσ εις την Έράτ.

Και έν τοσοϋτω οι Άγγλοι, των όποιων η μετά της Βοχάρας συγκοινωνία είχε διακοπή, ήγνούον τα διατρέξαντα ήτοιμάζοντο να επιπέσωσι κατά των Αφγανών, και όλαι τών Βρετανικού ύπουργείου καθώς και τών έν Ινδία Άγγλικών Αρχών αι μέριμναι είχαν περιορισθής εις την επικράτειαν εκείνην. Και όταν άργότερον ο γενικός διοικητής, αναγγέλλων τούς κατά των Αφγανών θείκμβους, άπήτησε τούς πρεσβευτάς, δέν έσώζοντο ειμή μόνον τα πτώματά των.

Τα παθήματα των δύο τούτων Άγγλων συνετάραξαν την Πετρούπολιν, τό Τεχεράν και την Καλκούταν. Εις Λονδίον έσυστήθη επίτηδες έταιρεία μόνον σκοπούμενον έχουσα τό να εκδικήση τό αίμα των σφαγέντων, η να τούς έλευθερώση εάν έξων. Άνθρωπός τις με καρδίαν διάπυρον, με πνεύμα γενναίον, ο λοχαγός Γρόβερ, άποπειρώμενος παραδόξως να πιεύσθ ότι έφρονέθησαν, και άμφοισότητων και τας αξιοπιστοτέρας μαρτυρίας, πολιώρκει τούς ύπουργούς, έγέμισε τας σήλας των έφημερίδων με τα παράπονά του, επεκαλέσθη όλοκλήρου της Ευρώπης την βοήθειαν κατά μονάρχου γείτονος της Κίνας και κατ' αυτού του Βρετανικού ύπουργείου, τό όποιον εκατηγόρει ως έγκαταλείψαν τούς πράκτοράς του. Μετέβη εις Πετρούπολιν διά να παρακινήση τόν Κζάρ να κάμη ό,τι δέν έκαμαν οι Άγγλοι, και μέχρι τούτου βαθμού διήγειρε την γενικήν συμπάθειαν, ώστε άλλος τις ούχ ήτον γενναίος, (ιεραπόστολος διαμαρτυρούμενος) επαρυσιάσθη προ-

Αίθουσα του φρούου ήτ Τεχεράν.

ταίνων να διατρέξῃ τὴν κεντρικὴν Ἀσίαν διὰ τὴν σῴσιν, ἔαν ζῶσι, τοὺς συμπολίτας του. Ἀπέπλευσε, λέγει ὁ λοχαγὸς Γρόβερ, ἀφοῦ ἐνηγκαλίσθη παρὰ τὸν αἰγιαλὸν τὴν σύζυγον καὶ τὴν θυγατέρα του, φέρων τὴν ἱερὰν Βίβλον εἰς τὴν δεξιάν, καὶ ὅλος ἤσυχος ὡς νὰ ἀνεχώρει διὰ ὀλιγοήμερον ταξείδιον. » Ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἦτον ὁ δόκτωρ Οὐόλφ, ὅστις, μετὰ τρεῖς ἄλλους ριψοκινδυνεύσαντας διὰ τὴν σῴσιν ἄλλους, ἀπεράσισε νὰ διακυβέυῃ καὶ αὐτὸς τέταρτος τὴν ζωὴν του.

Ἀφοῦ διέτρεξεν ἀπειρους καὶ τρομεροὺς κινδύνους, χωρὶς ἄλλην προστασίαν ἀπὸ τοῦ ἱσραϊτικῶν του ἐνδύμα, ἐπικυβερνήσας τὴν πεποιθισιν ὅτι πᾶσα περαιτέρω ἀπόπειρα θ' ἀποβῇ ματαία, ὅτι ἡ διήγησις τοῦ Ἀκουζαδὲχ εἶναι ἀληθεστάτη, καὶ ὅτι οἱ δύο Ἀγγλοὶ ἀξιωματικοὶ ἐρονεύθησαν. Καὶ μ' ὅλα ταῦτα ὁ Γρόβερ ἐξηκολούθησε νὰ πιστεῦῃ ὅτι οἱ δύο συμπολιταὶ του, ὑπῆρχον μεταξὺ τῶν ζώντων, καὶ ὅτι θὰ εὐρίσκοντο εἰς ἀγνωστὸν τι φρούριον πρὸς τὸ Ὄρεμβουργ ἢ τὴν Κασπίαν. Οἱ διῆχουρισμοὶ του, καὶ τοὶ παράδοχοι καὶ υπερβολικοὶ, μανθάνουσιν εἰς τοὺς κυβερνήτας τῶν ἐθνῶν ὅτι πρέπει νὰ φεῖδιωνται τῆς ζωῆς τῶν κυβερνωμένων καὶ νὰ υπερασπίζωνται τοὺς πράκτοράς των. Οὔτε αἱ κυβερνήσεις, οὔτε οἱ ἰδιῶται ἔχουσι τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ καταχρῶνται τοῦ ἡρώτισμοῦ καὶ ὅστις θέλει ὑπαλλήλους ἀφωσιωμένους, ἀνάγκη πᾶσα ν' ἀρροσιῶνται καὶ ὁ ἴδιος εἰς αὐτούς.

Ε. Μ.

ΣΑΤΩΒΡΙΑΝ.

ὑπάρχουσι τινες τοσοῦτον μεγάλην θέσιν κατέχοντες ἐν τῇ κοινωνίᾳ, τοσοῦτον ἀδιασπᾶστος συνδεδεμένοι μετὰ τὰς γενικὰς τῆς ἐποχῆς των περιστάσεις, ὥστε βιογραφία των εἶναι ἡ ἱστορία τοῦ αἰῶνος καθ' ἂν ἤμασταν. Σπάνιοι ὅμως εἶναι ἐκεῖνοι, εἰς οὓς ἐδόθη τὸ ν' ἀντιπροσωπεύωσι ταυτοχρόνως τὰς δύο ὁψεις τῆς κοινωνίας ἐν ἣ ἔζησαν, τὴν δημοσίαν καὶ τὴν ἰδιωτικὴν, καὶ νὰ κατασταθῶσιν ἡρώτις, οὔτως εἶπεν, τῆς ἰδέας ὅλων καὶ τῆς συνειδήσεως ἐνὸς ἐλάστου, τοῦ γενικοῦ αἰσθητικῶν καὶ τῆς μερικῆς σκέψεως. Ἀλλ' ὁ Σατωβριαν εἶχε τὸ μεγαλεῖον τοῦτο. Ὁ βίος του εἶναι ἡ ἱστορία καὶ ἡ μυθιστορία συνάμα τοῦ αἰῶνος του· εἶναι ἐκφρασις ἐντελεσμένη τῆς νεωτέρας κοινωνίας, τῶν δισταγμῶν, τῶν ταραχῶν, τῶν τρικυμιῶν, τῶν σπαραγμῶν, τῆς πρὸς μέλλον ἀγνωστον τάσεώς της. Κανεὶς δὲν κατενόησεν ὡς ἐκεῖνος τὸ κενὸν τῶν παθῶν, τὴν ἀόριστον ἀνάγκην τοῦ πιστεύειν καὶ ἀγαπᾶν, καὶ δὲν ἀηδίασε πρὸ τῆς ὥρας τὸν κόσμον· κανεὶς δὲν ἠσθάνθη θερμότερον οὐτ' ἐξωγράφισεν εὐστοχώτερον τὴν ἀγνωστον εἰς τοὺς ἀρχαίους τῆς μελαγχολίας νόσον, τὴν προσφιλῆ ἐκείνῳ καὶ ὀλεθρίαν ἀσθένειαν. Ἡ ποίησις δὲν τὸν ἐγκατέλειπε πώποτε, οὔτε ὅταν διῆγε βίον πολυπράγμονα, καὶ ἡ μεμονωμένη, ἡ ποιητικὴ, ἡ ἀεροθάμιαν ζωὴν του, ὡς τὴν ὠνόμαζεν αὐτὸς ἐκεῖνος ῥίπτων, μακρὸν καὶ σποινδαῖον βλέμμα πρὸς τὸ παρελθόν του, συνεβάδιζεν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κόσμου τούτου τῆς θετικῆ-

τητος, τῶν καταστροφῶν, τοῦ σάλου, μετὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ὄνειρων του καὶ μετὰ τὰς θυγατέρας τῶν χιμαίρων του· καὶ ἐνῶ συμπαρέδρευε μετὰ τῶν βασιλέων καὶ τῶν λαῶν, δὲν κατελίμπανε τὴν λύραν, τὴν διεμνηνεύουσάν τὰ μυστικώτερα τῆς ψυχῆς του αἰσθηματά. Ἐξάισιον τῆς μεγαλοφυΐας προνόμιον! ὁ τῶν ἀρχαίων χρόνων ποιητὴς εἶναι ὁ ποιητὴς καὶ τῶν ἐνεστώτων, καὶ οἱ στέφανοι, μετ' ὧν ἐστέφη ἡ ὀργανοκοντούτις κεφαλή, ἐπέλεθθησαν ἀπὸ τε τῶν γερόντων καὶ τῶν νέων τὰς χεῖρας συνάμα. Σεῖς ὅσοι στεναίξετε ὑπὸ τὰ ἐρείπια τῶν θρόνων, τῶν θεσμῶν καὶ τῶν δοξασιῶν, ἀναγνώσατε ἐκ νέου τὸν *Peré*, καὶ θὰ ἰδῆτε πῶς θέλετε κυριευθῆ ἀπὸ τὸ πάθος τῆς ἀπομονώσεως, τῆς ἀγάπης τῶν σκιερῶν δασῶν, καὶ ἀπὸ τὴν δίψαν τῶν κυμάτων ἅτινα τὸν ὠθησαν πρὸς τὸν νέον κόσμον.

Ἰδοὺ τὸ μέγα, τὸ ἀπαράμιλλον θέλημα τοῦ Σατωβριαν. Τὸν δημόσιον βίον του διηγούνται αὐτὰ τὰ ἔργα του· ἀλλ' ἡ ἐπὶ τῶν πνευμάτων ἀκάθεκτος ἐπιρροή του, αἱ μεταβολαὶ ἢ αἱ ἐπαναστάσεις τὰς ὁποίας ἐνέργησεν εἰς τὰς ψυχὰς, συγκροτοῦσι τὸν αἰώνιον καὶ μοναδικὸν χαρακτήρα του, τὴν ἀνεξάντλητον καλλονὴν του.

Καὶ τὰ μὲν ὑπομνήματά του θέλουσι τὸν ἀποκαλύψει ὀλόκληρον· ἡμεῖς δὲ ἀς ὀμιλήσωμεν ἐν συνῶψει περὶ τοῦ βίου του. Ὁ Φραγκίσκος Ρένε δὲ Σατωβριαν ἐγεννήθη εἰς Σαινμάλω τὴν 4 Σεπτεμβρίου 1768, ἀπὸ οἰκογένειαν τῆς ὁποίας ἡ εὐγενὴς καταγωγὴ ἐλογίζετο ἀπὸ τοῦ δεκάτου αἰῶνος. Ἀνετράφη μεταξὺ δένδρων, ὑπὸ τὴν σκιάν συκομορεῶν, πλησίον τοῦ φλοίσβου τῶν κυμάτων καὶ ἠρώσθη ἀπὸ τὰς μεγάλας αὐτὰς σκηνὰς τῆς φύσεως τὴν ἀγρίαν ἐκείνην μεγαλοφροσύνην, τὴν θρησκευτικὴν μελαγχολίαν καὶ τὴν αἰσθησιν τοῦ ἀπειροῦ, αἵτινες τὸν συνῶδουσαν μέχρι τοῦ τάφου του. Ἀναχωρήσας εἰς Παρισίους περὶ τὸ 19 ἔτος τῆς ἡλικίας του μετὰ δίπλωμα ἀνθυπολοχαγοῦ, διέτριψεν ἐκεῖ τριετίαν, ἐκάθησεν εἰς τὰς βασιλικὰς ἀμάξας, καὶ εἶδε τὸν Μιραβὼ καὶ τὴν συντακτικὴν σύνοδον. Ἡ ἐπαναστάσις προῦδεν, οἱ εὐγενεῖς μετενάστευον εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ρίνου· ἀλλ' ὁ νέος Σατωβριαν ἠσθάνετο ἐαυτὸν ἐλευθέρου πρὸς μέρη ἀπώτερα. Ἐπεχείρησε λοιπὸν τὸ 1791 νὰ ἀνευρῆ τὴν πολικὴν θάλασσαν, ζητήσας δυτικὸς ὁρίζιον διαβάσιν ἀπὸ τὴν ἀρκτώαν Ἀμερικὴν. Φθάσας ἐκεῖ, ἔψαυσεν ἐκ παρόδου τὴν ἀξιοσεβάστον χεῖρα τοῦ Βασίγκτων, καὶ ἐπροχώρησεν εἰς τὰ βαθῆ τῆς νέας ἡπείρου. Ἀποτεινάζας τὴν κόριν τοῦ ἀρχαίου κόσμου, ἐπήδησεν εἰς τοὺς λιμένας ὡς ἐλευθέρω ἔλαφος· ἠσπάρθη τὴν ἔρημον μετὰ ἀγαλλίασιν, περιεπλανήθη εἰς τὰ δάση, κατεμέτρησε τοὺς χιμαῖρους, καὶ ἐλούσθη εἰς τὸν ἀφρόν τῶν καταρρακτῶν. Μόνος εἰς τὴν ἔρημον μετὰ τοῦ οὐρανοῦ, ἀνευρίσκει ἐκεῖ τὴν ἰδέαν τοῦ θεοῦ, τὴν ὁποίαν θέλει ἐντὸς ὀλίγου μεταφέρει εἰς τὴν πατρίδα του.

Μίαν τῶν ἡμερῶν, ἀφοῦ διέτρεξεν ἐρήμους καὶ δάση, προσῆλθεν εἰς ἀγροτικὴν τινα οἰκίαν καὶ παρεκάλεσε νὰ τὸν φιλοξενήσωσι. Καθίσας δὲ παρὰ τὴν ἐστίαν ἐπῆρεν ἀπὸ τὴν γῆν φύλλον Ἀγγλικῆς τινοῦ ἐφημερίδος ὅπου ἀνέγνωσε τὰ ἐφεξῆς: *Flight of the King*—Φυγὴ τοῦ βασιλέως. — Ἰδοὺ πῶς ἐ-

τὴν εἰς Βαρὲν ἀναχώρησιν Ἰωδοβίκου τοῦ 127', τὴν φυλάκισιν του καὶ τὴν μόρφωσιν τοῦ στρατοῦ τῶν μεταναστῶν. α Ἐνόμισα, λέγει εἰς τὰ ὑπομνήματά του, ὅτι ἤκουσα τὴν φωνὴν τῆς τιμῆς, καὶ παρήτησα τὰ σχέδιά μου! » Ἀπεράσισε λοιπὸν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ ἔβησεν μετὰ φρικώδη τρικυμίαν εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ μετὰ ταῦτα εἰς Σαινμάλω. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1792 ἔτους, συνῆψε γάμον μετὰ τῆς κυρίας Οὐρανίας δὲ λὰ Βίν Βουϊσσόν.

Μόλις νυμφευθεὶς, μετέβη εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Κονδὲ καὶ παρευρέθη εἰς τὴν ἐκστρατείαν τοῦ 1792. Πληρωθεὶς ἐπικινδύνως, ἐγκαταλειφθεὶς εἰς φάραγγά τινα, εὐρεθεὶς καὶ ῥιφθεὶς εἰς στρατιωτικὴν τινα ἀμαξίαν, διελθὼν μετέπειτα τὴν Γερμανίαν καὶ ἐπειτὰ τὸν ἀφρόν του, ἔφθασεν εἰς Ὄστάνδ καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ὅπου ἔζησεν ὀκτὼ ἔτη ἀσθενῶν, ἐργαζόμενος καὶ πάσχων μεγίστην ἔνδειαν. Τότε ἐδημοσίευσεν τὸ πρῶτον καὶ τὸ περιεργότερον τῶν συγγραμμάτων του, τὸ *δοκίμιον περὶ τῶν ἐπαναστάσεων*.

Τὸ 1800 ὁ Βοναπάρτης ἤνοιξε τὰς θύρας τῆς Γαλλίας εἰς τοὺς μετανάστες, καὶ ὁ Σατωβριαν ἐπανελθὼν, ἐδημοσίευσεν ἐν ἔτος μετὰ ταῦτα τὴν *Αταλαν*.

Incessu patuit Dea. ὦ! ἀνατρέξατε εἰς τὴν ἐποχὴν ὅτε ὁ ἀστὴρ οὗτος κατέβη ἀπροσδοκῆτως ἀπὸ τὸν οὐρανὸν, κομίζων φῶς καὶ θερμότητα εἰς τὴν τεθλιμμένην γῆν! Ἀσπείρουσα ἀπεσπᾶτο ἡ Γαλλία ἀπὸ τοὺς αἰμοσταγεῖς βραχίονας τῆς ἐπαναστάσεως, καὶ ἀνεζήτει τὸν θεὸν ὑπὸ τὴν κόριν τῶν ναῶν της καὶ τῶν θυσιαστηρίων της τὰ ἐρείπια. Καὶ ἡ μὲν κοινωνία εἶχεν ἤδη ἀρχίσει νὰ συμπηγύεται, ἀλλ' ὁ ἐσωτερικὸς κόσμος, ὁ κόσμος τῶν ψυχῶν ἦτον εἰσέτι βεβουθισμένος εἰς τὸ ζόφος τοῦ δισταγμοῦ καὶ τῆς ἀπελπισίας. ὦ! ποίας παρηγορίας ἐνέπλητε τὰς ἐρήμους καρδίας ἡ γλυκύφογγος ἐκείνη λύρα, τῆς ὁποίας οἱ ἐναρμόνιοι ἤχοι ἀντήχησαν αἴφνης ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐρειπίων, ψιθυρίζοντες τὰ μυστηριώδη τῆς νηπιότητος ἄσματα!

Διηγείται ἡ ἀγία Γραφή ὅτι μετὰ τὸν κατακλυσμόν, ὁ πατὴρ τῶν ἀνθρώπων, ἀνοίξας τὴν θυρίδα τῆς κιβωτοῦ, ἀπέστειλε τὴν περισσότερὰν ἰδέαν εἰ κεκόπακε τὸ ὕδωρ ἀπὸ τῆς γῆς· καὶ ὅτι ἀρέσσειε πρὸς αὐτὸν ἡ περισσότερὰ τὸ πρὸς ἑσπέραν, καὶ εἶχε φύλλον ἐλαίας κάρφος ἐν τῷ στόματι αὐτῆς. Ἡ ὀργὴ τοῦ Κυρίου εἶχε προῦνθῆ καὶ τὰ ὕδατα ἀπεσύρθησαν. Οὕτω καὶ τότε, μετὰ τὸν κατακλυσμόν τῆς ἐπαναστάσεως, ἦτις εἶχε καταποντίσει πάντα, ἡ *Αταλα*, ὡς ἡ περισσότερὰ τοῦ Νῶε, ἐξῆλθε τῆς κιβωτοῦ διὰ νὰ ἰδῆ ἔαν ὁ κόσμος ἠλευθερώθη· ἀνέστρεψε καὶ ἔφερεν εἰς τὸν λαὸν τιμωρηθέντα καὶ μετανοοῦντα τὸ σημεῖον τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐλπίδος, τὸ φύλλον τῆς ἐλαίας. Ὁ κόσμος σικρῶς τὰ πτενὰ κελαδοῦσι καὶ ἀναγγέλλουσιν εἰς ὅλας τὰς καρδίας τὴν ἀνατολὴν τῆς αὐγῆς· ὁ ἥλιος ζωαγονεῖ τὴν γλῶσσαν, καὶ ἡ δρόσος διαχέει ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων τοὺς μαγαρίτας της. Προαγγελθεὶς ἀπὸ τὴν θεῖαν ἐκείνην πρόδρομον, τὸ πνεῦμα τοῦ χριστιανισμοῦ ἐξέρχεται ἀπὸ τὰ ἐρείπια· σείει τὴν κόμην του, ἐνδύεται τὸν μυστικὸν του χιτῶνα, καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸν κόσμον, ὅστις ῥίπτεται εἰς τοὺς πόδας του καὶ

κατασπάζεται τὰς χεῖράς του. Δόξα αἰωνία εἰς τὸν συγγραφέα τοῦ μεγάλου ἐκείνου βιβλίου, τοῦ ἀποδύσαντος πρῶτον εἰς τὴν Γαλλικὴν κοινωνίαν τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα, τὸ ὅποιον εἶχεν ἀπολέσει ἐξ ὀλοκλήρου. Ἡ ἐποχὴ αὕτη εἶναι λαμπροτάτη, ἀθάνατος διὰ τὸν Σατωβριαν, διότι ὑπῆρξεν ἐποχὴ δημιουργίας ἐποχὴ ἀνακαλύψεως νέου κόσμου.

Ἀλλὰ τὸ σύγγραμμά του τοῦτο δὲν ἀντήχησεν ὀλιγώτερον καὶ εἰς τὸν φιλολογικὸν κόσμον. Τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἡ δημοσίευσίς βιβλίου θεωρεῖτο ὡς ἐξαιρετὸν τι συμβεβηκός. Εἶναι ἀδύνατον σήμερον νὰ φαντασθῶμεν πόσον τὰ πάθη διεπληκτίζοντο ἕνεκα μιᾶς πολλὰς λέξεως. Ἄλλως τε, τὰ γράμματα ἦσαν τότε τὸ μοναδικὸν τοῦ πνεύματος καταφύγιον. Μόνη ἡ ποίησις ἐδύνατο νὰ ὑπερπηδήσῃ τὸν διαγραφθέντα περίξ τῶν ἰδεῶν κύκλον, ἐπειδὴ μόνη αὕτη εἶχε περᾶ. Ἡ συζήτησις, ὁ ἐπιούσιος οὗτος ἄρτος τοῦ σημερινοῦ βίου μας, δὲν ὑπῆρχε, ἡ δ' ἐλευθερία διεσώζετο ὑπὸ τὴν σκιάν τῆς φιλολογίας, ὡς τὸ πάλαι ὑπὸ τὴν τῶν μύθων. Τὸ πνεῦμα τοῦ χριστιανισμοῦ ἐκλόνησε τοὺς παλαιούς τύπους, καὶ ὡς ἄλλη τις ἐκρηξίς ἐγέννησε τοὺς νεωτέρους. Οἱ τύποι, τὸ ὕφος, αἱ ἰδέαι προσῆγγιζον τὴν φύσιν καὶ τὴν ἐλευθερίαν, ὡς κλώνες, ἐξέχοντες ἐξω τῶν κανονικῶν καὶ κεκομμένων συδενδριῶν, ὡς κύματα διαυγῆ συντρίβοντα τὰς ἐκ μαρμαροῦ δεξαμενάς διὰ νὰ ἐξαπλωθῶσιν ἀνεξάρτητα ἐπὶ τῶν πεδιῶδων.

Εἰς δύο κυρίως αἴτια ὀφείλεται ἡ σπανία ἐπιτυχία ἀμφοτέρων τούτων τῶν συγγραμμάτων εἰς τὴν καλλονὴν των, καὶ εἰς τὸ ἐπίκαιρον τῆς δημοσίευσέως. Ὁ Ναπολέων ἐμάντευσε τὴν μεγάλην δύναμιν, ἦτις ἀνεκαλύπτετο δι' αὐτῶν· ἐστειλε λοιπὸν τὸν Σατωβριαν εἰς τὴν πρεσβείαν τῆς Ρώμης καὶ ἀκολούθως εἰς Βαλαί. Ἀλλὰ τὴν 21 Μαρτίου 1804 ὁ δούξ Ἀγκέν ἔπεσε φονευθεὶς εἰς τὰς τάφους τῆς Βενσέν, καὶ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ὁ Σατωβριαν ἔδωκε τὴν παραίτησίν του. Ἐπιχειρήσας ἐκ νέου περιηγήσει, περιῆλθε τὸν κόσμον, καὶ ἐπανελθὼν ἀπὸ εὐσεβῆ καὶ ἐνδοξοῦ ὀδοπορίου ἔφερε τοὺς μάρτυρας καὶ τὴν περιήγησίν του, καὶ ὠνομάθη μέλος τῆς ἀκαδημίας, διεδεχθεὶς, κατὰ παράδοξον συμπτῶν, ἀκαδημαϊκὸν βασιλοκτόνον. Εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἀκαδημίαν, ἀπεποιήθη νὰ ἀπαγγείλῃ, κατὰ τὴν συνήθειαν, τὸ ἐγκώμιον τοῦ Σενιέ, καὶ ἐτόλμησε νὰ ὀμιλήσῃ περὶ εἰρήνης ἐναντίον τῆς ἐπιθυμίας τοῦ τότε δεσπότη. Ἐνθέρμος τῆς ἐλευθερίας ἐραστής, ἀπεδοκίμαζε τὰς πράξεις τοῦ αυτοκράτορος· αἱ δύο αὐταὶ ἀκαταδάμασσι φύσεις δὲν ἐδύνατο νὰ συναντηθῶσι, χωρὶς νὰ συγκρουσθῶσι καὶ νὰ συντριφθῶσιν. Ἀποσυρθεὶς εἰς τὴν ἐξοχὴν, εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἰνέ, δὲν ἐξῆλθεν εἰμῆ ὅτ' ἔδυσεν ὁ Ναπολέων· ἡ ζωὴ του ἔκτοτε ὑπῆρξε ζωὴ νέκ, καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος τὴν ὠνόμαζε, τρίτην πράξιν τοῦ δράματός του.

Τὴν ἐποχὴν ταύτην τοῦ βιωτικοῦ του σταδίου ἐνθυμοῦνται οἱ πλείοτεροι τῶν συγχρόνων μας. Ἐγγράφειν εἰς τὴν ἐφημερίδα τῶν *Συζητήσεων*, καὶ διὰ χαρακτήρων ἀνεξάλειπτων ἐνεχάραξε τὴν μεγαλοφυΐαν του εἰς τὰ ἄρθρα του· ὁ ἀκατάσχετος οἰστρος του, ἡ ἀκατανόητος ὀρμὴ τὴν ὁποίαν ἀνέπτυξε κατὰ τὴν λογομαχίαν, θέλουσι χρησιμεύσει ὡς

αἰώνια ὑποδείγματα· διότι τὸ ὄνομά του, ὁ κάλαμος τοῦ θέλουσι ἀναμφιβόλως διακρινεῖ τὸ ἐφήμερον τοῦτο ἔργον. Τὸ δημόσιον, τὸ ὁποῖον ἀναγινώσκει ἀκόρεστον καθ' ἡμέραν τὴν πρόσκαιρον καὶ ἄγονον τῶν ἐφημεριδογράφων ἐργασίαν, δὲν ἐξετάζει ποτὲ πόσοι κόποι καταβάλλονται, πόση γενναῖότης, πόση προσκαρτερία, πόσον θάρρος χρειάζεται. Ἡ φωνὴ ῥίπτει τοὺς ἤχους τῆς εἰς τὸν ἀέρα, καὶ ὁ αἶθρ δὲν ἀντανακλᾷ καὶ τὴν ἠχώ των τὸ δένδρον παραδίδει ἀνὰ ἓν τὰ φύλλα του εἰς ὄλους τοὺς ἀνέμους τοῦ οὐρανοῦ, καὶ οἱ ἀνεμοὶ δὲν ἀφίνοσιν οὔτε ἔχνος.

Καθ' ὅλας τὰς περιπετείας, καθ' ὅλα τὰ μεγάλα, καθ' ὅλα τὰ δυστυχήματα τοῦ πολιτικοῦ τοῦ βίου, πρὸς ἓνα μόνον σκοπὸν ἀπέβλεπε, πρὸς τὴν ἐλευθερίαν. Ἐνθυμούμεθα καὶ θαυμάζομεν εἰσέτι τοὺς ἀγῶνας ὅσους κατέβαλεν, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀλληλοδιαδόχων ἐπαναστάσεων, διὰ τὴν συνοικειώσῃ τοὺς παλαιούς βασιλεῖς μετὰ τὰς νέας τῶν κοινωνιῶν ἀπειθήσεις. ἠθέλησε νὰ συνδέσῃ τὸ παρελθὸν μετὰ τὸ μέλλον διὰ λαμπρᾶς τινας καὶ στερεᾶς ἀλύσεως, ἀλλ' ἡ ἄλυσις συνετρίφθη βιαίως, καὶ τὸ παρελθὸν ἔπεσεν εἰς τὴν ἄβυσσον.

Περὶ τὴν δύσιν τῶν ἡμερῶν του, ὁ αἰοιδὸς τῆς θρησκείας καὶ τῆς βασιλείας εὐρέθη ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐρειπίων τῆς νεότητός του. Διετήρησε τὴν λατρείαν των διότι, ὡς ὅλαι αἱ εὐγενεῖς ψυχαὶ, ἠγάπα τὴν δυστυχίαν· ὡς ὅλαι αἱ γενναῖαι φύσεις, ἠσθάνετο τὴν ἀνάγκην τοῦ προστατεύειν. Ἐἶχεν εἶδος τι ἰπποτικῆς ἐρωτοῦ δι' ὅλα τὰ πεσόντα μεγάλα, καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν περιπετειῶν τῆς δυνάμεως καὶ τῆς τύχης, ἐφαίνετο ἀναζητῶν πάντοτε τὴν ἠθικὴν ιδέαν μεταξὺ τῶν ἠττηθέντων.

Ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ὁ Σατωβριὰν εἶχε πάντῃ ἀποσπῆ τὸ κόσμου. Ἡ ἐποχὴ αὐτῆ τῆς ζωῆς του δὲν ἀνήκει εἰμὴ εἰς αὐτὸν μόνον καὶ εἰς μικρὸν τινα ἀριθμὸν ἐκλεκτῶν· εἶναι ἱερὰ τῆς φιλίας ἰδιοκτησία, ἐνώπιον τῆς ὁποίας καὶ αὐτὸς ὁ θαυμασμὸς ὀφείλει νὰ σιωπᾷ.

Ἡ ἐν Ἀβε-ω-βουὰ οἰκία του κατέστη ἔκτοτε ἱερὸν βῆμα· ἐκεῖ ὁ συγγραφεὺς τοῦ Ρενέκ, ὁ Ὀμηρος τῆς μελαγχολίας ἐτελείωσεν ἐν εἰρήνῃ τὸ πολυσέβαστον γῆρας του· ἐκεῖ ὑπέκλεψεν ἀπὸ τὸ μέλλον τοῦ τάφου του ἀποσπάσματα τῶν ὑπομνημάτων του, τὰ ὁποῖα διετήρησαν ἐπιστήθιοι τινες φίλοι του. Ὁ διορατικὸς του νοῦς ἐπροφῆτευσεν τὰ μέλλοντα, καὶ αἱ προφητεῖαι του ἐξεπληρώθησαν ὡς ἐκ θαύματος ἐπ' ἐσχότων εἰς τὴν Γαλλίαν. Εἰς ἓν τῶν ἀποσπασμάτων τούτων δημοσιεῦθεν πρὸ δεκαπέντε ἐτῶν ἀναγινώσκονται τὰ ἐφεξῆς·

ε. . . Δόγματα τολμηρότατα περὶ ἰδιοκτησίας, περὶ ἰσότητος, περὶ ἐλευθερίας διακηρύττονται ἐσπέρως καὶ πρῶτ' ἀπέναντι τῶν μοναρχῶν. . . . ἀλλ' ἐάν ζητήσῃ τις νὰ ἐγγίσῃ μόνον τὴν ἰδιοκτησίαν, θέλουσι προκῦψαι μέγιστα καταστροφαὶ αἱ ὁποῖαι δὲν θέλουσι γίνεαι ἄνευ αἱματοχυσίας· ὁ νόμος τοῦ αἵματος καὶ τῆς θυσίας ὑπάρχει πανταχοῦ. »

Ἀκούσατε πρὸς τούτους καὶ τὴν φρικτὴν ταύτην προφητείαν, ἥτις ἤρχισεν ἤδη νὰ ἐκπληροῦται.

α Πιθανὸν τὸ ἀνθρώπινον γένος νὰ μεγαλυθῆ· ἀλλ' εἶναι φόβος μὴ σμικρυνθῆ ὁ ἄνθρωπος, μὴ ἀπολεσθῶσιν ἐξοχοὶ τινες ιδιότητες τοῦ νοῦς, μὴ ἡ φαντασία, ἡ ποίησις, αἱ τέχναι ἀποθάνωσιν εἰς τὰς ὁπᾶς κοινωνίας κυψελοειδοῦς, ὅπου ἕκαστος δὲν θέλει εἶσθαι εἰμὴ μέλισσα, ἢ τροχὸς μηχανῆς, ἢ ἄτομον ἐντὸς τῆς ὀργανωμένης ὕλης. Ἐάν ἡ χριστιανικὴ θρησκεία ἐσθῦετο, ἠθέλομεν φθάσει διὰ τῆς ἐλευθερίας εἰς τὴν κοινωνικὴν ἀπολίθωσιν εἰς ἣν ἐφθασεν ἡ Κνία διὰ τῆς δουλείας. »

Ὅσοι εὐτύχησαν νὰ συνοικειωθῶσι μετὰ τοῦ Σατωβριὰν καὶ νὰ τὸν γνωρίσωσιν ἐκ τοῦ πλησίον, δύνανται μόνον νὰ εἴπωσιν ὁποῖος ἦτον ὁ ἰδιωτικὸς του βίος. Ἡμεῖς δὲ δὲν δυνάμεθα ἄλλως πῶς νὰ τὸν ἐξικονίσωμεν, εἰμὴ ἀντιγράφοντες τὰ λόγια ταῦτα τοῦ Ρενέκ, ὅταν ὁμιλῆ περὶ ποιητῶν καὶ λέγει·

α Ὁ βίος των εἶναι ἀφελῆς καὶ ἐξοχος ταυτοχρόνως· ὑμνοῦσι τοὺς θεοὺς μετὰ χρυσοῦν στόμα καὶ εἶναι οἱ ἀθώτεροι τῶν θνητῶν· λαλοῦσιν ὡς ἀθάνατοι, καὶ ὡς νήπια ἐξηγοῦσι τοὺς νόμους τῆς ὑψηλίου, καὶ δὲν δύνανται νὰ καταλάβωσι τὰς ἀπλουτέρας βιωτικὰς ὑποθέσεις· ἔχουσι τεραστίας ιδέας περὶ θανάτου, καὶ ἀποθνήσκουσιν ὡς βρέφη χωρὶς νὰ τὸν νοήσωσιν. »

Οὕτω πῶς καὶ αὐτὸς ἀπέθανε· σεμνὸς, ἀπλὸς, ἀξιοπρεπῆς, ἐμειδία πρὸς τὴν φιλίαν καὶ τὴν θρησκείαν, πρὸς γυναῖκα καὶ πρὸς ἱερέα κλαίοντα καὶ προσευχομένους παρὰ τὴν κλίνην του. Ἀκούσας τὸν θόρυβον τῆς φρικτῆς μάχης τῶν Παρισίων, ἀνηγέρθη καὶ ἠθέλησε νὰ ἐκβῆ· ἡ δραστήριος ἐνέργεια τῆς ψυχῆς του ἐτελείωσε μετὰ τὰς λέξεις ταύτας· « Θέλω νὰ ἰδῶ! » ἀλλ' αἱ ἀγυαὶ ἦσαν πλήρεις ἀνθρώπων μαχομένων. Ἐμαθε τὸν θάνατον τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῶν Παρισίων καὶ ἔχουσε τὰ τελευταῖά του δάκρυα. Μετὰ τινὰς ἡμέρας, τὴν 4 Ἰουλίου, παρέδωκε τῷ Θεῷ τὸ ἀθάνατον πνεῦμά του.

Τὸ σῶμά του θέλει ἀναπαυθῆ εἰς τὸν παρ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου ἐκλεχθέντα ἔρημον βράχον, πλησίον τοῦ ὠκεανοῦ, τὸν ὁποῖον ἠγάπησεν ἀνέκαθεν. Ἄς κἀμψόμεν γόνυ ἐνώπιον τοῦ τάφου καὶ τοῦ μεγάλου ἀνδρός, ὃς τινος ἐκεῖνος θέλει καλύψει τὰ ὀστά. Μὴ λησμονήσωμεν, ἀχάριστοι Γάλλοι! ὅτι εἰμεθα ὄλοι τέκνα του· ὅτι εἶναι ὁ πατὴρ ὄλων τῶν ποιητῶν τοὺς ὁποίους ἠγαπήσαμεν καὶ μετὰ τὰ ἄσματα τῶν ὁποίων ἀνετράφημεν. Ἐκεῖνος πρῶτος μᾶς ἀνήγειρε καὶ μᾶς ἀπέδωκεν εἰς τὴν θρησκείαν· ἐκεῖνος ἔτεινε χεῖρα πρὸς τὴν ψυχὴν τοῦ αἰῶνός μας ἐγκαταλειφθεῖσαν ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐρειπίων· ἐκεῖνος ἤνοιξεν εἰς τὴν χριστιανικὴν ψυχὴν τὰς πύλας τῆς φυλακῆς εἰς ἣν καθείργθη ἀπὸ τὸν ὕλισμόν, καὶ ἀπέπλευσεν εἰς τὸν Ἰορδάνην διὰ νὰ φέρῃ ἐπὶ τῶν κατεζηραμένων χειλῶν του σταγόνα ἐκ τοῦ ὕδατος του· ἐκεῖνος τέλος μᾶς ἀπέδωκε τὴν μεγαλοφροσύνην, τὴν καταρρόνησιν τῶν πραγμάτων, τὸν ἔρωτα καὶ τὴν λατρείαν τῆς τελειότητος, τῆς αἰωνίας ταύτης πηγῆς τῶν ἐξόχων ἀρετῶν. . . .

Ε. Μ.
(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ).

Ο ΥΠΟΚΟΜΗΣ ΤΗΣ ΒΡΑΖΕΛΟΝΝΗΣ. — ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΝΕΩΤΑΤΟΝ.

(Συγγραφέα· Ἰδὲ φυλ. ἀδ. ἰον. ΚΗ'.)

Η. Ο ΑΡΤΑΝΙΑΝ ΤΑΞΕΙΔΕΥΕΙ ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΜΠΟΡΙ- ΚΗΝ ΟΙΚΙΑΝ ΠΛΑΝΣΙΕ ΚΑΙ ΣΥΝΤΡΟΦΙΑΣ.

Ἐἶκετο τὸ ξενοδοχεῖον τοῦ Μεγάλου Μονάρχου ἐπὶ μικρᾶς τινας ὁδοῦ παραλλήλου μετὰ τὸν λιμένα, χωρὶς νὰ φθάσῃ μὲχρι τοῦ λιμένος αὐτοῦ· μικρὰ δὲ ἄλλα ὁδοὶ ἐκοπταν, καθὼς κόπτουν αἱ βαθμίδες τὰς δύο παραλλήλους γραμμάς τῆς κλίμακος, τὰς δύο μεγάλας τῆς ὁδοῦ καὶ τοῦ λιμένος εὐθείας. Διὰ τῶν στενωπῶν τούτων ἐξήρχετο ὁ διαβάτης ἀπροσδοκῆτως ἀπὸ τὸν λιμένα εἰς τὴν ὁδόν, καὶ ἀπὸ τὴν ὁδὸν εἰς τὸν λιμένα.

Ὁ Ἀρτανιὰν ἐφθασεν εἰς τὸν λιμένα, ἐμβῆκεν εἰς μίαν τῶν στενωπῶν τούτων, καὶ εὐρέθη ἀπροσδοκῆτως ἐμπροσθεν τοῦ ξενοδοχείου τοῦ Μεγάλου Μονάρχου.

Ἡ στιγμή εἶχεν ἐκλεχθῆ καταλλήλως, καὶ ἐνθῦμισεν εἰς τὸν Ἀρτανιὰν τὴν ἀρχὴν τοῦ σταλίου του εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τοῦ Γνησίου Μυλωνᾶ τῆς κωμοπόλεως Μών. Ναῦται, οἵτινες εἶχαν παίξει τοὺς κύβους, ἐμάλοναν τότε καὶ ἐφοβερίζοντο μανιωδῶς. Ὁ ξενοδόχος, ἡ σύζυγός του καὶ δύο ὑπηρέται ἐπετῆρου ἀθιμονοῦντες τὸν κύκλον τῶν κακῶν τούτων παικτῶν, ἀπὸ τὸ κέντρον τοῦ ὁποίου ὁ πόλεμος ἐφαίνετο ἔτοιμος νὰ ἐκπηδήσῃ ὀπλισμένους μετὰ μαχαίρια καὶ μετὰ ἀξίνας.

Τὸ παιγνίδιον ἐν τούτοις ἐξηκολούθει. Ἄνδρες δύο ἐκάθηον ἐπὶ λιθίνου καθίσματος, καὶ ἐφαίνοντο ἐπιτηροῦντες τὴν θύραν· εἰς τὴν κορυφὴν δὲ τῆς αἰθούσης, ἐμπροσθεν τεσσάρων τραπέζων, ἐκάθηον ὀκτὼ ἄνδρες ἄλλοι. Οὕτε οἱ τοῦ λιθίνου καθίσματος, οὔτε οἱ τῶν τραπέζων, ἐλάμβανον ποσῶς μέρος εἰς τὴν σύγκρουσιν ἢ εἰς τὸ παιγνίδιον. Ὁ Ἀρτανιὰν ἀνεγνώρισε τοὺς δέκα τούτους ψυχροὺς καὶ ἀδιαφόρους θεατὰς ὡς τοὺς δέκα συντρόφους του.

Ἡ ἐρὶς ἤρχισεν. Ὅλα τὰ πάθη ἔχου, καθὼς ἡ θάλασσα, τὴν παλιόροικαν αὐτῶν ἀναδύουσαν καὶ καταδύουσαν· φθάσας λοιπὸν εἰς τὸν προζυμὸν τοῦ πάθους του, εἰς τῶν ναυτῶν ἀνέτρεψε τὴν τράπεζαν καὶ τὰ ἐπάνω αὐτῆς χρήματα. Ἡ τράπεζα ἐπέσε, τὰ χρήματα ἐσκορπίσθησαν. Τὴν αὐτὴν στιγμήν, τὸ προσωπικὸν ὄλον τοῦ ξενοδοχείου ἐβίβη εἰς τὰ χρήματα ταῦτα, καὶ ἰκανὸς ἀριθμὸς ἐσευγαν, ἐνῶ οἱ ναῦται ἐκατασπάρατταν ἀλλήλους. Μόνον οἱ δύο ἄνδρες τοῦ λιθίνου καθίσματος καὶ οἱ ὀκτὼ ἄνδρες τῶν τραπέζων, ἂν καὶ ἐφαίνοντο

ὄλωσδιόλου ξένοι καὶ ἀγνωστοὶ πρὸς ἀλλήλους, μόνον, λέγομεν, οἱ δέκα οὗτοι ἄνδρες ἐφαίνοντο ὡς νὰ ἐσυμφώνησαν νὰ μείνουν ἀπαθείς ἐν μέσῳ τῶν μανιωδῶν ἐκείνων κραυγῶν καὶ τοῦ ἤχου τοῦ ἀργυρίου. Δύο μόνον ἐξ αὐτῶν περιωρίσθησαν νὰ σπράξουν μετὰ τὸν πόδα τοὺς μαχητὰς, πλησιάζοντας ὑποκάτω τῆς τραπέζης των.

Δύο ἄλλοι τέλος πάντων, ἀντὶ νὰ λάβουν μέρος εἰς τὸν μέγαν τοῦτον θόρυβον, ἔβαλαν τὰς χεῖράς των εἰς τὸν κόλπον· δύο ἄλλοι τελευταῖον ἀνέβησαν εἰς τὴν ἐμπροσθεν αὐτῶν τράπεζαν, καθὼς οἱ θέλοντες νὰ μὴ πνιγοῦν, ὅταν καταλαμβάνονται ἀπὸ ἔξαφνον πλημμύραν.

— Καλὰ, καλὰ, εἶπε καθ' ἑαυτὸν ὁ Ἀρτανιὰν ὅστις ἔβλεπεν ἐπιμελῶς ὅλα τὰ περιστατικὰ ὅσα διηγήθημεν, ἰδοὺ ὠραία συλλογὴ· προφυλακτικοὶ, ἤσυχοι, συνειθισμένοι εἰς τοὺς θορύβους, γεννημένοι διὰ τὰς πληγὰς· εὐγὲ μου! εὐτυχὴς ἐστάθην εἰς τὴν ἐκλογὴν μου.

Διαμιάς, ἔσυχον τὴν προσοχὴν σου τὰ γινόμενα εἰς μέρος τι τῆς αἰθούσης.

Οἱ δύο ἄνδρες, οἱ σπρόξαντες μετὰ τὸν πόδα τοὺς μαχητὰς, προσεβλήθησαν δι' ὕβρεων ἀπὸ τοὺς ναύτας, φιλιωθέντας ἤδη πρὸς ἀλλήλους.

Εἰς ἐξ αὐτῶν, μεθυσμένος κατὰ μὲν τὸ ἥμισυ ἀπὸ θυμῶν, ἐξ ὀλοκλήρου δὲ ἀπὸ ζύθου, ἦλθε μετὰ τὸν ἀπειλητικὸν νὰ ἐρωτήσῃ τὸν μικρότερον τῶν δύο σοφῶν, ἐν τίνι δικιῶματι ἠγγίξε μετὰ τὸν πόδα του πλάσματα τοῦ παναγάθου Θεοῦ τὰ ὁποῖα δὲν ἦσαν σκύλοι. Τούτο δ' ἐρωτήσας, καὶ θέλων νὰ δείξῃ προφανῶς πρὸς ποῖον ἀπεύθυνε τὴν ἐρώτησιν, ἔβαλε τὸν χονδρὸν του γρόνον εἰς τὴν μύτην τοῦ νεοσυλλέκτου τοῦ Ἀρτανιὰν.

Ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἐκίτρινισε, χωρὶς νὰ διακριθῆ ἐντελῶς ἂν ἐκίτρινίζεν ἀπὸ φόβου ἢ ἀπὸ θυμοῦ. Τούτο βλέπων, ὁ ναύτης ἐσυμπέρανε ὅτι ἐκίτρινίζεν ἀπὸ φόβου, καὶ ἐσήκωσε τὸν γρόνον του μετὰ τὸν προφανῆ σκοπὸν νὰ τὸν καταφέρῃ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ξένου. Ἀλλ' ὁ φοβερισθεὶς, χωρὶς νὰ φανῆ διόλου ὅτι ἐκινῆθη, ἔδωκεν εἰς τὸν στόμαχον τοῦ ναύτου τόσον τραγὴν κτύπημα, ὥστε οὗτος ἐπέπεσε κυλισθεὶς εἰς τὴν ἄκραν τῆς αἰθούσης μετὰ κραυγὰς τρομερᾶς. Τὴν αὐτὴν στιγμήν, κινούμενοι ἀπὸ φιλοτιμίαν συνεταϊρισμοῦ, οἱ σύντροφοι ὄλοι τοῦ νικηθέντος ἐπέπεσαν κατὰ τοῦ νικητοῦ.

Ὁ τελευταῖος οὗτος, μετὰ τὴν αὐτὴν ἀταραξίαν τῆς ὁποίας καὶ πρότερον ἔδωκε δείγματα, χωρὶς νὰ πράξῃ τὴν ἀφροσύνην τοῦ νὰ φέρῃ χεῖρα εἰς τὰ ὄπλα του, ἤρπαξεν ἀγγεῖον ζύθου, ἔχον σέπασμα ἀπὸ μαρμαίτητος, καὶ ἐφρόνεσε ὄμω ἢ τρεῖς ἐκ τῶν ἐφορησάντων· ἔπειτα, ἐνῶ ἐμελλε νὰ τὸν καταβάλῃ ὁ ἀριθμὸς, οἱ ἑπτὰ ἄλλοι σιωπηλοὶ, οἱ καθήμενοι ἐντὸς τῆς αἰθούσης καὶ μένοντες ἕως τότε ἀκίνητοι, ἐνόησαν ὅτι ἐπρόκειτο περὶ αὐτῶν τῶν ἰδίων, καὶ ὤρμησαν εἰς βοήθειάν του.

Εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν, οἱ δύο ἀδιαφόροι τῆς θύρας ἐστράφησαν καταιβάλλοντες τὰ ὄφρυδια, τὸ ὁποῖον ἐσήμαινε ὅτι εἶχαν ἀμετάθετον ἀπόφασιν νὰ ἐπιπέσουν ὀπισθεν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ἂν ὁ ἐχθρὸς αὐτὰς δὲν ἔπαυε τὴν προσβολὴν του.

Ὁ Ξενοδόχος, οἱ ὑπηρετῆται τοῦ καὶ δύο νυκτοφύλακες διαβαίνοντες κατὰ τύχην, καὶ περιεργίας χάριν εἰσελθόντες εἰς τὴν αἴθουσαν, ἐσυμπεριλήφθησαν εἰς τὴν ταραχὴν, καὶ ἔφαγαν παρὰ μίαν τεσσαράκοντα.

Οἱ Παρισίαιοι ἐκτύπουν ὡς κύκλωπες, φυλάττοντες τοιαύτην ἐνόητα καὶ τοιαύτην τακτικὴν εἰς τὸ ἔργον των, ὥστε ἦτον τῶ ὄντι εὐχάριστον θέαμα· τέλος πάντων, ὑποχρεωθέντες νὰ ὑποχωρήσουν εἰς τὸν ἀριθμὸν, ὡχυρώθησαν ὀπισθεν τῆς μεγάλης τραπέζης, τὴν ὁποίαν ἐσῆκωσαν ἐκ συμφώνου τέσσαρες, ἐνῶ οἱ δύο ἄλλοι, ὡπλισμένοι καθεὶς μὲ σκαμνίον, καὶ μεταχειριζόμενοι αὐτὸ ὡς γιγαντώδη κόπανον, κατέβαλαν δι' ἐνὸς κτυπήματος ὀκτὼ ναύτας, ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῶν ὁποίων κατέφεραν τὸν τερατώδη των καταπέλτην.

Οἱ πληγωμένοι ἔκειντο ἤδη καταγῆς, καὶ ἡ αἴθουσα γεμάτη ἦτον ἀπὸ κραυγῆς καὶ κιοιορτόν, ὅταν ὁ Ἀρτανιάν, εὐχαριστηθεὶς εἰς τὴν δοκιμὴν ταύτην, ἐπροχώρησε μὲ τὸ ξίφος εἰς τὴν χεῖρα, καὶ, κτυπῶν μὲ τὴν λαβὴν ὅσας εὗρισκεν ὀρθὰς κεφαλὰς, ἔκραζε φροντοεῖρας· *Αἴ!* καὶ ἡ κραυγὴ τοῦ ἔδωκεν εὐθὺς πέρασ εἰς τὴν πάλιν. Ἀπεσύρθησαν τότε ὅλοι ἀπὸ τὸ κέντρον εἰς τὴν περιφέρειαν, εἰς τρόπον ὥστε ὁ Ἀρτανιάν εὐρέθη ἀπομονωμένος καὶ ἐξουσιαστής.

— Τί εἶναι; ἠρώτησε μετὰ ταῦτα τὴν συνέλευσιν μὲ τὴν μεγαλοπρεπεῆ φωνὴν τοῦ Ποσειδῶνος, προφέροντος τὸ *quos ego tuum* Βιργιλίου.

Τὴν αὐτὴν στιγμήν, καὶ εἰς τὸν πρῶτον τῆς φωνῆς ταύτης ἦχον (ἀκολουθοῦμεν τὴν μεταφορὰν τοῦ Βιργιλίου), οἱ νεοσύλληκτοι τοῦ κυρίου Ἀρτανιάν, ἀναγνωρίζοντες καθεὶς ἰδιαίτερος τὸν κυριάρχην του, ἔπαυσαν διαμίας καὶ τοὺς θυμούς των, καὶ τὰ κτυπήματα τῶν σανίδων, καὶ τῶν σκαμνίων τὰ σφενδονήματα,

Οἱ ναῦται πάλιν, βλέποντες τὸ μακρὸν ἐκεῖνο ξίφος γυμνὸν, τὸ ἀρειμάνιον ἐκεῖνο ἦθος καὶ τὸν εὐλόγητον βραχίονα ἐρχόμενα εἰς βοήθειαν τῶν ἐχθρῶν των, καὶ ἄνδρα ὅστις ἐφαίνετο συνειθισμένος εἰς τὴν ἀρχηγίαν, καὶ οἱ ναῦται, λέγομεν, ἐπεριμάζευσαν τοὺς πληγωμένους καὶ τὰ σταμνία των.

Οἱ Παρισίαιοι ἐσφόγγισαν τὸ μέτωπον καὶ ἐπροσκύνησαν τὸν ἀρχηγόν των.

Ὁ Ἀρτανιάν ἐδέχθη ἅπειρα φιλοφρονήματα ἐκ μέρους τοῦ Ξενοδόχου τοῦ Μεγάλου Μονάρχου.

Καὶ τὰ ἐδέχθη ὡς ἄνθρωπος γνωρίζων ὅτι δὲν τοῦ προσφέρεται τίποτε παρ' ἄξιαν, καὶ ἔπειτα εἶπεν ὅτι, ἐωσότου ἐτοιμοσθῆ τὸ δειπνον, ἐπήγαινε νὰ περιδιαβάσῃ εἰς τὸν λιμένα.

Παρευθὺς, ἕκαστος τῶν στρατολογηθέντων, ἐννοήσας τὴν πρόσκλησιν, λαβὼν τὸν πλῆρον του καὶ τιναξάς τὸν κιοιορτόν τοῦ φορέματός του, ἠκολούθησε τὸν Ἀρτανιάν.

Ἄλλ' ὁ Ἀρτανιάν, καὶ τοὶ ἀσκόπως περιφερόμενοι, καὶ τοὶ ἐξετάζων ὅλα τὰ πράγματα, δὲν ἐστάθη ποῦποτε· διευθύνθη πρὸς τὴν παραλίαν, καὶ οἱ δέκα ἐκεῖνοι ἄνδρες, παροργισθέντες ὅτι ἔβλεπον ὁ εἰς κατόπιν τοῦ τὸν ἄλλον, ἀνησυχῶντες ὅτι εὗρισκαν εἰς τὰ δεξιὰ, εἰς τὰ ἀριστερά, εἰς τὰ ἄπισω των, συντρόφους τοὺς ὁποίους δὲν ἐπερίμεναν, τὸν ἠκολού-

θησαν ῥίπτοντες μανιώδη πρὸς ἀλλήλους βλέμματα. Μόνον ὅταν ἔφθασαν εἰς τὸ βαθύτερον καὶ ἀπώτερον τῶν ἄμμων τοῦ αἰγιαλοῦ μέρος, ὁ Ἀρτανιάν, χαμογελῶν διότι τοὺς ἔβλεπεν ἀποφεύγοντας ἀλλήλους, ἐστράφη πρὸς αὐτοὺς, καὶ, κινῶν τὴν χεῖρα εἰς σημεῖον εἰρήνης, εἶπεν·

— Αἴ! αἴ! κύριοι, ἀς μὴ κατατραγωῶμεθα μεταξύ μας· εἴστε γεννημένοι νὰ ζήτε μαζί καὶ νὰ συνεννοήσθε καθ' ὅλα, καὶ ὄχι νὰ κατατρώγεσθε.

Τότε πᾶσα δυσπιστία ἔπαυσεν, οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι ἀνέπνευσαν ὡς ἐξερχόμενοι ἀπὸ νεκρικῆν λάρνακα, καὶ ἐκυτάχθησαν εὐχαρίστως. Μετὰ τὴν ἐξέτασιν ταύτην, ἔστρεψαν τοὺς ὀφθαλμούς πρὸς τὸν ἀρχηγόν των, ὅστις, γνωρίζων πρὸ πολλοῦ τὴν μεγάλην τέχνην τοῦ νὰ ὀμιλῇ εἰς ἀνθρώπους τοιαύτης φύσεως, αὐτοσχεδίασεν εἰς αὐτοὺς τὴν ἀκόλουθον μικρὰν ὀμιλίαν, μὲ τόνον ὅλως γασκωνικόν.

— Κύριοι, ἡξέυρετε ὅλοι ποῖος εἶμαι. Σᾶς ἐστρατολόγησα, διότι σᾶς ἐγνώριζα ἀνδρείους, καὶ ἤθελα νὰ σᾶς κάμω μετόχους ἐνδόξου ἐπιχειρήσεως. Φαντασθῆτε ὅτι, ἐργαζόμενοι μετ' ἐμοῦ, ἐργάζεσθε ὑπὲρ τοῦ βασιλέως. Σᾶς προλέγω μόνον ὅτι, ἂν φανερώσετε τὸ παραμικρὸν ἀπὸ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, θὰ βιασθῶ νὰ σᾶς σπάσω ἀμέσως τὴν κεφαλὴν ὅπως ἔμπορέσω εὐκολώτερα. Δὲν ἀγνοεῖτε, κύριοι, ὅτι τὰ μυστήρια τοῦ Κράτους εἶναι φαρμάκιον θανατηφόρον· ἐν ὅσῳ τὸ φαρμάκιον αὐτὸ εὐρίσκεται κλεισμένον εἰς τὸ κιβώτιον, καὶ τὸ κιβώτιον αὐτὸ εἶναι καλὰ σφραλισμένον, δὲν βλέπτει ποσῶς· ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ κιβωτίου φονεύει. Τώρα, ἐλάτε πλησίον μου, καὶ θὰ μάθετε ἀπὸ τὸ μυστήριον τοῦτο ὅσον μέρος ἔμπορῶ νὰ σᾶς εἰπῶ.

Ὅλοι ἐπλησίασαν μὲ μεγίστην περιέργειαν.

— Πλησιάσατε, ἠκολούθησεν ὁ Ἀρτανιάν, καὶ τὸ πουλίον ὅπου πετᾷ ὑπεράνω τῶν κεφαλῶν μας, τὸ κουνέλιον ὅπου παίζει εἰς τὴν ἄμμον τοῦ αἰγιαλοῦ, τὸ ὄψαριον ὅπου πηδᾷ ἐξω τοῦ ὕδατος, προσέχετε μὴ μᾶς ἀκούσουν. Πράκειται νὰ μάθωμεν καὶ νὰ ἀναφέρωμεν εἰς τὸν κύριον γενικὸν ἐπιμελητὴν τῶν οικονομικῶν πόσον τὸ ἀγγλικὸν λαθρεμπόριον βλέπτει τοὺς ἐμπόρους τῆς Γαλλίας. Θὰ ἐμβῶ παντοῦ καὶ θὰ τὰ ἰδῶ ὅλα. Εἴμεθα πτωχοὶ ἀλίεις τῆς Πικαρδίας, τοὺς ὁποίους ἡ τρικυμία ἔρριψεν εἰς τὸ παράλιον. Ἐννοεῖται ὅτι θὰ πωλοῦμεν ὄψαρια ὡς καθαυτὸ ἀλίεις. Μόνον, ἔμποροῦν νὰ μαντεύσουν ποῖοι εἴμεθα καὶ νὰ μᾶς ἐνοχλήσουν· ὅθεν εἶναι ἀναγκαιότατον νὰ ἦμεθα εἰς κατάστασιν ἀμύνης. Ἰδοὺ διατί σᾶς ἐδιήλεξα ὡς ἄνδρες τολμηροὺς καὶ νοήμονας. Θὰ ζήσωμεν ζωὴν καλὴν, καὶ δὲν θὰ τρέξωμεν μέγαν κίνδυνον, διότι ἔχομεν ὀπίσω μας προστατὴν ἰσχυρὴν, καὶ, χάρις εἰς αὐτὸν, δὲν θὰ εὗρωμεν ἐμπόδια. Ἐν μόνον πράγμα μοῦ προξενεῖ ἀνησυχίαν, πλὴν ἐλπίζω ἔτι, μετὰ σύντομον ἐξήγησιν, θὰ μὲ ἀπαλλάξετε καὶ ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀνησυχίαν. Τοῦτο δὲ εἶναι ὁ φόβος μήπως φέρω μαζί μου πλῆρωμα ἀλιέων ἀνοήτων, τὸ ὁποῖον μεγάλως θὰ μᾶς δυσκολεύσῃ, ἐνῶ, ἂν κατὰ περιστάσιν ἦναι μεταξύ σας ἄνθρωποι γνωρίζοντες τὴν θάλασσαν ...

— Ὡ! αὐτὸ μὴ σὲ πειράζῃ, εἶπεν εἰς τῶν νεοσύλλεκτων τοῦ Ἀρτανιάν· ἐγὼ ἐχρημάτισα τρία ἔτη

αἰμαλώτος τῶν πειρατῶν τοῦ Τουνεζίου, καὶ γνωρίζω τὰ τῆς ναυτιλίας ὡς ναύαρχος.

— Βλέπετε, εἶπεν ὁ Ἀρτανιάν, τί θαυμαστὸν πρᾶγμα εἶναι ἡ τύχη!

Ὁ Ἀρτανιάν ἐπέφερε τὰς λέξεις ταύτας μὲ ἀπερίγραπτον ὕφος προσποιητῆς ἀπλότητος· καθότι ὁ Ἀρτανιάν ἐγνώριζεν ἀξιόλογα ἔτι τὸ θῆμα τοῦτο τῶν πειρατῶν ἢ τὸν πειρατῆς παλαιὸς ὁ ἴδιος, καὶ τὸν εἶχεν ἐν γνώσει στρατολογήσει ὡς τοιοῦτον. Ἄλλ' ὁ Ἀρτανιάν δὲν ἐλεγέποτε περισσότερα παρ' ὅσα εἶχεν ἀνάγκην νὰ εἰπῇ, θέλων νὰ ἀφίγη τοὺς ἀνθρώπους εἰς ἀμφιβολίαν· ἠγχαριστήθη λοιπὸν εἰς τὴν ἐξήγησιν ταύτην, καὶ ἐδέχθη τὸ ἀποτέλεσμα χωρὶς νὰ δεῖξῃ ὅτι τὸν μέλει διὰ τὴν αἰτίαν.

— Καὶ ἐγὼ, εἶπεν ἄλλος δεύτερος, ἔχω, κατὰ περίστασιν, θεῖον διευθύνοντα τὰς ἐργασίας τοῦ λιμένος τῆς Ροσελλίης. Μολονότι παιδίον, ἐπαίζω μὲ τὰς λέμβους, καὶ ἡξέυρω τώρα νὰ δουλεύω τὸ κωπῖον καὶ τὸ πανίον, προκαλῶν, κατὰ τοῦτο τὸν πρῶτον ναύτην τοῦ κόσμου.

Καὶ αὐτὸς δὲν ἐψεύδετο περισσότερον ἀπὸ τὸν ἄλλον, διότι εἶχε κωπηλατήσει ἐξ ἔτη εἰς τὰ κάτεργα τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος εἰς τὸν λιμένα τοῦ Σιοτά.

Ἄλλοι ἔδειχθησαν εὐλακρότεροι, καὶ ὡμολόγησαν ἀπλῶς ὅτι ὑπηρετήσαν εἰς πλοῖον βασιλικόν, ὡς στρατιῶται σωφρονιζόμενοι· λέγοντες δὲ ταῦτα, δὲν ἐκοκκίνιζαν ποσῶς. Ὁ Ἀρτανιάν εὐρέθη λοιπὸν ἀρχηγὸς δέκα πολεμιστῶν καὶ ἑξ ναυτικῶν, ἔχων συγγρόνως στρατὸν ξηρᾶς καὶ θαλάσσης, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον θὰ ἔκλυεν τὸν Πλανσιὲ νὰ ὑψηλοφρονήσῃ μεγάλως, ἂν ὁ Πλανσιὲ ἐγνώριζε τὸ περιστατικὸν τοῦτο.

Δὲν ἐπρόκειτο λοιπὸν περὶ ἄλλου τινὸς πλέον, εἰμὴ περὶ τῆς γενικῆς διαταγῆς, καὶ ὁ Ἀρτανιάν τὴν ἔδωκε σαφῆ καὶ ὀριστικὴν. Διέταξε τοὺς στρατιώτας τούτους νὰ ἦναι ἐτοιμοὶ ν' ἀναχωρήσουν εἰς Ἄγγλιν, ἀκολουθῶντες, οἱ μὲν τὴν παραλίαν τὴν φέρουσαν εἰς Βρεσκίαν, οἱ δὲ τὴν εἰς Ἀνβέρσταν φέρουσαν ὁδόν.

Τὸ σύνθημα τῆς συνεντεύξεως ἐδόθη, λογιζομένης τῆς καθημερινῆς πορείας, μετὰ δεκαπέντε ἡμέρας ἀπὸ τότε, εἰς τὴν πρῶτην πλατείαν τῆς Ἄγγης.

Ὁ Ἀρτανιάν ἐσύστησεν εἰς αὐτοὺς νὰ ἐνοηθῶν, ὅπως ἤθελαν καλῆτερα, κατὰ συμπάθειαν ἀνὰ δύο. Αὐτὸς ὁ ἴδιος ἐδιήλεξε, μεταξύ τῶν ὀλιγώτερον κληρικῶν προσώπων, δύο στρατιώτας τῆς φρουρᾶς, τοὺς ὁποίους εἶχε γνωρίσει ἄλλοτε, καὶ μόνον ἐλαττώματα ἔχοντας ὅτι ἦσαν χαρτοπαίχται καὶ μέθυστοι. Οἱ ἄνδρες οὗτοι δὲν εἶχαν χάσει πᾶσαν ἰδέαν πολιτισμοῦ, καὶ, ἂν τὰ ἐνδύματά των ἦσαν καθαρώτερα, αἱ καρδίαι των ἄρχιζαν πάλιν νὰ κτυποῦν. Ὁ Ἀρτανιάν, θέλων νὰ μὴ διεγείρῃ τὴν ζηλοτυπίαν τῶν ἄλλων, εἶπεν εἰς τοὺς λοιποὺς νὰ περάσουν ἐμπρός ἐρύλαζε δὲ τοὺς δύο προτιμηθέντας, τοὺς ἐνδύσας μὲ ἐδικὰ του φορέματα, καὶ ἀνεχώρησε μετ' αὐτῶν.

Εἰς αὐτοὺς λοιπὸν, τοὺς ὁποίους ἐδείξεν ὅτι ἐτίμα μὲ πλήρη ἐμπιστοσύνην, ὁ Ἀρτανιάν ἔλαμψε ψευδῆ διακρίνωσιν, θέλων δι' αὐτῆς νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐκστρατείας. Τοὺς ὡμολόγησεν ὅτι ἐπρόκειτο, ὄχι νὰ ἰδοῦν πόσον τὸ ἀγγλικὸν λαθρεμπόριον ἔδραπε τοὺς ἐμπόρους τῆς Γαλλίας, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας

πόσον τὸ γαλλικὸν λαθρεμπόριον ἠδύνατο νὰ βλάψῃ τοὺς ἐμπόρους τῆς Ἀγγλίας. Οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι ἔδειξαν ὅτι ἐπίστησαν, καὶ ἐπίστησαν πραγματικῶς. Ὁ Ἀρτανιάν ἦτον βεβαιότατος ὅτι, εἰς τὴν πρῶτην κραιπλήν των, ὅταν θὰ ἦσαν μεθυσμένοι ὡς νεκροὶ, ὁ εἰς ἐκ τῶν δύο θὰ ἐφανερώσει τὸ μέγα μυστήριον εἰς τὴν συμμορίαν ὄλην. Τὸ τέχνασμα τοῦ λοιποῦ τοῦ ἐφάνη ἀλάνθαστον.

Δεκαπέντε ἡμέρας ἀφοῦ ὅσα εἶπαμεν ἠκολούθησαν εἰς Καλαί, ὁ στρατὸς ὅλος εὐρίσκετο συναθροισμένος εἰς Ἄγγιν.

Τότε ὁ Ἀρτανιάν ἐνόησεν ὅτι ὅλοι οἱ στρατιῶταί του, δείχνοντες νοτισμένην ἀξιοσημείωτον, εἶχαν ἤδη μεταμορφωθῆ εἰς ναύτας, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον παθόντας ἀπὸ τρικυμίας.

Ὁ Ἀρτανιάν τοὺς ἄφησε νὰ κοιμηθῶν εἰς καπηλεῖον εὐτελὲς τῆς Νιουκίρκ-Στράτ, αὐτὸς δὲ κατέλυσε εἰς πλοῦσιον Ξενοδοχεῖον ἐπὶ τῆς μεγάλης διώρυγος.

Ἐμαθεν ὅτι ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας εἶχεν ἐπιστρέψει πλείσιον τοῦ συγγενοῦς του Γουλιέλμου Β' τοῦ Νασῶ, στατγούδερ τῆς Ὀλλανδίας. Ἐμαθεν ἀκόμη ὅτι ἡ ἀρνησις τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου τοῦ ΙΑ' εἶχε ψυχράνει ὅπως οὐδὲν τὴν χορηγηθεῖσαν εἰς αὐτὸν ἕως τότε προστασίαν, καὶ ὅτι ἐπομένως ὁ τῆγεμὼν οὗτος εἶχε περιορισθῆ εἰς μικρὰν τινα οἰκίαν τοῦ χωρίου Σιεβένιγγεν, κειμένου εἰς τὴν ἄμμους τῆς παραλίας, καὶ μόλις ἀπέχοντος τῆς Ἄγγης μίαν λεύγαν.

Ἐκεῖ, ἔλεγαν, ὁ δυστυχὴς ἐξόριστος παρηγορεῖτο διὰ τὴν ἐξορίαν του κυττάζων, μὲ τὴν χαρακτηρίζουσαν ἰδίως τοὺς πρίγκιπας τῆς γενεᾶς του μελαγχολίαν, τὸ ἄγαν ἐκεῖνο πέλαγος τῆς Ἀρκτου, τὸ ὁποῖον τὸν ἐχώριζεν ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν του, καθὼς ἐχώριζεν ἄλλοτε τὴν Μαρίαν Σπουάρτην ἀπὸ τὴν Γαλλίαν. Ἐκεῖ, ὀπισθεν δένδρων τινῶν τοῦ ὠραίου δάσους τοῦ Σιεβένιγγεν, ἐπὶ τῆς λεπτῆς ἄμμου ὅπου βλαστάνουν αἱ χρυσαὶ ἐρεΐκαι τῆς παραλίας, Κάρολος ὁ Β' ἐβλάστανεν ὡς αὐταί, δυστυχιστερος ὅμως αὐτῶν, διότι ἐξῆ ἀενάως διαλογιζόμενος, καὶ ἠλπίζε καὶ ἀπηλπίζετο ἀλληλοδιαδόχως.

Ὁ Ἀρτανιάν ἐπροχώρησε ποτε ἕως τὸ χωρίον Σιεβένιγγεν, θέλων νὰ βεβαιωθῆ καλῶς δι' ὅσα ἔλεγαν περὶ τοῦ βασιλέως ἐκεῖνου. Καὶ εἶδε τῶ ὄντι Κάρολον τὸν Β' σκεπτικόν καὶ μόνον, ἐξερχόμενον ἀπὸ μικρὰν τινα θύραν κοινωνούσαν μὲ τὸ δάσος, καὶ περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς παραλίας, περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, χωρὶς μήτε καν νὰ ἐλκύσῃ τὴν προσοχὴν τῶν ἀλιέων, οἵτινες, ἐπιστρέφοντες τὸ ἔσπερας, ἔσυσαν, ὡς οἱ ἀρχαῖοι ναῦται τοῦ Αἰγιαλοῦ, τὰ πλοιαῖα των εἰς τὴν ἄμμον τοῦ αἰγιαλοῦ.

Ὁ Ἀρτανιάν ἐγνώρισε τὸν βασιλέα. Τὸν εἶδε προσηλόνοντα τὸ σκυθρωπὸν τοῦ βλέμματος εἰς τὴν ἄμετρον ἔκτασιν τῶν ὑδάτων, καὶ ἀποβροφῶντα εἰς τὸ ἄχρον τοῦ προσώπου τὰς ἐρυθρὰς ἀκτίνας τοῦ ἡλίου, περιποπτομένου ἤδη ἀπὸ τὴν μελανίαν γραμμὴν τοῦ ὀριζοντος. Ἐπειτα, ὁ Κάρολος ἐμβῆκεν εἰς τὴν ἔρημον οἰκίαν του, πάντοτε μόνος, πάντοτε βροδύς καὶ μελαγχολικός, διασκεδάζων ν' ἀκούῃ τρίζουσαν ὑπὸ τοὺς πόδας του τὴν εὐκολότριπτον καὶ εὐκολόκνητον ἄμμον τῆς θαλάσσης.

Τὸ αὐτὸ ἐσπέρας, ὁ Ἀρτανιὴν ἐνύκλισε διὰ χίλια φράγκα πλοῖαριον ἀλιευτικὸν ἀΐζον τέσσαρας χιλιάδας. Ἐδῶκε τὰ χίλια φράγκα μετρητὰ, καὶ κατέθεσε τὰς τρεῖς ἄλλας χιλιάδας ὡς ἐγγύησιν εἰς τὸ δημαρχεῖον. Μετὰ τοῦτο, ἐπέβησας, χωρὶς νὰ τοὺς ἰδῆ κανεῖς, εἰς τὸ βαθὺ σκότος τῆς νυκτός, τοὺς ἐξ ἐκ τῶν στρατιωτῶν του, τοὺς ἀποτελοῦντας τὸν στρατὸν τῆς ξηρᾶς· καὶ κατὰ τὴν ἀνάβασιν τῆς παλιόροιας, περὶ τὴν τρίτην ὥραν τῆς πρωΐας, ἀπέπλευσεν ἐργαζόμενος ἐπιδεικτικῶς με τοὺς τέσσαρας ἄλλους, καὶ ἐμπιστευόμενος εἰς τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ κατεργάρου του, ὡς νὰ ἦτον οὗτος ὁ πρῶτος ὁδηγὸς τοῦ λιμένος.

Θ.

ΟΠΟΥ Ο ΣΥΓΓΡΑΦΕΥΣ ΑΝΑΓΚΑΖΕΤΑΙ, ΜΕ ΠΟΛΛΗΝ ΤΟΥ ΔΥΣΑΡΕΣΚΕΙΑΝ, ΝΑ ΓΕΙΝΗ ΟΛΙΓΟΝ ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ.

Ἐνῶ καὶ βασιλεῖς καὶ ἄνθρωποι ἐνησχολοῦντο τοιοντοτρόπως περὶ τῆς Ἀγγλίας, ἥτις ἐκυβερνᾶτο μόνη τῆς, καὶ, ἔστω πρὸς ἔπαινον αὐτῆς, ποτὲ τὸσον κακῶς δὲν εἶχε κυβερνηθῆ, ἄνθρωπός τις, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὁ Θεὸς προσήλωσε τὸ βλέμμα του καὶ ἔθεσε τὸν δάκτυλόν του, ἄνθρωπος προωρισμένος νὰ γράψῃ τὸ ὄνομά του με λαμπρὰ γράμματα εἰς τὸ βιβλίον τῆς ἱστορίας, ἠκολούθει ἐργαζόμενος ἐνώπιον τοῦ κόσμου ἔργον πλῆρες μυστηρίου καὶ τόλμης· ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἐβάδιζε, καὶ κανεῖς δὲν ἤξευρε ποῦ ἤθελε νὰ φθάσῃ, μολοντί ὄχι μόνον ἡ Ἀγγλία, ἀλλ' ἡ Γαλλία, ἀλλ' ἡ Εὐρώπη ὁλόκληρος, τὸν ἐβλεπαν βαδίζοντα με βῆμα σταθερὸν καὶ ὑψηλὰ κρατοῦντα τὴν κεφαλὴν του. Ὅλα ὅσα ὁ κόσμος ἐγνώριζε περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου συγκεφαλαίωνονται εἰς τὰ ἑξῆς:

Ὁ Μῶγκ εἶχε κηρυχθῆ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τοῦ κοινοβουλίου, τοῦ κοινῶς τότε παρονομαζομένου Ὁρφοπυλίου, κοινοβουλίου τὸ ὁποῖον ὁ στρατηγὸς Λαμπέρτ, μιμούμενος τὸν Κρόμβελ τοῦ ὁποίου εἶχε χρηματίσει τοπατηρητῆς, εἶχε πολιορκήσει τὸσον γενῶς, θέλων νὰ τὸ βιάσῃ νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὰς θελήσεις του, ὥστε κανὲν τῶν μελῶν, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἀποκλεισμοῦ, δὲν ἴδουνθῆ νὰ ἐξέλθῃ· ἐν δὲ μόνον, ὁ Πέτρος Γουεντγὸρθ, κατῶρθωσε νὰ εἰσελθῇ.

Ὁ Λαμπέρτ καὶ ὁ Μῶγκ! Τὸ πᾶν περιεῖχτο εἰς τοὺς δύο τούτους ἀνδρας· τὸν πρῶτον, ἀντιπροσωπεύοντα τὴν στρατιωτικὴν δεσποτείαν, τὸν δεύτερον, τὴν καθαρὰν δημοκρατίαν. Οἱ δύο οὗτοι ἀνδρες ἦσαν οἱ δύο μόνον πολιτικοὶ ἀντιπρόσωποι τῆς ἐπαναστάσεως ἐκείνης, καθ' ἣν Κάρολος ὁ Α' ἔχασε πρῶτον τὸ στέμμα, καὶ ἔπειτα τὴν κεφαλὴν.

Ὁ Λαμπέρτ ἐν τούτοις δὲν ἐκρυπτε τοὺς σκοπούς του. Ἦθελε νὰ συστήσῃ κυβερνήσιν ὄλιω στρατιωτικῇν, καὶ νὰ γείνη αὐτὸς ἀρχηγὸς τῆς κυβερνήσεως ταύτης.

Ὁ δὲ Μῶγκ, δημοκρατικὸς αὐστηρὸς, ὡς ἔλεγαν τινες, ἤθελε νὰ διατηρήσῃ τὸ κοινοβούλιον Ὁρφοπύγιον, τὴν ἁρατὴν ταύτην, ἂν καὶ παραφθαρείσαν, εἰκόνα τῆς δημοκρατίας. Ὁ Μῶγκ, ἀντὶ φιλόδοξος καὶ πανούργος, ὡς ἔλεγαν ἄλλοι, ἤθελεν ἀπλῶς καὶ μόνον νὰ μεταχειρισθῆ τὸ παρ' αὐτοῦ προσκατεόμενον κοινοβούλιον τοῦτο, ὡς βραχίονα στερεάν, καὶ

δι' αὐτῆς ν' ἀναδῆ εἰς τὸν θρόνον, τὸν ὁποῖον ἐκένωσαν μὲν ὁ Κρόμβελ, δὲν ἐτόλμησε δὲ νὰ καθίσῃ ἐπ' αὐτοῦ.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ὁ Λαμπέρτ κατατρέχων τὸ κοινοβούλιον, καὶ ὁ Μῶγκ ὑπερκαταπίζων αὐτὸ, ἐκρηγῆσαν ἐχθροὶ κατ' ἀλλήλων.

Ὁ Μῶγκ λοιπὸν καὶ ὁ Λαμπέρτ ἐστοχάσθησαν κατὰ πρῶτον νὰ σχηματίσουν καθεὶς ἴδιον στρατόν. Ὁ Μῶγκ εἰς τὸν Σκωτίαν, ὅπου ἦσαν οἱ πρεσβυτε-ρικοὶ καὶ οἱ βασιλικοὶ, δηλαδὴ οἱ δυσάρεστοι· ὁ Λαμπέρτ εἰς τὸ Λονδίον, ὅπου εὕρισκετο, καθὼς πάντοτε, ἡ ἰσχυρότερα ἀντιπολίτευσις κατὰ τῆς ἐξουσίας, τὴν ὁποῖαν εἶχεν ἐμπροσθεν τῶν ὀφθαλμῶν τῆς.

Ὁ Μῶγκ εἶχεν εἰρηνεύσει τὴν Σκωτίαν· ἐκεῖ λοιπὸν ἐσχημάτισε στρατὸν χρησιμομενοντα εἰς αὐτὸν ὡς ἄσυλον. Ἡ Σκωτία ἐφύλαττε τὸν στρατὸν, καὶ ὁ στρατὸς τὴν Σκωτίαν. Ὁ Μῶγκ ἤξευρεν ὅτι δὲν εἶχεν ἀκόμη ἐλθεῖ ἡ προσδιορισθεῖσα παρὰ τοῦ Κυρίου διὰ μεγάλην μεταβολὴν ἡμέρα, καὶ διὰ τοῦτο τὸ ξίφος του ἐφαίνετο κολλημένον εἰς τὴν θήκην. Ἀπόρθητος εἰς τὴν ἀγρίαν καὶ ὀρεινὴν τὴν Σκωτίαν, στρατηγὸς αὐτεξούσιος, βασιλεὺς στρατοῦ ἑνδεκα χιλιάδων παλαιῶν στρατιωτῶν, τοὺς ὁποῖους πολλάκις εἶχεν ὀδηγήσει εἰς τὴν νίκην, γνωρίζων τὰ πράγματα τοῦ Λονδίνου ἴσα καὶ καλῆτερα παρὰ τὸν Λαμπέρτ ὅστις εἶχε φρουρὰν εἰς τὸ ἄστυ—ἰδοὺ ποῖα ἦτον ἡ θέσις τοῦ Μῶγκ ὅταν, ἑκατὸν λεύγας μακρὰν τοῦ Λονδίνου, ἐκρηγῆθῃ ὑπὲρ τοῦ κοινοβουλίου. Ὁ Λαμπέρτ ἀπ' ἐναντίας, καθὼς εἶπμεν, εὕρισκετο εἰς τὴν πρωτεύουσιν. Ἐκεῖ εἶχε τὸ κέντρον ὄλων του τῶν πολεμικῶν ἐργασιῶν, ἐκεῖ ἦνονε περὶ αὐτὸν καὶ ὄλους του τοὺς φίλους καὶ ὄλον τὸν κοινὸν λαόν, τὸν αἰωνίως διατεθειμένον ν' ἀγαπᾷ τοὺς ἐχθρούς τῆς καθεστῶσης ἐξουσίας.

Εἰς τὸ Λονδίον λοιπὸν ἔμαθεν ὁ Λαμπέρτ ὁποῖον ὑποστήριξιν παρεῖχεν ὁ Μῶγκ ἀπὸ τὰ ὄρια τῆς Σκωτίας εἰς τὸ κοινοβούλιον. Ἐστοχάσθη τότε ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ χάσῃ καιρὸν, καὶ ὅτι ὁ Τουῆδ δὲν ἦτον τὸσον μακρὰν ἀπὸ τὸν Γάμεισιν, ὥστε στρατὸς νὰ μὴ δυνήθῃ νὰ περῆσῃ ἀπὸ τὸν ἕνα ποταμὸν εἰς τὸν ἄλλον, ὅταν μάλιστα ὁ στρατὸς οὗτος ἐκυβερνᾶτο καλῶς. Ἦξευρε προσέτι ὅτι, καθ' ὅσον θὰ ἐπυροχόρου εἰς τὴν Ἀγγλίαν, οἱ στρατιῶται τοῦ Μῶγκ θὰ κῆρξαν καθ' ὁδὸν ὡς ἡ κυλιόμενη σφαῖρα τῆς χιόνος, τὸ ἐμβλημα τοῦτο τῆς σφαίρας τῆς τύχης, ἥτις ἄλλο τι δὲν εἶναι διὰ τὸν φιλόδοξον, εἰμὴ βαθμὸς ἀδικαίως αὐξάνων καὶ φέρων αὐτὸν εἰς τὸν σκοπὸν του. Συναθροίσας λοιπὸν τὸν στρατὸν του, φοβερὸν συγχρόνως διὰ τε τὴν συνθεσιν καὶ τὴν ἀριθμὸν αὐτοῦ, ἔδραμεν εἰς ἀπάντισεν τοῦ Μῶγκ, ὅστις, ὡς ὁ φρόνιμος θαλασσοπόρος ὅστις πλεῖσι μετὰξὺ σκοπελων, ἐπροχώρει βραδέως καὶ μετὰ μεγάλην προσοχὴν, ἀκροαζόμενος τὸν παραμικρὸν ἤχον καὶ ὀσφρακνόμενος τὸν παραμικρὸν ἀέρα τοῦ Λονδίνου.

Οἱ δύο στρατοὶ ἀντικρῆσθησαν ἀπέναντι τῆς πόλεως Νιουκάστλε· ὁ Λαμπέρτ, φθάσας πρῶτος, ἐστρατοπέδευσε ἐντὸς αὐτῆς τῆς πόλεως.

Ὁ δὲ Μῶγκ, προσφυλαττόμενος πάντοτε, ἐσταθ

ἔπου ἦτον, καὶ ἐτοποθέτησε τὸ γενικὸν του στρατοπέδον εἰς Κολδστρήμ, ἐπὶ τοῦ Τουῆδ ποταμοῦ.

Ἡ θέα τοῦ Λαμπέρτ ἐπλήρωσε χαρᾶς τὸν στρατὸν τοῦ Μῶγκ, ἐνῶ ἀπ' ἐναντίας ἡ θέα τοῦ Μῶγκ ἐπλήρωσεν ἀταξίας τὸν στρατὸν τοῦ Λαμπέρτ. Ἐλεγες ὅτι οἱ ἀτρόμητοι ἐκείνοι πολεμισταὶ, οἱ προξενήσαντες τὸσον θόρυβον εἰς τὰς ὁδοὺς τοῦ Λονδίνου, ἐστράτευσαν μετὰ τὴν ἐλπίδα νὰ μὴ ἀπαντήσουν ψυχὴν ζῶσαν καθ' ὁδόν, καὶ ὅτι τότε, βλέποντες ὅτι ἀπῆντησαν στρατὸν, καὶ ὅτι ὁ στρατὸς οὗτος ὕψονεν ἐμπροσθεν των ὄχι μόνον σημαίας, ἀλλὰ σκοπὸν καὶ ἀρχάς, οἱ ἀτρόμητοι, λέγομεν, ἐκείνοι πολεμισταὶ ἀρχισαν νὰ συλλογίζονται ὅτι ἦσαν ὀλιγώτερον καλοὶ δημοκρατικοὶ παρὰ τοὺς στρατιώτας τοῦ Μῶγκ, διότι οὗτοι ὑπεστήριζαν τὸ κοινοβούλιον, ἐνῶ ὁ Λαμπέρτ δὲν ὑπεστήριζε τίποτε, οὔτε τὸν ἴδιον ἑαυτὸν του.

Ὁ Μῶγκ ὁμῶς, ἀνῆλθεν αἰτίαν νὰ συλλογισθῆ ἡ ἂν ἐσυλλογίσθη, οἱ συλλογισμοὶ του πρέπειν νὰ ἦσαν πολλὴ θλιβεροί, διότι ἡ ἱστορία διηγεῖται (καὶ ἡ ἀγνή αὐτῆ κυρία εἶναι γνωστὸν ὅτι δὲν ψεύδεται ποτὲ), ἡ ἱστορία, λέγομεν, διηγεῖται ὅτι, τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἐβῆσαν εἰς Κολδστρήμ, ματαίως ἐξήτησαν νὰ εὔρουν κριάριον εἰς ὅλην τὴν πύλιν.

Ἄν ὁ Μῶγκ ἦτον ἀρχηγὸς στρατοῦ ἀγγλικοῦ, τὸ περιστατικὸν τοῦτο ἦτον ἱκανὸν νὰ κινήσῃ εἰς λιποταξίαν τὸν στρατὸν ὁλόκληρον. Οἱ Σκῶτοι ὁμῶς δὲν ὁμοιάζουν τοὺς Ἀγγλους, εἰς τοὺς ὁποῖους τὸ βευστὸν τοῦτο κρέας, τὸ καλούμενον αἶμα, εἶναι τῆς πρώτης ἀνάγκης· οἱ Σκῶτοι, φυλὴ πτωχὴ καὶ ὀλιγαρχικῆς, ζοῦν μετ' ὀλίγην κριθὴν ἀλεσμένην εἰς τὸν χειρόμυλον, ζυμομένην μετὰ ψυχρὸν ὕδωρ, καὶ ψημένην εἰς καυμένον πλιθάριον.

Οἱ Σκῶτοι λοιπὸν, ἀρῶν ἐμοιράσθησαν τὴν κριθὴν των, ὀλίγον ἐφρόντισαν ἂν εὕρισκετο ἢ δὲν εὕρισκετο κρέας εἰς Κολδστρήμ.

Ὁ Μῶγκ, ὀλίγην οἰκειότητα ἔχων μετὰ τὴν κριθόπιταν, ἐπέεινε, καὶ οἱ ἐπιτελεῖς του, πεινῶντες ἐπίσης τοῦλάχιστον ὡς αὐτὸς, ἐκίπταζαν ἀμηχανοῦντες δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ νὰ ἴδουν τί ἠτοιμάζετο διὰ τὸ δεῖπνον.

Ὁ Μῶγκ τότε ἔφραξεν ἐνώπιόν του τοὺς προσκόπους του, οἵτινες εἶπαν ὅτι, φθάσαντες, εἶχαν εὐρεῖ τὴν πόλιν ἐρημον καὶ τὰ ὄροφυλάκια κενὰ· κρωπώλας δὲ καὶ ἀρτοποιὸς δὲν ἔπρεπε νὰ ἐλπίζῃ νὰ εὔρη κανεῖς εἰς Κολδστρήμ. Δὲν εὕρηθῃ λοιπὸν οὔτε κρημάτιον ψωμίου διὰ τὴν τράπεζαν τοῦ στρατηγοῦ.

Καθ' ὅσον αἱ πληροφορίαι διεδέχοντο τὰς πληροφορίας, αἱ δὲ δεύτεραι δὲν ἦσαν ὀλιγώτερον ἀπειστικαὶ τῶν πρώτων, ὁ Μῶγκ, βλέπων τὴν φρικὴν καὶ τὴν ἀπόγνωσιν ζωγραφουμένης εἰς ὅλα τὰ πρόσωπα, εἶπεν ὅτι δὲν ἠσθάνετο πείναν· καὶ ὅτι μάλιστα αἴριον θὰ ἔτρωγαν καλὰ, διότι ὁ Λαμπέρτ ἐσκόπευε πεινῶς νὰ συγκαρτήσῃ μάχην, καὶ ἐπομένως ἢ νὰ δώσῃ τὰς τροφὰς του ἂν ἐνίκητο εἰς Νιουκάστλε, ἢ νὰ ἐλευθερώσῃ διὰ παντός ἀπὸ τὴν πείναν τοὺς στρατιώτας τοῦ Μῶγκ ἂν ἐνίκη.

Ἡ παρηγορία αὕτη ἦτον καλὴ μόνον διὰ τοὺς ὀλίγους· ἀλλὰ καὶ πολλὴ δὲν ἔμελε τὸν Μῶγκ, διότι ὁ Μῶγκ, κατὰ τὸ φαινόμενον γλυκύτατος, πραγματικῶς ἦτον αὐστηρότατος.

(Φυλλάδιον 29, τόμ. Β').

Ἀνάγκη πᾶσα λοιπὸν νὰ εὐχαρισθῆ καθεὶς, ἢ τοῦλάχιστον νὰ δεῖξῃ ὅτι νῦν εὐχαριστεῖτο. Ὁ Μῶγκ, πεινῶν ὅσον καὶ στρατιωτικῶς του, ἀλλὰ προσποιόμενος τὴν μεγαλειότητα ἀδιαφορίαν διὰ τὸ ἀπὸν κριάριον, ἔκοψε ταυβάκου κομμᾶτιον, μήκους ἡμίσεως δακτύλου, ἀπὸ τὸν κῶνον ἐπιλοχίου τινός, ἀποτελοῦντος μέρος τῶν ὀπιδίων του, καὶ ἀρχισε νὰ μαστᾷ τὸ κομμᾶτιον τοῦτο, βεβαιώνων τοὺς ἀξιωματικούς του ὅτι ἡ πείνα ἦτον χίμαιρα, καὶ ὅτι δὲν ἦτον δυνατὸν νὰ πεινᾷ ὅστις εἶχε κατὰ τι νὰ μαστῆ.

Ἡ ἀσειότης αὕτη νῦν ἐχρησίσθη μερικὸς ἀπ' ἐκείνους τοὺς ὁποῖους δὲν εἶχε πείσει τὸ πρῶτον συμπέρασμα τὸ ὁποῖον ὁ Μῶγκ εἶχε πορισθῆ ἀπὸ τὴν γειτονίαν τοῦ Λαμπέρτ· ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐναντίων ὀλιγότευτε λοιπὸν κατὰ τὸς· ἡ φρουρὰ καθιδρύθη, οἱ περίπολοι ἀρχισαν, καὶ ὁ στρατηγὸς ἠκολούθησε τὸ λιτὸν δεῖπνόν του εἰς τὴν ἀνοικτὴν σκηνὴν του.

Μεταξὺ τοῦ στρατοπέδου του καὶ τοῦ στρατοπέδου τοῦ ἐχθροῦ ἦτον παλαιὸν μοναστήριον, τοῦ ὁποῖου μόλις φθίνονται ἐρείπια τινὰ τὴν σήμερον, τότε ὅμως ἐσώζετο ὁλόκληρον, καὶ ἀνομάζετο μοναστήριον τῆς Νιουκάστλε. Ἠγείετο τὸ μοναστήριον τοῦτο εἰς εὐρύχωρον γήπεδον, ἀνεξάρτητον συγχρόνως ἀπὸ τὴν πεδιάδα καὶ ἀπὸ τὸν ποταμὸν, διότι ἦτον σχεδὸν βάλτος, τρεφόμενος ἀπὸ τὰς πηγὰς, καὶ ἀπὸ τὴν βροχὴν διατηρούμενος. Ἐν τούτοις μεταξὺ τῶν λάκκων ἐκείνων τοῦ ὕδατος, σκεπαζομένων ἀπὸ μεγάλα φυτὰ, βούβλα καὶ καλᾶμια, ἐξεῖχαν τεμάχια γῆς στερεὰ, ὅπου ἦσαν ἄλλοτε τὰ περιβόλια, οἱ κῆποι, τὰ περίφρακτα δάση καὶ τὰ λοιπὰ προσκρήματα τοῦ μοναστηρίου, ὁμοιάζοντος τὰς μεγάλας ἐκείνας θαλασσίας ἀράχνης, τῶν ὁποίων τὸ μὲν σῶμα εἶναι ὀλοστρόγγυλον, οἱ δὲ πόδες, ἀρχίζοντες ἀπὸ τὴν περιφέρειαν, προχωροῦν ἀπομακρυνόμενοι ἀπ' ἀλλήλων.

Ὁ κῆπος λοιπὸν, εἰς τὸν μακροτέρωον ποδῶν τοῦ μοναστηρίου, ἐκτείνειτο μέχρι τοῦ στρατοπέδου τοῦ Μῶγκ. Κατὰ δυστυχίαν ἦσαν τότε, ὡς εἶπαμεν, αἱ πρῶται ἡμέραι τοῦ ἰουνίου, καὶ ὁ κῆπος, ὦν καὶ ἀκαλλιεργητος, ὀλίγην ὠφέλειαν ἠδύνατο νὰ δώσῃ εἰς τοὺς πεινῶντας.

Ὁ Μῶγκ διέταξε νὰ φυλάττεται ἀσφαλῶς ὁ τόπος οὗτος, ὡς πολλὰ κατ' ἀλλήλους εἰς τὰς αἰρινίδιους προσβολὰς. Καὶ ἐφαίνοντο μὲν πέραν τοῦ μοναστηρίου οἱ πυρσοὶ τοῦ ἐχθροῦ· μεταξὺ δὲ τῶν πυρσῶν τούτων καὶ τοῦ μοναστηρίου ἔβρεεν ὁ ποταμὸς Τουῆδ, ἐκτυλίσεων τὰ φωτεινὰ του λέπια ὑπὸ τὴν πυκνὴν σκιὰν μεγάλων πρίνων.

Ὁ Μῶγκ ἐγνώριζεν ἐντελῶς τὴν θέσιν ταύτην, διότι ἡ πόλις Νιουκάστλε καὶ τὰ περίχωρα αὐτῆς εἶχαν πολλάκις χρησιμεύσει εἰς αὐτὸν ὡς στρατόπεδον. Ἦξευρεν ὅτι τὴν ἡμέραν ὁ ἐχθρὸς ἠδύνατο ἀναμφιβόλως νὰ σείλῃ κατασκόπους εἰς τὰ ἐρείπια ταῦτα καὶ νὰ ἔλθῃ ἔπειτα νὰ ζητήσῃ ἀκροβολισμόν· ἀλλὰ τὴν νύκτα δὲν θὰ ἐτόλμα νὰ βυλοκινδυνεύσῃ τι τοιοῦτο. Εὕρισκετο λοιπὸν εἰς ἀσφάλειαν.

Ὅθεν εἶδαν αὐτὸν οἱ στρατιωτικῶν του, μετὰ τὴν πράξιν του ἐκείνην τὴν ὁποῖαν πομπῶς ὠνόμαζε δεῖπνόν του, δηλαδὴ μετὰ τὸ ὁποῖον εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ παρόντος κεφαλαίου ἀνεφράμεν μάχημα, καθὼς μετὰ ταῦτα τὸν Ναπολέοντα τὴν παραμονὴν τῆς μάχης τοῦ Ὀστερλιτζ, νὰ κοιμάται κατ' ἡμέρας εἰς τὸ βούβρινον σκαμνίον του, φωτιζόμενος ἐντεῦθεν

μὲν ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ λύχνου του, ἐκείθεν δὲ ἀπὸ τὰς ἀκτῖνας τῆς σελήνης, ἥτις ἀρχίζε τότε ν' ἀναβαίνει εἰς τὸ στερέωμα.

Σημεῖον ὅτι ἦτον σχεδὸν ἡ ἐνάτη καὶ ἡμίσεια ὥρα τῆς ἑσπέρας.

Διαμιάς, ὁ Μῶγκ ἀπεσπάρθη ἀπὸ τὸν ἐλαφρὸν τοῦτον, καὶ ἰσως προσποιητὸν, ὑπνον του, διότι στρατιῶται τινες, τρέχοντες μὲ χαρμωσύνους κραυγὰς, ἐκτύπησαν μὲ τοὺς πόδας των τὰ ξύλα τῆς σκηνῆς του, καὶ ἔκαμαν θόρυβον πολὺν θέλοντες νὰ τὸν ἐξυπνίσουν.

Δὲν ἦτον ἀνάγκη τόσο μεγάλου κρότου. Ὁ στρατηγὸς ἀνοίξε τοὺς ὀφθαλμούς του.

— Τί τρέχει λοιπὸν, παιδία μου, ἠρώτησεν ὁ στρατηγός;

— Στρατηγέ, ἀπεκρίθησαν πολλοὶ συνάμα φωναί, στρατηγέ, θὰ δειπνήσῃς.

— Ἐδείπνησα, κύριοι, ἀπεκρίθη ἀταράχως ὁ Μῶγκ, καὶ, καθὼς βλέπετε, ἐχώνευα ἡσυχία. Ἐμβάτε ὅμως, καὶ εἰπέτε μου διατί ἤλαθε.

— Στρατηγέ, καλὰς εἰδήσεις.

— Πᾶ! Μᾶς μυνύει τάχα ὁ Λαμπέρτ ὅτι αὐριον ἔχομεν μάχην;

— Ὀχι, πλὴν ἐσυλλάδαμεν πλοίαριον ἀλιευτικόν, φέρον ὀψάρια εἰς τὸ στρατόπεδον τῆς Νιουκαστλε.

— Ἐκάματε κακὰ, φίλοι μου. Οἱ κύριοι αὐτοὶ τοῦ Λονδίνου ἔχουν λεπτὸν τὸν στόμαχον, καὶ ἀγαποῦν ἐκλεκτὴν τροφήν. θὰ τοὺς θυμώσετε πολὺ, καὶ οὕτως, ἀπόψε καὶ αὐριον θὰ ἦναι ἀδυσώπητοι. Θὰ πράξετε ἔργον εὐγενές, πιστεύσατέ με, ἂν ἀποστείλετε εἰς τὸν κύριον Λαμπέρτ τὰ ὀψάρια καὶ τοὺς ἀλιεῖς του, ἐκτὸς ἂν

Ὁ στρατηγὸς ἐστάθη καὶ ἐσυλλογίσθη.

— Εἰπέτε μου, ἠκολούθησε, ποιοὶ εἶναι αὐτοὶ οἱ ἀλιεῖς, σὰς παρακαλῶ;

— Ναῦται τῆς Πικαρδίας, ἀλιεύοντες εἰς τὰ γαλλικὰ καὶ τὰ ὀλλανδικὰ παράλια, τοὺς ὁποίους ὁ ἐναντίος ἄνεμος ἔρριψεν εἰς τὰς ὄχθας μας.

— Ὀμιλοῦν τινὲς ἐξ αὐτῶν τὴν γλῶσσάν μας;

— Ὁ ἀρχηγὸς των μᾶς εἶπεν ὀλίγας λέξεις ἀγγλικὰς.

Καθ' ὅσον ἐδίδοντο αἱ πληροφορίες αὗται, ἠῤῥαζεν ἡ δυσπιστία τοῦ στρατηγοῦ.

— Πολὺ καλὰ, εἶπεν, ἐπιθυμῶ νὰ ἰδῶ αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους· φέρετέ τους ἐδῶ.

Εἰς τῶν ἀξιωματικῶν ἔτρεξεν ἀμέσως νὰ τοὺς ζήτησῃ.

— Πόσοι εἶναι, ἠκολούθησεν ὁ Μῶγκ, καὶ ποίου εἶδους πλοίαριον ἔχουν;

— Εἶναι δέκα ἢ δώδεκα, στρατηγέ μου, καὶ τὸ πλοίαριόν των εἶναι εἶδος τράττας, καθὼς τὸ ὀνομάζου, καὶ, καθὼς μᾶς ἐράνη, κατασκευῆς ὀλλανδικῆς.

— Καὶ λέγετε ὅτι ἔφεραν ὀψάρια εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ κυρίου Λαμπέρτ;

— Ναί, στρατηγέ. Φαίνεται μάλιστα ὅτι ἔκαμαν πολλὰ καλὸν κυνήγιον.

— Καλὰ, τῶρα τὸ βλέπομεν, εἶπεν ὁ Μῶγκ.

Καὶ ἀλθῶς, τὴν στιγμὴν ἐκείνην, ὁ ἀξιωματικὸς ἐπέστρεψεν, ὀδηγῶν τὸν ἀρχηγὸν τῶν ἀλιέων τούτων, ἄνδρα πενήντα εἰς πενήντα πέντε σχεδὸν ἑτῶν,

ἀλλ' εὐεῖδῃ τὴν ὄψιν. Ἦτον μέσου ἀναστήματος, καὶ ἔφερον ὑπενδύτην ἀπὸ μαλλίων χροδρὸν, καὶ πῖλον χωμένον εἰς τὰ ὄμματα· μάχαιρα μεγάλη ἦεν περασμένη εἰς τὴν ζώνην του, ἐπεριπάτει δὲ μὲ τὸν ἰδιάζοντα ἐκείνον διασταγμὸν τῶν ναυτικῶν, οἵτινες, ἀγνοοῦντες πάντοτε, ἐξ αἰτίας τῆς κινήσεως τῆς λέμβου, ἂν ὁ πούς αὐτῶν θὰ πατήσῃ εἰς τὴν σανίδα ἢ εἰς τὸ κενόν, πατοῦν ὀλατων τὰ βήματα τόσον στερεὰ ὡς νὰ ἐμπήγουν παλούκια.

Ὁ Μῶγκ, μὲ βλέμμα λεπτὸν καὶ διαπεραστικόν, ἐκύτταξε πολλὴν ὥραν τὸν ἀλιέα, μειδιῶντα τὸ πονηρὸν καὶ βλακῶδες συγχρόνως ἐκεῖνο μειδιάμα, τὸ χαρακτηρίζον ἰδίως τοὺς χωρικοὺς τῆς Γαλλίας.

— Ὀμιλεῖς ἀγγλικά; τὸν ἠρώτησεν ὁ Μῶγκ εἰς καθαρωτάτην γαλλικὴν γλῶσσαν.

— Ἄ! πολὺ κακὰ, μυλόρδ, ἀπεκρίθη ὁ ἀλιεὺς.

Ἡ ἀπόκρισις αὕτη ἔγεινε μᾶλλον μὲ τὸν ζῶηρον ἐκείνον καὶ διακεκομμένον τόνον τῶν ἐκείθεν τοῦ Λουάρ κατοίκων, παρὰ μὲ τὴν ὀπωσοῦν συρτὴν προφορὰν τῶν ἐπαρχιῶν τῆς δυτικῆς καὶ ἀρκτῶας Γαλλίας.

— Ἀλλ' ὡστόσο ὀμιλεῖς, ἐπέμενε λέγων ὁ Μῶγκ, θέλω νὰ σπουδάσῃ ἀκόμη μίαν φορὰν τὴν προφορὰν του.

— Ἄ! ἡμεῖς οἱ θαλασσινοὶ, ἀπεκρίθη ὁ ἀλιεὺς, ὀμιλοῦμεν ὀλίγον ὄλας τὰς γλώσσας.

— Τότε εἰσαι ναύτης ἀλιεὺς.

— Τὴν σήμερον, μυλόρδ, ἀλιεὺς, καὶ ἀλιεὺς μάλιστα περίφημος. Ἐχῶ λάβρακα ζυγίζοντα τούλαχισον τριάντα λίτρας, καὶ περισσώτερον ἀπὸ πενήντα κεφάλους· ἔχω ἀκόμη καὶ μικρὰς μαρίδας, αἱ ὁποῖαι τηγανίσται εἶναι ἐξαιρετοί.

— Νομίζω ὅτι ἀλιεῦσαι περισσώτερον εἰς τὸν κόλπον τῆς Γασκώνης, παρὰ εἰς τὸν πορθμῖον τῆς Μάγχης, εἶπεν ὁ Μῶγκ χαμογελῶν.

— Τῶ ὄντι, εἶμαι ἀπὸ τὴν μεσημβρινὴν Γαλλίαν· ἀλλὰ τοῦτο ἐμποδίζει τάχα τοῦ νὰ ἦμαι καλὸς ἀλιεὺς, μυλόρδ;

— Ὀχι, καὶ σοῦ ἀγοράζω τὰ ὀψάρια· τῶρα, εἰπέ μου εἰλικρινῶς διὰ ποῖον τὰ εἶχες;

— Μυλόρδ, δὲν σοῦ κρύπτω ποσῶς ὅτι ἐπήγαίνα εἰς Νιουκαστλε, ἀκολουθῶν τὴν παραλίαν, ὅταν σωρὸς ἰππέων, ἀναβαίνων ἀντιστρόφως τὴν παραλίαν αὐτήν, ἔκαμε σημεῖον εἰς τὸ πλοῖόν μου νὰ ὀπιθοδρομήσῃ εἰς τὸ στρατόπεδον τῆς Ἐνδοξότητος Σου, ἄλλως θὰ ἐπυροβόλει ἐναντίον μας. Ἐπειδὴ δὲν ἤμουν ὀπλισμένος εἰς πόλεμον, ἐπρόσθεσεν ὁ ἀλιεὺς χαμογελῶν, ἐχρησίσθη νὰ ὑπακούσω.

— Καὶ διατί ἐπήγαίνας εἰς τὸν Λαμπέρτ καὶ ὄχι εἰς ἐμέ;

— Μυλόρδ, θὰ σοῦ εἰπῶ τὴν ἀλήθειαν· τὸ συγχωρεῖ ἡ Ἐνδοξότης Σου;

— Μάλιστα, καὶ χρειὰς τυχοῦσης τὸ προστάζω.

— Τὸ λοιπὸν, μυλόρδ, ἐπήγαίνα εἰς τὸν Λαμπέρτ, διότι οἱ κύριοι αὐτοὶ τῆς μητροπόλεως πληροῦνον καλὰ, ἐνῶ ἡ ευγενία σας οἱ Σκῶτοι, οἱ Καθαρισταί, οἱ Προσβυτερικοί, οἱ Κοβεναντάριοι, — ὅπως θέλετε νὰ ὀνομασθῆτε, — τρώγετε ὀλίγον καὶ δὲν πληροῦντε καθόλου.

Ὁ Μῶγκ ἐσέκλωσε τοὺς ὤμους, καὶ συγχρόνως δὲν ἠδυνήθη νὰ κρατήσῃ τὰ γέλια.

— Καὶ διατί, ἀφοῦ εἰσαι ἀπὸ τὴν μεσημβρινὴν

Γαλλίαν, ἔρχεσαι καὶ ἀλιεῦσαι εἰς τὰ παράλια μας; — Διότι ἔκαμα τὴν ἀνοησίαν νὰ νυμφευθῶ εἰς Πικαρδίαν.

— Ναί, ἀλλὰ μήπως ἡ Πικαρδία εἶναι Ἀγγλία;

— Μυλόρδ, ὁ ἄνθρωπος σπρόγγει τὸ πλοῖον εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ὁ Θεὸς καὶ ὁ ἄνεμος κάμνουν τὰ λοιπὰ, καὶ σπρόγγουν τὸ πλοῖον ὅπου τοὺς ἀρέσῃ.

— Δὲν εἶχες λοιπὸν σκοπὸν ν' ἀράξῃς εἰς τὴν Ἀγγλίαν;

— Ποτέ.

— Καὶ ποῖον δρόμον ἔκαμνες;

— Ἐπέστρεψαμεν ἀπὸ Ὄστάνδ, ὅπου εἶχαν φανῆ σκορμβία, ὅταν νότος σφοδρὸς μᾶς παρέσυρε μακρὰν τῆς παραλίας. Βλέποντες τότε ὅτι ἦτον μάταιον νὰ ἀντιπαλαίωμεν κατ' αὐτοῦ, ὑπεχωρήσαμεν εἰς τὴν ὀρμίν του. Ἐχρησίσθη λοιπὸν, ἐπειδὴ δὲν ἠθέλαμεν νὰ χάσωμεν τὸ προῖον τῶν κόπων μας, τὸ ὅποιον ἦτον καλὸν, γὰ ἔλθωμεν νὰ τὸ πωλήσωμεν εἰς τὸν πλησιέστερον λιμένα τῆς Ἀγγλίας. Ὁ πλησιέστερος αὐτὸς λιμὴν ἦτον ἡ πόλις Νιουκαστλε· ἡ περίστασις ἦτον καλὴ, μᾶς εἶπαν, διότι ἔγεινε αὐξησις πληθυσμοῦ εἰς τὸ στρατόπεδον, αὐξησις πληθυσμοῦ εἰς τὴν πόλιν· καὶ εἰς τὰ δύο ταῦτα μέρη ἦσαν πλῆθος πολλὰ πλουσίων καὶ πολλὰ πεινασμένων εὐγενῶν, μᾶς ἔλεγαν ἀκόμη. Τότε καὶ ἐγὼ διευθύνθη εἰς Νιουκαστλε.

— Καὶ οἱ σύντροφοί σου, ποῦ εἶναι;

— Ὡ! οἱ σύντροφοί μου ἔμειναν εἰς τὸ πλοῖον· εἶναι ναῦται ὀλασδιόλου ἀπαιδευτοί.

— Ἐνῶ σύ ... εἶπεν ὁ Μῶγκ.

— Ὡ! ἐγὼ, εἶπεν ὁ πλοίαρχος χαμογελῶν, ἐγὼ ἔτρεξα πολὺ μὲ τὸν πατέρα μου, καὶ ἠξέυρω πῶς λέγουν τὸ σολδῖον, τὸ σκουδον, τὴν δούπιαν, τὸ λουγγιον καὶ τὸ διπλοῦν λουγγιον εἰς ὄλας τὰς γλώσσας τῆς Εὐρώπης· διὰ τοῦτο, τὸ πληρωμά μου μὲ ἀκούει ὡς χρησμὸν καὶ μὲ ὑπακούει ὡς ναύαρχον.

— Τότε λοιπὸν, ἐσὺ ἐδιάλεξες τὸν κύριον Λαμπέρτ ὡς τὸν καλῆτερον ἀγοραστήν;

— Ναί, βέβαια, καὶ εἰπέ μου τὴν ἀλήθειαν, μυλόρδ, ἠπατήθη ἄρά γε;

— Τοῦτο θὰ τὸ ἰδῇς ἀργότερα.

— Εἰς πᾶσαν περίστασιν, μυλόρδ, ἂν ἔσφαλα, ἔσφαλα ἐγὼ, καὶ δὲν πρέπει νὰ ὀργισθῆς κατὰ τῶν συντρόφων μου.

— Ἰδοῦ, μὰ τὴν ἀλήθειαν, ὀζύνους διάβολος, εἶπε καθ' ἑαυτόν.

Ἐπειτα, μετ' ὀλίγας στιγμὰς σιωπῆς, καθ' ἃς ἐνησυχολεῖτο παρατηρῶν ἐπιμελῶς τὸν ἀλιέα, ὁ στρατηγὸς ἠρώτησεν·

— Ἐρχεσαι ἀπὸ Ὄστάνδ, εἶπες;

— Ναί, μυλόρδ, κατ' εὐθείαν γραμμὴν.

— Ἦκουσαι βέβαια νὰ γίνεσαι λόγος περὶ τῶν ὑποθέσεων τῆς ἡμέρας, καθότι, δὲν ἀμφιβάλλω, ἀνασχολοῦνται περὶ αὐτῶν καὶ εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ εἰς τὴν ὀλλανδίαν. Τί κάμνει ὁ λεγόμενος βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας;

— Ὡ! μυλόρδ, ἐφώνησεν ὁ ἀλιεὺς μὲ θορυβῶδη καὶ διαχυτικὴν εἰλικρινείαν, ἰδοῦ εὐτυχῆς ἐρώτησις, καὶ δὲν ἦτον δυνατόν ν' ἀπευθυνθῆς εἰς ἄλλον καλῆτερα παρ' ἐμέ, διότι, μὰ τὴν ἀλήθειαν, ἤμπορῶ νὰ σοῦ δώσω θαυμαστὴν ἀπόκρισιν. Φαντάσου, μυλόρδ, ὅτι, ἀράξαντες εἰς Ὄστάνδ νὰ πωλήσωμεν τὰ ὀψάρια

μας σκορμβία, εἶδαμεν τὸν ποτὲ βασιλέα περιπατοῦντὰ εἰς τὰς ἀμμοὺς τοῦ αἰγιαλοῦ, καὶ προσμένοντα τοὺς ἵππους του, οἵτινες ἐμελλαν νὰ τὸν μεταφέρουν εἰς Ἀγην· εἶναι ὑψηλὸς, ὠχρὸς, μὲ κόμπην μαύρην, καὶ μὲ φυσιογνωμονίαν τραχεῖαν ὀπωσοῦν. Δὲν πρέπει νὰ στέκη καλὰ εἰς τὴν ὑγείαν του, καὶ νομίζω ὅτι ὁ ἄλλ' τῆς ὀλλανδίας δὲν τὸν ὠφελεῖ.

Ὁ Μῶγκ ἠκολούθει μὲ μεγάλην προσοχὴν τὴν τραχεῖαν, ζῶηράν καὶ σχινοτενῆ ὀμιλίαν τοῦ ἀλιέως εἰς γλῶσσαν ἥτις δὲν ἦτον ἐδική του κατ' εὐτυχίαν, εἶπαμεν, ὅτι τὴν ἐλάλει μὲ μεγάλην εὐκολίαν. Ὁ ἀλιεὺς πάλιν, ἐμεταχειρίζετο πότε λέξιν γαλλικὴν, πότε λέξιν ἀγγλικὴν, καὶ πότε λέξιν ἥτις δὲν ἐφάνετο ὅτι ἀνήκεν εἰς κάμμιαν τῶν γλωσσῶν τούτων, καὶ ἦτον γασκωνικὴ. Κατ' εὐτυχίαν, οἱ ὀφθαλμοί του ἐλάλουν ἀντ' αὐτοῦ, καὶ μὲ τόσον εὐγλωττίαν, ὥσε ὁ συνομιλῶν μετ' αὐτοῦ ἠδύνατο μὲν νὰ χάσῃ λέξιν ἀπὸ τὸ στόμα του, ἀλλ' ὄχι καὶ τὸν παραμικρὸν σκοπὸν ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς του.

Ὁ στρατηγὸς ἐφάνετο ἐπὶ τὸ μᾶλλον εὐχαριστούμενος εἰς τὴν ἐξέτασίν του.

— Ἦκουσαι βέβαια νὰ λέγουν ὅτι αὐτὸς ὁ ποτὲ βασιλεὺς, καθὼς τὸν ὀνομάζει, διευθύνετο εἰς Ἀγην πρὸς σκοπὸν τινὰ ὀποιοιδήποτε;

— Ὡ! ναί, βεβαιότατα, εἶπεν ὁ ἀλιεὺς, τὸ ἦκουσα αὐτό.

— Καὶ πρὸς ποῖον σκοπὸν;

— Σκοπὸν τὸν αὐτὸν πάντοτε, εἶπεν ὁ ἀλιεὺς· δὲν ἔχει καρφωμένην εἰς τὴν κεφαλὴν του τὴν ἰδέαν τῆς ἐπιστροφῆς του εἰς τὴν Ἀγγλίαν;

— Ἀλήθεια, εἶπε σκεπτικὸς ὁ Μῶγκ.

— Ἀφίνω ὅτι, ἐπρόσθεσεν ὁ ἀλιεὺς, ὁ στατχοῦδερ ... ἠξέύρεις, μυλόρδ, Γουλιέλμος ὁ Β'. ...

— Αἶ! λοιπὸν;

— Ὡ τὸν βοηθήσῃ μ' ὄλην του τὴν δύναμιν.

— Ἄ! ἦκουσαι νὰ τὸ λέγουν καὶ αὐτό;

— Ὀχι, πλὴν τὸ πιστεύω.

— Εἰσαι δυνατὸς εἰς τὴν πολιτικὴν, καθὼς φαίνεται, εἶπεν ὁ Μῶγκ.

— Ὡ! ἡμεῖς οἱ ναῦται, μυλόρδ, ἔχοντες τὴν εἶπν νὰ σπουδάζωμεν τὴν θάλασσαν καὶ τὸν ἀέρα, δηλαδὴ τὰ δύο πλέον ἀκατάστατα πράγματα τοῦ κόσμου, εἶναι σπάνιον νὰ γελασθῶμεν εἰς τὰ λοιπὰ.

— Ἄς ἰδοῦμεν, εἶπεν ὁ Μῶγκ ἀλλάζων ὀμιλίαν, λέγουν ὅτι θὰ μᾶς δώσῃς καλὴν τροφήν.

— Ὡ καί μω τὸ καλῆτερον, μυλόρδ.

— Πόσον θὰ μᾶς πωλήσῃς τὰ ὀψάρια, πρῶτον;

— Δὲν εἶμαι τόσο ἀνόητος νὰ προσδιορίσω τιμὴν, μυλόρδ.

— Καὶ διατί;

— Διότι τὰ ὀψάρια εἶναι ἐδικὰ σου.

— Μὲ ποῖον δικαίωμα;

— Μὲ τὸ δικαίωμα τοῦ ἰσχυροτέρου.

— Ἀλλ' ὡστόσο, ὁ σκοπός μου εἶναι νὰ σὲ πληρώσω.

— Πολλὴ γενναιοδωρὴ ἐκ μέρους σου, μυλόρδ.

— Καὶ μάλιστα ὅσον ἀξίζουσιν.

— Δὲν ζητῶ τόσο.

— Καὶ τί ζητεῖς λοιπὸν;

— Ζητῶ νὰ πηγαινοῦ εἰς τὸν δρόμον μου.

— Καὶ ποῦ; εἰς τὸν στρατηγὸν Λαμπέρτ;

— Ἐγὼ! ἐφώνησεν ὁ ἀλιεὺς· καὶ τί νὰ κάμω εἰς Νιουκαστλε, ἀφοῦ δὲν ἔχω πλέον ὀψάρια;

— Εἰς πᾶσαν περίστασιν, ἀκουσέ με.
 — Ἀκούω.
 — Ὅα σοῦ δώσω συμβουλὴν.
 — Καὶ πῶς; καὶ νὰ μὲ πληρώσῃς, μυλόρδ, καὶ νὰ μοῦ δώσῃς καὶ συμβουλὴν! Τότε, μυλόρδ, ἡ γενναϊότης σου δὲν ἔχει ἄρια.
 Ὁ Μώγκ ἐκύτταζε μὲ περισσοτέραν παραποτὲ προσοχὴν τὸν ἄλιέα, εἰς τὸν ὁποῖον ἐφαίνετο πάντοτε ὅτι ἐθύλαττεν ὑποψίαν τινά.
 — Ναι, θέλω νὰ σὲ πληρώσω καὶ νὰ σοῦ δώσω καὶ συμβουλὴν, διότι τὰ δύο αὐτὰ πράγματα συν-έχονται. Ἄν λοιπὸν ἐπιστρέψῃς εἰς τὸν στρατηγὸν Λαμπέρτ ...
 Ὁ ἄλιεύς ἔσεισε τὴν κεφαλὴν καὶ τοὺς ὤμους ὡς νὰ ἔλεγεν·
 — Ἀφοῦ ἐπιμένει, ἀς μὴν ἐναντιωθῶ.
 — Μὴ περάσῃς τὸν βάλτον, ἠκολούθησεν ὁ Μώγκ, διότι θὰ φέρῃς μαζί σου χρήματα, καὶ εἰς τὸν βάλτον ἐνεδρεύουν Σκῶτοι διωρισμένοι ἀπ' ἐμέ. Εἶναι ἄνθρωποι ὀλίγον ἄγριοι, καὶ ἐνοοῦν κακὰ τὴν γλῶσσάν σου, ἂν καὶ φαίνεται ὅτι ἡ γλῶσσά σου συνίσταται ἀπὸ τρεῖς γλώσσας, καὶ ἔμπορῶν νὰ σοῦ πάρουν ὅ,τι σοῦ ἔδωκα, καὶ τότε, ἐπιστρέφων εἰς τὴν πατρίδα σου, νὰ εἰπῇς ὅτι ὁ στρατηγὸς Μώγκ ἔχει δύο γυναῖκες, τὴν μίαν σκωτικὴν, τὴν ἄλλην ἀγγλικὴν, καὶ ὅτι λαμβάνει ὀπίσω μὲ τὴν σκωτικὴν ὅ,τι ἔδωκε μὲ τὴν ἀγγλικὴν.
 — Ὡ! στρατηγέ, πηγαίνω ὅπου θέλεις, ἔσο ἡσυχος, εἶπεν ὁ ἄλιεύς δεῖξας φόβον πολὺν καὶ ἐπομένως προφανῶς ὑπερβολικόν· ἐγὼ δὲν ζητῶ ἄλλο παρὰ νὰ μείνω ἐδῶ, ἂν θέλῃς νὰ μείνω.
 — Σὲ πιστεύω, εἶπεν ὁ Μώγκ μὲ ἀνεπίσθητον μειδιάμα· ἀλλὰ δὲν ἔμπορῶ νὰ σὲ φυλάξω εἰς τὴν σκηνήν μου.
 — Δὲν ἔχω τοιαύτην ἀξίωσιν, μυλόρδ· ἐπιθυμῶ μόνον ἡ ἔνδοξότης σου νὰ μοῦ προσδιορίσῃς πῶς θέλεις νὰ σταθῶ, καὶ μὴ φροντίζῃς πολὺ περὶ τούτου, διότι ἡμεῖς οἱ ναῦται διανυκτερεύομεν ὅπου λάχῃ.
 — Τότε, λέγω νὰ σὲ ἐδηγήσῃς εἰς τὸ πλοῖόν σου.
 — Ὅπως ὀρίζεις ἡ ἔνδοξότης σου. Μόνον, ἂν ἡ ἔνδοξότης σου θελήσῃς ὁ ὀδηγὸς οὗτος νὰ ᾖ καὶ ξυλλογῆς, θὰ σοῦ χρεωστώ μείριστον εὐγνωμοσύνην.
 — Διὰ τί τοῦτο;
 — Διότι οἱ κύριοι αὐτοὶ τοῦ στρατοῦ σου, φέροντες τὸ πλοῖόν μου ἄνω ποταμοῦ μὲ σχοινίον συνδεδεμένον ἀπὸ τοὺς ἵππους των, τὸ ἐξέσχισαν ὀλίγον εἰς τοὺς βράχους τοῦ αἰγιαλοῦ, καὶ οὕτως ἔχω δύο πόδας τοῦλάχιστον ὕδατος εἰς τὸ ἀμπάριον, μυλόρδ.
 — Τότε, τόσῳ περισσώτερον πρέπει νὰ φυλάξῃς τὸ πλοῖόν σου, νομίζω.
 — Μυλόρδ, εἶμαι ὅλος εἰς τὰς διαταγὰς σου, εἶπεν ὁ ἄλιεύς. Πηγαίνω ν' ἀδειάσω τὰ κορφίνα ὅπου θέλεις, ἔπειτα θὰ μὲ πληρώσῃς ἂν εὐχαρισῆσαι, καὶ τελευταῖον θὰ μ' ἀπολύσῃς ἂν ἀγαπᾷς. Βλέπεις ὅτι εἶμαι πολλὰ συμβιβαστικὸς, μυλόρδ.
 — Ἐλα, ἔλα, εἶσαι καλὸς διάβολος, εἶπεν ὁ Μώγκ, τοῦ ὁποῖου τὸ ἐξεταστικὸν βλέμμα δὲν ἠδυνήθη νὰ εὔρῃ τὴν παραμικρὰν σκιάν εἰς τὸν διαυγῆ ὀφθαλμὸν τοῦ ἄλιεύς. Αἴ! Διγμπύ!
 Ἰπασπιστὴς ἐφάνη εἰς τὴν θύραν.
 — Ὁδήγησε τὸν παλληκαρῶν τοῦτον καὶ τοὺς συντρόφους του εἰς τὰς μικρὰς σκηνὰς τῶν οἰνοπω-

λείων, ἔμπροσθεν τοῦ βάλτου· κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ ᾖ καὶ πλησίον εἰς τὸ πλοῖόν των, καὶ ἐν τούτοις δὲν θὰ κοιμηθοῦν εἰς τὴν θάλασσαν ἀπόψε. Τί εἶναι, Σπιταῖδ;
 Ὁ Σπιταῖδ ἦτον ὁ ἐπιλοχίας ἐκεῖνος, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ὁ Μώγκ ἐδανείσθη τὸ κομμάτιον τοῦ ταμβάκου διὰ τὸ δεῖνόν του.
 Ἠρώτησε δὲ τοῦτο, διότι ὁ Σπιταῖδ ἐμβῆκεν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ στρατηγοῦ χωρὶς νὰ προσκληθῆ.
 — Μυλόρδ, εἶπε, Γάλλος εὐγενὴς, ἐμφανισθεὶς εἰς τὴν ἐμπροσθοφυλακὴν, ζητεῖ νὰ λαλήσῃ μὲ τὴν ἔξοχότητά σου.
 Ὅλα δὲ ταῦτα ἐνοεῖται ὅτι τὰ εἶπεν εἰς γλῶσσαν ἀγγλικήν.
 Μολονότι ἡ ὁμιλία ἐγένετο εἰς τὴν γλῶσσαν ταύτην, ὁ ἄλιεύς ἔκαμεν ἐλαφρόν τι κίνημα, τὸ ὁποῖον ὁ Μώγκ, ἐνασχολούμενος μὲ τὸν ἐπιλοχίαν του, δὲν ἐπαρτήρησε.
 — Καὶ ποῖος εἶναι αὐτὸς ὁ εὐγενὴς; ἠρώτησεν ὁ Μώγκ.
 — Μυλόρδ, ἀπεκρίθη ὁ Σπιταῖδ, μοῦ τὸ εἶπεν· ἀλλ' αὐτὰ τὰ διαβολοσόματα τῶν Γάλλων εἶναι τόσον δύσκολα νὰ τὰ προφέρῃ λάρυγγι σκωτικῶς, ὥστε μοῦ ἐξέφυγε. Μάλιστα, ὁ εὐγενὴς αὐτὸς, καθὼς μοῦ εἶπαν οἱ φύλακες, εἶναι ὁ ἴδιος ὅστις παρουσιάσθη χθὲς εἰς τὸ φυλακτεῖον, καὶ ἡ ἔξοχότης σου δὲν ἠθέλησες νὰ τὸν δεχθῆς.
 — Ἀληθινά, εἶχα συμβούλιον ἀξίωματικῶν.
 — Μυλόρδ, ἀποφασίζεις τι περὶ τοῦ εὐγενοῦς τούτου;
 — Ναι, ἀς τὸν φέρουν ἐδῶ.
 — Πρέπει νὰ λάθωμεν προφυλάξεις;
 — Ποῖός;
 — Νὰ τοῦ δέσωμεν τοὺς ὀφθαλμούς, παραδείγματος χάριν.
 — Καὶ διατί τάχα; Δὲν θὰ ἰδῆ εἰμὴ ὅ,τι ἐπιθυμῶ νὰ ἰδῆ, δηλαδὴ ὅτι ἔχω ὀλόγυρά μου ἔνδεκα χιλιάδας παλληκαρῶν, οἵτινες ἄλλο δὲν ζητοῦν παρὰ νὰ κόψουν τὸν λαίμῳ των εἰς τιμὴν τοῦ κοινοβουλίου, τῆς Σκωτίας καὶ τῆς Ἀγγλίας.
 — Καὶ ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς, μυλόρδ; εἶπεν ὁ Σπιταῖδ δειχῶν τὸν ἄλιέα ὅστις, διαρκούσης τῆς ὁμιλίας ταύτης, ἔμενον ὀρθὸς καὶ ἀκίνητος, ὡς ἄνθρωπος ὅστις βλέπει μὲν, δὲν καταλαμβάνει δὲ τίποτε.
 — Ἄ! ἀλήθεια, εἶπεν ὁ Μώγκ.
 Ἐπειτα, στραφεὶς πρὸς τὸν ἄλιέα·
 — Καλὴν ἀντάμωσιν, φίλε μου, εἶπε· σοῦ ἦρα κατὰ λυμα. Διγμπύ, ὀδήγησέ τον. Μὴ φοβῆσαι τίποτε, τώρα τώρα σοῦ στέλλω τὰ χρήματά σου.
 — Εὐχαριστῶ, μυλόρδ, εἶπεν ὁ ἄλιεύς.
 Καὶ, χαιρετήσας, ἀνεχώρησε συνωδευμένους ἀπὸ τὸν Διγμπύ.
 Ἐκατὸν βήματα μακρὰν τῆς σκηνῆς, ἦρε τοὺς συντρόφους του, οἵτινες ἐπιθύρριζαν λόγους πολλοὺς καὶ ταχεῖς, ὅχι χωρὶς ἀνησυχίαν· ἀλλ' αὐτὸς τοὺς ἔκαμε νεῦμα, καὶ ἐφάνη ὅτι τοὺς ἡσύχασεν.
 — Αἴ! σεῖς, εἶπεν ὁ πλοίαρχος, ἔλατε ἀπ' ἐδῶ. Ἦ ἔνδοξότης Του ὁ στρατηγὸς Μώγκ ἔχει τὴν γενναϊότητα νὰ μᾶς πληρώσῃ τὰ ὄψαρια, καὶ τὴν καλοσύνην νὰ μᾶς φιλοξενήσῃ ἀπόψε.
 Οἱ ἄλιεῖς ἠνώθησαν μὲ τὸν ἀρχηγόν των, καὶ,

ἐδηγούμενος ἀπὸ τὸν Διγμπύ, ὁ μικρὸς οὗτος στρατὸς διευθύνθη πρὸς τὰ οἰνοπωλεῖα, ὅπου, καθὼς ἐνθυμεῖται ὁ ἀναγνώστης, εἶχε προσδιορισθῆ τὸ καταλύμα.
 Καθ' ὁδὸν, οἱ ἄλιεῖς ἐπέρασαν, εἰς τὴν σκιάν, πλησίον τοῦ φύλακος ὅστις ἔφερε τὸν Γάλλον ἐκεῖνον εἰς τὸν στρατηγὸν Μώγκ.
 Ὁ ῥηθεὶς εὐγενὴς ἦτον ἔριππος, καὶ τυλιγμένος μὲ μέγαν μανδύαν· ὁ πλοίαρχος λοιπὸν δὲν ἠμπόρεσε νὰ τὸν ἰδῆ, ὅσπιν ἂν ἔδειξε πρὸς τοῦτο περιέργειαν. Ὁ εὐγενὴς πάλιν, ἀγνοῶν ὅτι διηγκώνιζεν ὁμοθετεῖς του, δὲν ἐπρόσεξε διόλου εἰς τὸν μικρὸν τοῦτον στρατόν.
 Ὁ ὑπασπιστὴς ἐτοποθέτησε τοὺς ξένους του εἰς σκηνὴν ἀρκετὰ καθαρὰν, ἀφόπου ἀπέβαλε γυναῖκα Ἰρλανδὴν οἰνοπώλισσαν, ἥτις ἐπῆγε νὰ κοιμηθῆ ὅπου ἠμπόρεσε μὲ τὰ ἐξ τέκνα της. Πυρὰ μεγάλη ἔκαιεν ἔμπροσθεν τῆς σκηνῆς ταύτης, καὶ ἔρριπτε τὴν πορφουροειδῆ λάμπιν της εἰς τοὺς πλήρεις χόστων λάκκους τοῦ βάλτου, τῶν ὁποίων αὐρὰ δροσερὰ ἔσειε τὴν ἐπιφάνειαν. Ἀφοῦ δὲ τοὺς ἐτοποθέτησεν ἐκεῖ, ὁ ὑπασπιστὴς νύχθη εἰς τοὺς ναῦτας τὴν καλὴν νύκτα, παρατηρῶν εἰς αὐτοὺς ὅτι, ἀπὸ τὸ κατώφλιον τῆς σκηνῆς, ἐφαίνοντο τὰ κατάρτια τοῦ πλοιαρίου, κυματιζομένου ἐπὶ τοῦ Τουῆδ ποταμοῦ, σημεῖον ὅτι δὲν εἶχεν ἀκόμη βυθισθῆ. Ἡ θεὰ αὕτη ἐφάνη ὅτι ἔχαροποίησεν ὑπέρομετρα τὸν ἀρχηγόν των ἄλιέων.
 (Ἀκολουθεῖ.)

ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΙ.

Τὴν 26 ὀκτωβρίου 1848.

Τὰ προαισθημάτά μας εἰς τὰ ἔργα καὶ τὰς ἡμέρας τοῦ παρελθόντος μηνός, δυστυχῶς δὲν μᾶς ἠπάτησαν. Αἱ συμφοραὶ καὶ τὰ δεινὰ τῆς πολυπαθοῦς ἀνθρωπότητος δὲν ἐκόρησαν εἰσέτι τὸν δαίμονα τῶν καταστροφῶν, ὅστις ἐπέπεσε ἀπὸ οὐκῶ ἤδη μηνῶν ἀδυσώπητος καὶ αἰμοχαρὴς κατὰ τοῦ ὠραιότερου, τοῦ ἀρχαιότερου τούτου μέρους τῆς γῆς, τῆς Εὐρώπης. Ὡ! καὶ ἔλαθε ποτὲ στιγμὴν ἡσυχίας καὶ εἰρήνης ἡ γῆρά μας αὕτη Εὐρώπη;
 Ἀνοίξατε ὁποῖαν θέλετε σελίδα τῆς τρισχιλιετοῦς ἱστορίας της καὶ δὲν θέλετε ἀπαντήσῃ εἰμὴ δεινὰ καὶ καταστροφὰς! Ἦ εἰσβολὴ τῶν Περσῶν ἐν Ἑλλάδι, αἱ ἀδιάκοποι ἀντιζηλίαι πρὶν καὶ μετὰ ταῦτα τῶν δημοκρατιῶν της· ὁ πελοποννησιακὸς ἔπειτα πόλεμος, μετ' αὐτὸν αἱ πανουργίαι καὶ κατακτήσεις τοῦ Μακεδόνα Φιλίππου, ἔπειτα ἡ ἀλληλοδόρος μανία τῶν διαδόχων τοῦ Ἀλεξάνδρου, δὲν ἀρῆκαν οὐδὲ στιγμὴν ἀτάραχον τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα. Ἠγήθη ἔπειτα ἡ Ῥώμη καὶ τὸ κατακτητικὸν αὐτῆς πνεῦμα συνετάραξεν ἐν διαστήματι πολλῶν ἐτῶν ἅπασαν τὴν οἰκουμένην. Ἐπῆλθε μετὰ ταῦτα ἡ εἰσβολὴ τῶν βαρβάρων τῆς Ανατολῆς, τῶν βαρβάρων τῆς Ἄρκτου, ὁ ἐπισυμβὰς μακρὸς αἰὼν τῆς βαρβαρότητος, αἱ σαυροφορίαι τῶν δυτικῶν κατὰ τῶν Ἀγαρινῶν καὶ κατὰ τῶν Ἀνατολικῶν χριστιανῶν, αἱ θρησκευτικαὶ ἐριδες καὶ οἱ πόλεμοι, αἱ σφαγαὶ τοῦ ἀγίου Βαρθολομαίου, καὶ οἱ ὑπὲρ ἐλευθερίας ἐκατόμβη κατὰ τὸν Σικελιανὸν Ἰσπερινόν, τὰ πυρὰ τῆς ἱεροκρίσιος καὶ αἱ ἀτελεύ-

τητοὶ ἐκεῖναι ἀλληλομαχίαι καὶ οἱ ἐμφύλιοι σπαραγμοὶ ὄλων ἀνεξαιρέτως τῶν τῆς Εὐρώπης ἐθνῶν. Οὕτως εἰς διάστημα δύο χιλιάδων πεντακοσίων περίπου ἐτῶν ἄπαξ μόνον ἐπεκράτησεν ἐν Εὐρώπῃ διαρκὴς εἰρήνη καὶ ἡσυχία, καὶ αὕτη ἦν ἐπὶ εἴκοσι πέντε ἔτη, ἐπὶ Αὐγούστου Καίσαρος, ὅτε καὶ κατὰ πρῶτον ἐκλείσθησαν αἱ θύραι τοῦ Ἰανου. Παραλείπομεν τὴν ἀπαριθμῆσιν καὶ τῶν ἄλλων δυστυχημάτων ὅσα ἀνεξαρτήτως τῆς ἀνθρωπίνης θελήσεως, οἷον οἱ σεισμοί, οἱ καταποντισμοί, αἱ ἐκρήξεις ἠφαιστείων, οἱ λοιμοὶ καὶ λιμοὶ καὶ τὰ παρόμοια ἤρχοντο συνεχῶς καὶ ἐλάμβανον τὸν ἐπὶ τῆς δυστυχοῦς ἀνθρωπότητος φόρον των. Πρόσθετε δὲ εἰς ταῦτα καὶ τὰς ἀνθρωπίνους μάστιγας, αἵτινες ἀνεφαίνοντο ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ὡς διὰ νὰ σωφρονίζωσι τὸ γένος τῶν θνητῶν, ὡς οἱ Νέρωνες, οἱ Ἀττίλαι, οἱ Ἀλαρίχοι, οἱ Ταμερλάνοι, καὶ θέλεις ἰδεῖ ὅτι ὡς ὁ ἄνθρωπος, οὕτω καὶ τὰ ἔθνη καὶ αἱ κοινωναὶ προωρισμέναι εἰσὶ νὰ ταλαιπωρῶνται ἀδιακόπως! Ἐπῆλθε τέλος καὶ ἡ γαλλικὴ ἐπανάστασις τῶν 93, καὶ τὰ πάντα ἐγένοντο ἀνάστατα ἐν διαστήματι δώδεκα ὀλοκλήρων ἐτῶν ... μόνον δὲ, ὅτε ἔδρασαν ἐπὶ βράχου τὸν μέγαν τοῦ αἰῶνος ταρξίπολιν Προμηθεά, καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς ἐπανάθεον τοὺς ἐκφυγόντας τῶν χειρῶν αὐτῶν χαλινούς, ἐπανάθεον τέλος πάντων τὴν ἡσυχίαν τοῦ κόσμου, καὶ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς ἐξῆλθε τοῦ τάφου της ἡ Ἑλλάς.
 Γενικὴ σχεδὸν ἡρεμία ἐβάσιλευε λοιπὸν ἐπὶ τῆς γῆς ἀπὸ τοῦ 1815, ὅτε αἰφνης κατὰ τὸ παρελθόν ἔτος ἐξυπνᾷ ἡ Ἑλβετία, τινάσσεται ἡ Ἰταλία καὶ θολοῦται ὁ τῆς Εὐρώπης ὀρίζων, ἡ δὲ καταγιγῆς ἐνεκῆπται, κατὰ τὰς 10/22 φεβρουαρίου, ἔθνη οὐδεὶς περιέμενε. Γνωρίζομεν ἤδη ἅπαντες ποῖά τινα ὑπέσταν τὰ μετὰ ταῦτα.
 — Ἀλλὰ τὰ συμβάντα πολλαπλασιάζονται καὶ περιπλέκονται τοσοῦτον καθεκάστην, ὥστε χρεωστούμεν διὰ τῶν ἔργων καὶ ἡμερῶν τούτων ν' ἀναλάβωμεν τὴν συνέχειαν αὐτῶν, ὅθεν τ' ἀφήσαμεν τὸν παρελθόντα μῆνα.
 Εἶπομεν, ὅτι ἡ ἐθνοσυνέλευσις τῶν Γάλλων εἶχεν ἀρχίσει τὴν συζήτησιν τοῦ νέου Γαλλικοῦ Συντάγματος. Τὸ ἔργον εἰς τὸ μνησίον τοῦτο διάστημα προσέδη γιγαντιαίους βήμασι καὶ τὸ γαλλικὸν σύνταγμα ἐψηφίσθη. Ὅποῖόν τι εἶναι; Κατὰ Φωσφόριαν, τίς ἀμφιβάλλει; ἄριστον, ὁποῖον τὸ τοῦ Πλάτωνος, ὁποῖον τὸ τοῦ Ἀριστοτέλους, ὁποῖον τὸ τοῦ Βασιγκῶνος, ὁποῖα τὰ χίλια καὶ μύρια ὅσα ἀπ' αἰῶνων παρὰ τοῖς διαφόροις ἔθνεσιν ἐδέχθησαν μετὰ χειροκροτήσεων καὶ ἐχαιρετήσεων ὑπὸ κανονοβολισμῶν. Ἀλλὰ τῶν πολιτευμάτων λυθία λίθος εἶναι ὁ καιρὸς καὶ ἡ πείρα, καὶ οὐδεὶς, ἐλπίζομεν, θὰ μᾶς κατηγορήσει ἂν εἰπῶμεν τὸ τοῦ Σόλωνος· Οὐδένα πρὸ τοῦ τέλους μακάριζε. Ἦ πολιορκία τῶν Παρισίων ἐλύθη, καὶ μένει ἤδη νὰ ἐνεργηθῆ ἡ ἐκλογὴ τοῦ προέδρου τῆς δημοκρατίας, ἥτις ἔπρεπε ν' ἀρχίσῃ εἰς τὰς 11 τοῦ νοεμβρίου ε. γ.
 Πολλὰ σπουδαῖα συζητήσεις ἐγένοντο ἐπίτινων τῶν ἄρθρων τοῦ συντάγματος, ἐν αἷς ἐδύνατό τις νὰ ἀκούσῃ ἐξόχους ῥήτορας δι' ἐκφυγίζομένους ὅτι εἶναι καταστροφὴ τῆς Γαλλίας ἐκεῖνο ὅπερ ἄλλοι ἐξοχοὶ ῥήτορες ἐκήρυττον σωτηρίαν αὐτῆς. Οἱ μὲν ἢ οἱ δὲ ὑπερίσχυσαν, ἐνοεῖται. Οἱ ἠττηθέντες παραδόξως πρέπει νὰ σκέπτονται σκέψεις. Ἐσπεύσαν τὴν πα-

τρίδα των διὰ κινδύνων και ἐμυυλίων σπαραγμῶν μέχρι τοῦ χείλους τοῦ κρημνοῦ, διότι ἐφρόνουν ὅτι ὁ πολιτικός αὐτῆς ὄργανισμός ἦν ἀτελής και ἐχρῆζε διορθώσεως. Ἀνέλαβον νὰ τὸν διορθώσωσι, και ἰδοὺ τὸ πέρασ τῶν ἀγῶνων των εἶναι νὰ βλέπωσι κυρούμενα ἄρθρα συντάγματος κατ' αὐτοὺς ὀλέθρια και κακαστραπτικά. Εἰς τὰς διασκέψεις ταύτας ἠκούσθη και πάλιν ἡ πειστικὴ και ἐναρμόνιος φωνὴ τοῦ Λαμαρτίνου, ὅστις ἐκλινε τὴν πλάστιγγα ὑπὲρ τῆς γνώμης του. Κατὰ τὸ νέον Σύνταγμα τῆς, ἡ Γαλλία θέλει ἔχει μίαν βουλὴν, ἐθνοσυνέλευσιν κληθεῖσαν, και ὁ πρόεδρος τῆς δημοκρατίας θέλει ἐκλέγεσθαι ὑπὸ τῆς ἀμέσου και γενικῆς ψηφοφορίας τοῦ ἔθνους, δύο μεγάλοι νεωτερισμοὶ εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν κοινωνίαν, ἧς ὁ στόμαχος θέλομεν ἰδῆ ἂν δύναται νὰ χωνεύσῃ τὸ ἐξωτικὸν τοῦτο βροῦμα.

Ἐν τούτοις κατὰ τὰς ἐπιψηφίσεις διαφόρων ἐκ τῶν ἄρθρων τοῦ Συντάγματος τὸ ὑπουργεῖον ἀπώλεσε τὴν πλειονοψηφίαν. Ἡ δὲ κατάστασις τῶν πνευμάτων, εἰ και ἡ ἡσυχία δὲν διαταράχθη, δὲν ἦτο λίαν εὐάρεστος. Αἰα jacla est, ἐρρίφθη ὁ κῆρυξ, εἶπεν ὁ Λαμαρτίνος εἰς τὸν περὶ ἐκλογῆς τοῦ προέδρου λόγον του. Ἡ δὲ φράσις ἐκείνη, ἦτο μὲν φράσις ἀπογνώσεως, ἀλλ' ἦν ἐπίσης και ἐκφρασις ἀληθείας, και ἡ ἀγόρευσις τοῦ Κ. Λαμαρτίνου ἐνεπνεύσθη καθ' ὀλοκληρίαν ἐκ τῆς καθαρᾶς συνειδήσεως τῆς θλιβεραῖς τῶν ψυχῶν καταστάσεως. Ναι! ἡ νέα δημοκρατία παρ' ὀλίγον ἐπνίγετο εἰς τὰ σπάργανά της εἰς τὸν δὲν ἤθελεν ἐπεμβῆ ἡ πρόνοια, εἰς τὴν φροντίδα τῆς ὁποίας ἐγκατελείφθη ἡ σωτηρία της.

Ἀναμφιβόλως ἡ θεία πρόνοια διέπει τὰ τοῦ κόσμου τούτου, ὅσακις ὁ λόγος ἀποστατῆ, ὡς συμβαίνει κατὰ τοὺς παρόντας καιροὺς, ἐνώπιον τῶν γελοίων ἢ βαρβάρων διακυβεύσεων, ὑφ' ὧν ἐπληρώθη πᾶσα ἡ γῆ. Ἀλλ' ἔχει και ὁ ἄνθρωπος τὴν ἀτομικὴν του ἐνέργειαν, τὸ αὐτεξούσιόν του, και ἡ διαγωγὴ του κατὰ πολὺ ἀνήκει εἰς αὐτὸν τὸν ἴδιον, λαμβάνοντα ἐπὶ τέλος τῶν πράξεων αὐτοῦ τὸν μισθόν. Οὕτως ὁ Καβαϊνῆς, ἐπικριμένης ὑπουργικῆς κρίσεως, καλέσας πλεισίον του τοὺς Κ. Κ. Δυφῶρον και Βιγιένον, παλαιούς ὑπουργοὺς τῆς μοναρχίας, ἀπέδειξε πασιφανῶς, ὅτι δὲν ὑπάρχουσι πλέον δημοκράται τῆς προτεραιᾶς και δημοκράται τῆς ἐπιούσης. Ὅλοι οἱ μετρίοφρονες ἐπευφάνησαν εἰς τὴν ἐκλογὴν ταύτην, ἧτις συνεπληρώθη διὰ τοῦ διορισμοῦ Κ. Φρελῶνος, δυσκρέστησαν ὅμως αὐτῆ ὅλους ἐκείνους, οἵτινες ἐφάνησαν πρωταθληταὶ κατὰ τὴν φεβρουαριανὴν μεταπολίτευσιν. Οἱ πραιτηθέντες ὑπουργοὶ εἶναι ὁ Σεναρ ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν, Ρεκιούρ ἐπὶ τῶν δημοσίων ἔργων, και Βελεβὲλ ἐπὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως και τῶν ἐκκλησιαστικῶν.

Και ταῦτα μὲν τὰ τῆς Γαλλίας.

Ἡ Γαλλία ὅμως δὲν εἶναι πλέον ὁ τόπος, ὅστις παρουσιάζει τὰ μᾶλλον παράδοξα και ἐκπληκτικὰ φαινόμενα, ἀλλ' ἡ Γερμανία, ἡ κλασικὴ αὕτη ἄλλοτε γῆ τῆς τάξεως, τῆς ἡσυχίας και τῆς ἀταραξίας.

Εἰς τὰ τελευταῖά μας ἔργα και ἡμέρας ἀνεφέραμεν τὴν συμβᾶσαν ἐν φεβρουαρίῳ στάσιν κατὰ συνέπειαν τῆς ἐν τῇ Διαιτῇ γενομένης παραδοχῆς τῆς περὶ ἀνωκοχῆς μεταξὺ Δανίας και Πρωσσίας συνθήκης. Τὸ αἶμα ἐρρίθη τότε. Ἀλλ' ἐμῆλθεν, οὐαί! νὰ

χυθῆ πολλῶ περισσότερον τετάρτην ἢ πέμπτην ἤδη εἰς Βιένναν κατὰ τὴν 6 και 7 ὀκτωβρίου!

Ὁ ἀνδρεῖος Σλάβος πάνος τῆς Κροατίας Ἰέλασιτς, ἅμα μετὰ τὴν κερυχθεῖσαν ἀπὸ τῆς Αὐστρίας πολιτικὴν ἀπόσπασιν τῆς Οὐγγαρίας, ἠγέρθη κατὰ τῆς δημοτικῆς κυριαρχίας ταύτης, εἶχεν εἰσελθεῖ νικηφόρος μετὰ τὰ ἀρειμάνια τάγματα του εἰς τὸ Οὐγγρικὸν ἔδαφος.

Τὸ ὄνομα τῆς Κροατίας ὑπάρχει διάστημα διὰ τὴν ἀνδρείαν τῶν κατοικῶν της. Ἐνθυμοῦνται πάντες τὰς φιλάγγας ἐκεῖνας τῶν Κροατῶν και Πανδούρων, τῶν λόγων τούτων τοῦ θαράτου, ὡς τοὺς ὠνόμαζον, οἵτινες ἀπέκτεψαν τὸσαύτην τρομερὰν φήμην κατὰ τοὺς πολέμους τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Τὸ βασίλειον τῆς Κροατίας ἢ Σλαβονίας περιλαμβάνει ἅπασαν τὴν γῆν τῆς μεσημβρινῆς Οὐγγαρίας, τὴν ἐκτεινομένην ἀπὸ τῆς Δράβνας μέχρι τοῦ μέρους τοῦ Δουναβέως τοῦ πλισίον τοῦ Βελιγραδίου, ὅπου στρέφω ἀφῆνης ὁ ποταμὸς οὗτος τὸν βουνὸν τοῦ παλιννοστεῖ πρὸς δυσμᾶς. Ἡ χώρα αὕτη ἔχει ἔκτασιν 950 μιλίων τετραγωνικῶν και πληθυσμὸν 800 περίπου χιλιάδων κατοικῶν. Ἡ διοίκησις τοῦ τόπου δίδεται, τῇ ἐγκρίσει τοῦ αυτοκράτορος, ἀπὸ τὰς Τάξεις τοῦ βασιλείου τούτου εἰς ἀρχηγόν, λαμβάνοντα τὸ ὄνομα τοῦ Πάνου τῆς Κροατίας, θέσις ἧτις θεωρεῖται ἡ τρίτη ἐκ τῶν μεγάλων ὑπουργῶν τῆς Οὐγγαρίας μετὰ τὸν δούκα Παλατινὸν (ἢ ἀντιβασιλέα) και τὸν ὑπατον δικαστήν.

Ἡ ἀρχὴ τῆς ἐριδος μεταξὺ τῶν Οὐγγρων και τῶν ὑποτελῶν εἰς αὐτοὺς Σλάβων ὑπῆρξεν ἡ γλώσσα. Οἱ Οὐγγροι ἤθελον νὰ ἐπιβάλλωσιν εἰς τοὺς Σλάβους τὴν ἰδίαν των γλῶσσαν, ἀλλ' οὗτοι δὲν ἔφεργον κατ' οὐδένα τρόπον. Ὅταν δὲ ἡ γαλλικὴ ἐπανάστασις ἐπέφερε τὰ ἐν Βιέννῃ κατὰ μάρτιον συμβᾶντα, οἱ Σλάβοι ἠγέρθησαν διὰ νὰ ὑποστηρίξωσι και διὰ τῶν ὅπλων τὰ δικαιώματά των. Ἀπέναντι δὲ ὄλων τῶν μεγαλοβρηνονικῶν τῶν Οὐγγρων δημογωγῶν, τοῦ Βαθιάς, Κοσσίτ κλπ. ὁ Ἰέλασιτς, βοηθούμενος κρυφίως και ὑπὸ τῆς Αὐστρίας, ἔστησε τρόπον κατὰ τῶν ἄλλοτε κυριαρχῶν του. Ἡ Αὐστρία διέκειτο δυσμενῶς πρὸς Οὐγγαρίαν, διότι ἀφοῦ ἀπεσπάσθη αὐτῆς ὁ τόπος οὗτος, ἐξηκολούθη ζωηροτάτην κατὰ τῆς Αὐστρίας ἀντιπολίτευσιν, ἕνεκα τῶν Σλαβικῶν, τοιουτοτρόπως ὥστε ὁ ἀρχιδουξ Στέφανος ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῆ τῆς ἀντιβασιλείας και νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Βιένναν, νὰ σταλῆ δ' ἀντ' αὐτοῦ ὁ δυστυχὴς στρατάρχης Λάμπεργ, τὸν ὁποῖον μόλις φθάσαντα εἰς Πέστην, ἐσπάραξεν ὁ ἐξηγριωμένος λαός.

Ὅταν εἰς Πέστην εἶχον μάθει ὅτι ὁ στρατάρχης ἔφθασε, συμμορία τις ἐνόπλων μετέβη εἰς τοῦ ἐν τῇ ἀπέναντι πόλει Βούδη φρουράρχου Γραβόσκη, ζητοῦντες μετὰ κραυγῶν και ἀπειλῶν τὸν στρατηγόν. Ἀλλ' αὐτὸς εἶχεν ἀναχωρήσει ἐκεῖθεν και ἐπιβὰς κοινὸν τινος ὀχήματος, ἐφέρετο νυκτὸς εἰς τὴν Πέστην, ὅταν σωρὸς ἀνθρώπων σειόντων μακρὰ δόρατα και δρέπανα, σματαῦσι τὸ ὄχημα, και εἰς τούτων φέρεται κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ δυστυχοῦς στρατάρχου διὰ τοῦ βροπάλου θανατηφόρον κτύπον. Ἐτερος δὲ σύρει αὐτὸν ἔξω τοῦ ὀχήματος. Ὁ Λαμπεργ ὑφόνει τὰ γράμματα τοῦ αυτοκράτορος διὰ νὰ δείξῃ αὐτὰ εἰς τὸν λαόν, ἀλλ' οἱ φρονεῖς στρώγουσιν αὐτὸν, παίοντες μετὰ βόπολα και τὰ δρέπανα, ὥστε τὸ σῶμά του

ἅπαν νὰ γενῆ μία πληγὴ αἱματοσταγῆς, και ὁ δυστυχὴς πίπτει ἡμιθανὴς εἰς τὸ μέσον τῆς γερύρας, ὅτε ἐπιπίπτουσι κατ' αὐτοῦ και τὸν ἀποτελειώνουσι. Ἐπειτα γυμνῶσαντες αὐτὸν, τὸν δένουσιν ἀπὸ τοὺς πόδας μετὰ σχοινίον, και ἔκλινουσι τὸ πτωμά του εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς Πέστας. Ἐνῶ δὲ αἱ θύραι τῶν οἰκιῶν ἐκλείοντο, κατὰ τὴν διαβῆσιν τῆς τρομερᾶς συνοδείας, ἡ βάρβαρος σπεῖρα ἄφινε κραυγὰς σατανικῆς χαρᾶς, και ἡ συμμορία ἧτις ἐπέστρεφεν ἀπὸ τοῦ φρουρίου, ἔβρεχε τὰς χεῖράς της εἰς τὰ τεμάχη τοῦ αἵματος, και ἔθαψε τὴν σημαίαν της, ἀληθῆ ἐρυθρὰν σημαίαν! ...

Ὁ βάρβαρος οὗτος φόνος παρώργισε, δικαίῳ τῷ λόγῳ τὴν κυβέρνησιν τῆς Βιέννης, ἧτις και ἀπερᾶσισε νὰ στείλῃ στρατὸν διὰ νὰ τιμωρήσῃ τὸ κακούργημα. Ἀλλ' ἡ Οὐγγρικὴ βραδιουργία, ἡ ἰδέα τῆς ἀπὸ μέρος τῆς Αὐλῆς ἀντιδράσεως και αἱ σκευωρίαι τῶν δημοκρατικῶν Κλοῦβ, ἐξηγρίωσε τὸν ὄχλον τῆς Βιέννης, ὅστις ἐπαναστὰς προηκόλεσε νέαν χύσιν αἵματος και ἐπέφερε νέαν τοῦ αυτοκράτορος ἀναχώρησιν, προαιμιάσας τὴν νέαν του ἀνταρσίαν δι' ἄλλης βαρβαρωτέρας τῆς τῶν Οὐγγρων πράξεως, διότι ἐθανάτωσε θάνατον ὀδυνηρὸν τὸν ὑπουργὸν τῶν στρατιωτικῶν Λατούρ. Τὸν ὑπουργὸν τούτον ἀφ' οὗ ἐφόνευσεν ἐθνοφύλαξ τις διὰ τοῦ κοντακίου τοῦ ὅπλου του, τὸν ἔσυρεν ἄνωθεν τοῦ ὑπουργεῖου δι' ὄλων τῶν κλιμάκων εἰς τὴν αὐλήν. Βλέπῃ δὲ, ἀφ' οὗ ὁ ὄχλος τὸν ἐκρέμασε και τὸν ἐτοφρέμισε, διεκέδαιξεν ἐξωρῦτταν τοὺς ὀφθαλμούς του, ἀκροτηριάζων τὰ μέλη του και περιφέρων ἐνώπιον τῶν γυναικῶν τὰ ἄσχηρα ἔργα τῶν ἀκροτηριάσεων. Μὴ ἐπιτυχούσης τῆς πρώτης ἀποπειράς τῆς ἀπαγχονίσεως, και πεσόντος ἀσπείροντος τοῦ πτωματος κατὰ γῆς, τὸ σπαρταχικόν του τοῦτο θεᾶμα ἐδέχθη ὁ ὄχλος διὰ γέλωτος γενικῶς. Ἀνεσυρον δὲ πάλιν αὐτὸν ἐπὶ τῆς ἀρχόντης, ἀφίσαντες τον τὸν δυστυχῆ γυμνὸν ἀπὸ τοῦ στήθους μέχρι τῶν ποδῶν πρὸς μεγίστην διάχυσιν τῶν γυναικῶν, αἵτινες ἀνέβαινον ἐπὶ κλιμάκων διὰ νὰ ἀκροτηριάξωσι τὰ μέλη τοῦ νεκροῦ! ...

Θεᾶμα παράδοξον παρέστησαν ἐπίσης τὰ τελευταῖα τῆς Βλαχίας συμβᾶντα.

Οἱ ἐπαναστάντες κατὰ τῆς διοικήσεως τοῦ πρώην ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας Πιπέσιου και ζητοῦντες τὴν κληρονομίαν αὐτῆς, φεβηθέντες μὴ βιασθῶσιν οἱ Βλάχοι διὰ τῶν αὐστηρῶν μέτρων, αἵτινα ἤρριξαν νὰ λαμβάνωσιν αἱ αὐλαὶ τῆς Ῥωσσίας και Τουρκίας, νὰ ὑποκύψωσιν εἰς τὰς προτέρας θεσμοθεσίας, ἐλθόντες εἰς τὴν ἀλλὴν τῆς μητροπόλεως, ἐπερόβλησαν τοὺς πλαιούς θεμελιώδεις νόμους, και ἐνῶ τὸ πῦρ ἀπειτέφοντο τοὺς κώδικας τούτους, οὗς πρὸ τινος ἐτῶν ἐδέχοντο ὡς μάννα ἐλευθερίας, ὁ λαὸς ἠάγκασε τὸν Μητροπολίτην διὰ κραυγῶν και ἀπειλῶν νὰ ἐνδυσθῆ τὸν ἀρχιερατικὴν του στολὴν και ν' ἀφορίτῃ μετὰ τὸν σταυρὸν εἰς τὰς χεῖρας τοὺς πυροποληθέντας νόμους, καθὼς και πάντα ὅστις ἤθελε τοῦ λοιποῦ συλλογισθῆ ἢ ἐνεργῆσαι νὰ ἐπανεγερωθῶσι. Ἀλλὰ μετὰ τινος ἡμέρας, ὅτε εἰσήλθεν εἰς Βουκουρέστιον στρατὸς Τουρκικὸς και Ῥωσικός, ὁ Μητροπολίτης ἠναγκάσθη νὰ ἐνδυσθῆ πάλιν τὴν ἀρχιερατικὴν του στολὴν νὰ λύσῃ τοῦ ἀφορισμοῦ τὸ πρῶτον και ν' ἀφορέσῃ τὸ δεύτερον Βλαχικὸν σύνταγμα.

Ἡ δημοκρατικὴ κοινωνία ὀργανίζεται βαθμηδὸν εἰς Παρισίους. Παρεστήσαμεν τὰς ὑποδοχὰς και

συναναστροφὰς τοῦ στρατηγοῦ Καβαϊνῆς και παραβίλομεν αὐτὰς πρὸς τὰς τοῦ πρώτου Ἰπάτου Βονεπάριου. Ἰα δὲ συμπληρώσωμεν τὴν εἰκόνα ταύτην, νομίζομεν ἐπάναγκες, νὰ δώσωμεν μικρὰν ἰδέαν και περὶ τῶν συναναστροφῶν τοῦ Προέδρου τῆς Γαλλικῆς Ἐθνοσυνελεύσεως Μαρᾶστου.

Τὸ μέγαρον τοῦ προεδρείου εἶναι κατοικημα, λαμπρὸν και ἄξιον τῆς δημοκρατικῆς τῶν Ἀθηνῶν πολυτελείας. Οἱ μεγάλοι και εὐρύχωροι θάλαμοι του εἰσιν ἐστολισμένοι μεθ' ὅλης τῆς λαμπρότητος τῆς νεωτέρας τέχνης και τῆς φιλοκαλίας τῆς παρισινῆς κομψότητος. Οὐδεὶς τῶν βσιλέων τῆς Εὐρώπης ἔχει λαμπροτέραν και μεγαλοπρεπέστεραν τῆς τοῦ Κ. Μαρᾶστου κατοικίαν. Ἰπὸ τὰ διαχύρουσ ἐκεῖνα φανώματα, ὑπὸ τοὺς λάμποντα ἐκεῖνους πολυελαίους, κινεῖται οἰωνεὶ νέα τις γενεὰ ἀνθρώπων ἄξια τῆς μελέτης τοῦ παρατηρητοῦ και τοῦ ιστορικοῦ.

Τὸ ὠραῖον φύλον ὅπερ κατ' ἀρχὰς ἐφίβησαν αἱ θορυβῶδεις δημοκρατικαὶ συναναστροφῆς, ἔφρυσεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ ἐνθαρρύνηται. Εἰς τοὺς τελευταίους χοροὺς τοῦ προέδρου συνέφευσε πλῆθος κυριῶν τῶν ὠραιοτέρων τῶν Παρισίων, αἵτινες ἐνεφανίσθησαν ἐνώπιον τῆς δημοκρατίας μεθ' ὄλων τῶν θεληγῆτων και τῆς πολυτελείας τὰ ὅποια ἐνδύοντο ἐπὶ τῆς μοναρχίας διὰ νὰ ἀρέσωσιν. Ὡ! αἱ περικαλεῖς γόησσαι αὐταὶ! ἀπὸ τὰς κοινωνίας, ἀπὸ τὰ πολιτεύματα δὲν ζητοῦσιν ἄλλο, εἰμὴ εὐκαιρίας δ' ἀ' ἀρέσωσι και νὰ θέλγωσι, και δι' αὐτὰς ἀδιάφορον ἂν ᾤωσιν ὑπὸ τὸ κράτος δημοκρατίας ἢ μοναρχίας ἢ πολιορκίας. Ἐπικρατέστερος συμῶς εἰς τὴν ἐνδυμασίαν των παρετηρήθη τὸ λίαν ἀνοικτὸν τοῦ φρεμάτος, και οὐδεμία ἀμφιβολία, ὅτι δυνάμει τῆς δημοκρατικῆς ἐλευθερίας τὸ ἀνοικτὸν θέλει προχωρήσει και θέλει φθάσει εἰς τὸν βυθὸν ἐκεῖνον τῶν ἐπὶ τῆς παλαιᾶς δημοκρατίας, ὅτε ἡ καλλήτερον ἐνδεδυμένη κυρία εἰς τὸν χορὸν ἦν ἡ περισσότερον γυμνῶνουσα τὰ περὶ τὸν τράχηλον και τοὺς ὠλένας, και ἔχουσα τὴν τέχνην νὰ κοσμηῆ ἐαυτὴν ὅσον τὸ δυνατόν ἀπλοῦστερον και διαφανεστερον, ὥστε δυσκόλως διεκρίνετο ποῦ παύει ἡ γυμνότης και ποῦ ἀρχεται ἡ ἐνδυμασία.

Εἰς τούτο ἤδη χωροῦσι κυρίως αἱ ὠριμωτέρας ἡλικίας γυναῖκες, αἵτινες τὸ ἡμίγυμνον τοῦτο ἀκολουθοῦσι μετὰ πολλῆς ὑπερβολῆς και τόλμης.

— Ποῖσι εἶναι αὐταὶ αἱ κίρα; ἡρώτα ἀντιπρόσωπὸς τις τῆς ἐπαρχίας ἕνα τῶν συναδελφῶν του, εἰδήμονα τοῦ παρισινοῦ κόσμου.

— Βλέπει, ἀποκρίνεται οὗτος, ὅτι εἶναι νεάνιδες τῆς προτεραιᾶς.

Εἰς τὰς συναναστροφὰς τοῦ Κυρίου Μαρᾶστου τὸ ἐπικρατέστερον στοιχεῖον εἶναι οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ ἔθνους. Ἐξ αὐτῶν πτωχός τις τῷ πνεύματι ἐδείκνυεν ἐσχάτως εἰς ἐφημεριδογράφον τὴν εἰκόνα του, ἐρωτῶν μετ' εὐχαριστήσεως πῶς τῷ ἐφάνετο ἡ ὁμοίότης.

— Δὲν σὲ ὁμοιάζει καθόλου ἀπήνητησεν ὁ ἐφημεριδογράφος.

— Ἄ! ἀστιύεσαι, λέγει ὁ ἀντιπρόσωπος.

— Ὁμιλῶ σπουδαίως, δὲν ἤθελα σὲ γνωρίσει.

— Νὰ ἐρωτήσωμεν λοιπὸν και ἄλλον.

— Εἶμαι σύμφωνος.

Ἐστράφησαν τότε και πρὸς ἕτερον τινὰ τοῦ ὁποῖου ἠρώτησαν τὴν γνώμην.

— Η εικών αὐτῆ θάρρεις ὅτι λαλεῖ, ἀπήντησεν οὗτος.
 — Ἴδες λοιπόν; ἐκραύχων ὁ ἀντιπρόσωπος θριαμβευτικῶς.
 — Ἴδες καὶ σὺ; (τὸ Σ), ὡς γνωρίζουσι πάντες εἶναι δημοκρατικόν), ὑπέλαβεν ὁ ἐφημεριδογράφος: Ἴδες ὅτι δὲν σὲ ὁμοιάζει; Ἐκμας τὴν εἰκόνα σου ὡς ἀντιπρόσωπον, δὲν εἶναι οὕτω;
 — Μάλιστα.

— Ἄρα ἂν ἡ εἰκὼν σου ὁμιλῇ, δὲν σὲ ὁμοιάζει, διότι, ὡς ἀντιπρόσωπος, σὺ δὲν ὁμιλεῖς ποτέ.

Ἄν ἐγίνοντο καὶ πρὸ ἡμῶν αἱ εἰκόνας τῶν Βουλευτῶν μας καὶ Γερουσιαστῶν, καὶ ἐπετύγχανον, πόσαι ἤθελον εἶρεθῆ κατὰ τὸν λόγον τούτον νὰ μὴν ὁμοιάζωσι τὰ πρωτότυπά των!

Ἀλλὰ πρὸς ἔπος. Αἱ βουλὰί μας μετὰ δύο μέρας συνέρχονται· ἡ δὲ μετὰξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ ὑπουργείου πάλιν, ὡς εἶχονεν ἀναφέρει εἰς τὸ προλαβόν φύλλον μας, ἐπέφερε τὴν παραίτησιν τῶν τριῶν ὑπουργῶν, τῶν Κ. Κ. Κωντουριώτου, Βενιζέλου Ρούφου καὶ Ροδίου, καὶ τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ Κ. Τάτση Μαγρίνα, ἀποχωρισθέντος τῶν συναδελφῶν του ἐπ' ἐλπίδι νὰ δικτατηρῆ εἰς τὴν ἐξουσίαν. Οἱ Κ. Κ. Μαυρομιχάλης, Κολοκοτρώνης καὶ Ράλλης διέμενον εἰς τὰς ὑπουργικὰς ἑδρας των. Παραιτουμένου τοῦ προέδρου καὶ τῆς πλειονοψηφίας τῶν ὑπουργῶν, δύνανται ἄρα γε οἱ λοιποὶ νὰ διαμείνωσιν ὡς τοιοῦτοι εἰς συνταγματικὸν κράτος; Τὰ διπλώματα τοῦ διορισμοῦ τῶν μὴ παραιτηθέντων ὑπουργῶν δὲν ἔχουσιν ἄρα γε τὴν ἀνάγκην τῆς προσυπογραφῆς τοῦ νέου προέδρου, διὰ νὰ φανῇ, τοῦλάχιστον δι' ἐξωτερικοῦ τύπου, ὅτι αὐτὸς προσεληθῆ νὰ σχηματίσῃ τὸ νέον ὑπουργεῖον; Τὴν λύσιν τῶν ζητημάτων τούτων τοῦ συνταγματικοῦ δικαίου, ἀφίνομεν εἰς τοὺς καθηγητὰς τοῦ πανεπιστημίου μας καὶ εἰς τοὺς περὶ τὰ πολιτικὰ ἀσχολουμένους.

Τὴν πῶσιν τοῦ ὑπουργείου Κωντουριώτου προαγγεῖλε τὸ πλῆθος νέων ἐφημερίδων, αἵτινες κατὰ τὴν παρελθούσαν δεκαπενθήμερον ἀνεπήδησαν ἐν τῷ μέσῳ διαμαχόμεναι ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων· ἡ περὶ τῆς κληρονομίας τοῦ ὑπουργείου. Καὶ ἡ *Συνταγματικὴ*, καὶ ἡ *Ἐθνικὴ*, καὶ ἡ *διγλωττος Ἐφημερίς τῶν Συζητήσεων*, καὶ ἡ *Ἐποχὴ*, καὶ ὁ *Ζέφυρος* ἀνήκουσιν εἰς τὸ αὐτὸ πολιτικὸν κόμμα, ἂν καὶ ἀντιπροσωπεύωσι τὰ διάφορα αὐτοῦ τμήματα ἢ τὰς προσωπικὰς ἀξιώσεις τῶν ἐπιθυμούντων νὰ κληρονομήσωσι τὸν ἀπαθιανόντα ἀρχηγὸν τοῦ Κωλετικοῦ κόμματος. Αἱ ἐφημερίδες αὗται ἔφερον κατὰ τὴν ἀναράνησίν των τὸ ἔνδυμα τοῦ ἀντιπολιτευομένου. Ἦδη πολλαὶ τούτων μετεβλήθησαν εἰς ὑπουργικὰς. Τίς οἶδεν, ἂν ἡ διαθρυλλουμένη περαιτέρω τροποποίησις τοῦ ὑπουργείου ἐπαληθεύσῃ, πόσαι εἰσέτι θὰ ἀλλάξωσιν ἔνδυμα! Τὸ βέβαιον ὅτι ἡ ἐφημεριδογραφικὴ αὕτη θύελλα ἀπέδη ὕλικῶς χρῆσιμος, δηλαδὴ ἐνεψύχωσεν ὀλίγον τὴν πάσχουσαν τυπογραφικὴν βιομηχανίαν. Ἄς μὴ λησμονήσωμεν νὰ ρίψωμεν ἄνθη τινὰ καὶ ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς ὑπουργικῆς ἐφημερίδος ἡ *Νέμεσις*. Αὕτη ἀπέθανε καθ' ἣν στιγμὴν ἐπροσπάθει νὰ περιβληθῆ μετὰ τὴν γαλλικὴν τῆς ἐνδουμασίαν.

Τὸ σημερινὸν ὑπουργεῖον συνεκροτήθη ὡς ἀκολούθως: Κ. Κανάρης πρόεδρος καὶ ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν· Α. Λόντος ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν· Α. Μαυρομιχάλης ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν, Δ. Βούλγαρης ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν· Δ. Καλλιπρονᾶς

ὑπουργὸς τῶν Ἐκκλησιαστικῶν· Κ. Κολοκοτρώνης ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν· Γ. Ράλλης ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης. Ὁ ὑπουργικὸς οὗτος συνδυασμὸς ἔχει ἄρα γε ὅλα τὰ προσόντα τῆς μονιμότητος, τῆς ὁμοφροσύνης, τῆς ἰκανότητος; Ἀποτελεῖ ἄρα γε Κυβέρνησιν ἰσχυράν, ἀνεξάρτητον; Ἐχει τὴν πλειονοψηφίαν τῆς Βουλῆς καὶ τῆς Γερουσίας; Ἰκανοποιήθη ἄρα γε ἡ κοινὴ γνώμη; Ἐπευφήμισε τὸ ἔθνος εἰς τὸν διορισμὸν τοῦ;

Ἡ εὐτέρη εἰς τὴν λύσιν τῶν τοιούτων σπουδαίων ζητημάτων δὲν ἀναμίγνυται. Ἐλπίζει εἰς τὸν πατριωτισμὸν ὄλων, ἂν καὶ πεπεισμένη ὅτι εἰς τὴν παρούσῃ τῆς πατρίδος κατάστασιν ἀπαιτεῖται χειρὸς στιβαρὰ διὰ νὰ διευθῆ τὸ σκάφος τῆς πολιτείας. Πολλοὶ τῶν ὑπουργῶν μας φέρουσι προσηλιῆ εἰς τοὺς Ἕλληνας ὀνόματα. Εἶθε νὰ μὴ ἀμαυρώσωσι τὴν δόξαν τὴν ὁποίαν ἀπέκτησαν τὰ ὀνόματά των κατὰ τὴν εὐκλεῆ ἐπανάστασίν μας. Εἶναι ἄραγε ἀναγκαῖον νὰ ὑπενθλιώσωμεν εἰς ἕνα τεύρω τὸ ἱερὸν χρέος τοῦ ὁποίου τὴν εκπλήρωσιν περιμένουσι καὶ φίλοι καὶ ἐχθροί. Ἔως πότε θέλει ἀναβάλλεται ἡ χρεωττομένη ἰκανοποίησις εἰς τὴν μνήμην ἐκείνου ὅστις ἰκανοποίησις τὴν Ἑλλάδα στενάζουσαν ὑπὸ τὴν ζυγοκρατίαν;

Δυστύχημα τοῦ ὁποίου αἱ συνέπειαι ἠδύναντο νὰ ἀποβῶσι σοβαρώταται συνεκίνησε πρὸ δύο ἡμερῶν τοῦ; κατὰ τῆς; πρῶτουσῆς. Τὸ πῦρ κατηνάλωσε κατὰ τὴν νύκτα τῆς 23-24 Ὀκτωβρίου τὴν οἰκίαν τοῦ υποστρατήγου Κίτζου Τζαβέλα. Ὁ ἔνδοξος ἀρχηγὸς τῆς ἀθανάτου φρουρᾶς τοῦ Μεσολογγίου δὲν ἠδυνήθη νὰ διατώτῃ οὕτε τὰ ὄπλα του. Ἐντὸς δύο ὡρῶν εἶδε καταστραφεῖσιν ὅλην του τὴν περιουσίαν, καὶ τὴν εἶδε, καθήμενος ἀτάραχος εἰς τὸν ἀπέναντι ἐξώστην. Τὸ πῦρ διεδόθη ἐξ ἀμελείας ἢ ἐκ τῆς τυχαίας πίστεως; θε οὐκ οἶδον ἀπὸ τὸ κάτωθεν ἐργαστήριον. Ἡ μεγάλη νηνεμία ἐρύλλεζε τὴν πόλιν ἀπὸ τρομερὰ δυστυχήματα. Ἡ σπάνις τῶν ἀναγκιῶν πρὸς κατάσβεσιν τῆς πυρκαϊῆς, ἡ ἀνεξήγητος ἀναληθία τῶν παρεστῶτων πολιτῶν οἵτινες ἔχασκον ὡς εἰς θεατρικὴν πράξιν, καὶ πρὸ πάντων ἡ ἀδράνεια τῆς δημοτικῆς ἀρχῆς ἤθελον ἐπιφέρει τὴν καταστροφὴν τοῦ σημαντικωτέρου μέρους τῆς πόλεως, ἐὰν ὀλίγο; ἔπνευ ἀνεμος. Ἡ φρουρὰ ἔλαυε καὶ πάλιν τὸ χρέος τῆς. Αὕτη καὶ μόνη ἤρχασθη αὕτη καὶ μόνη ὑπέφερεν. Τὸ ἀκόλουθον ἀνεκδοτὸν χαρακτηρίζει ἀρκούντως τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων. Τὸ ἠκούσαμεν ἀπὸ τὸ στόμα ἐνὸς τῶν ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν τοῦ στρατοῦ καὶ δὲν δυνάμεθα περὶ τούτου νὰ ἀμφιβάλωμεν.

Ἐνῷ οἱ στρατιῶται καὶ τῆς χωροφυλακῆς καὶ τοῦ πεζικοῦ ἐργαζόμενοι ἐντὸς τοῦ πυρὸς ἤρχισαν νὰ ἀπυκνῶσιν, ὁ φρούραρχος ἐζήτησεν ἀπὸ τὴν δημοτικὴν ἀρχὴν ἐπτά ἐργάτας διὰ νὰ κριμηθή μικρὸν τοῖχον. Τίς θέλει τοὺς πληρώσει, ἐρώτησεν ὁ Δέμπαρχος; ἐὰν ὁ Κ. Φρούραρχος ἀναλαβῆ τὴν εὐθύνην τῆς πληρωμῆς των εἶμαι ἑτοιμὸς νὰ τοὺς χορηγήσω!!! Καὶ οἱ ἐργάται δὲν ἐστάλησαν, καὶ οἱ στρατιῶται τοῦ πεζικοῦ ἀναλαβόντες τὸ ἔργον ἔκαυσαν εἰς τὸ πῦρ καὶ ὑποδήματα καὶ φορέματα, καὶ ταῦτα πρέπει νὰ ἀποζημιώσωσιν εἰς τὸ δημόσιον μετὰ τὰ ὀλίγα λεπτὰ τοῦ ἡμεροσίου μισθοῦ των!!